

PLANINSKI VESTNIK 11

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXVII

1977

Franc Ekar	Predsednik tovariš Tito, redni član planinske organizacije	665
Janez Kmet	13. skupščina slovenskih planincev	667
Marjan Oblak	Dan planincev 1977 v Pomurju	670
Ciril Praček	Bergell	672
Vanja Matijevic	Ena doma, ena na tujem	676
Edo Torkar	Srečanje z volkovi na Zelengori	681
Tone Bučer	Ob smrti Danila Jaukovića	683
Ing. Dušan Krapeš	Rožniku	685
Drago Peršl	Po velebitski transversali	692
France Hribernik	Z dežja pod kap ali na Olimp	695
Nada Kostanjevič	Grabni in vrhé	698
Franc Malečkar	Bržanija — svet med Krasom in Šavrinskim gričevjem	702
Janko Perat	Star zapisnik o sestanku na planini Pretovč	706
France Stele	Dve zimski	709
Franci Vrankar	Podobe iz narave	714
	Društvene novice	715
	Alpinistične novice	722
	Varstvo narave	723
	Iz planinske literature	725
	Razgled po svetu	726

Naslovna stran:

Kanjavec — Vršac iz Zadnjice

Foto dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

- 1 Mišelj vrh in Kanjavec z Velikega Draškega vrha — Foto ing. Albert Sušnik
- 2 Mišljaska Glava in Kanjavec — Foto ing. Albert Sušnik

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 120 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 200 din (12 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

tiskarna
jože moškrič

61000 Ljubljana, kajuhova 55

snap
out

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje

izdeluje kopirne obrazce SNAP-OUT, ki zagotavljajo boljšo organizacijo poslovanja v uradih, bankah, zavarovalnicah, uslužnostnih podjetjih, industriji, trgovini, bolnišnicah, prevozništvu in drugod

tiskarna

tisk vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

klišarna

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

knjigoveznica

vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

štampiljarna

izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveških črk

PREDSEDNIK TOVARIŠ TITO REDNI ČLAN PLANINSKE ORGANIZACIJE

FRANC EKAR

Jošt, 1. maja 1977; zgodovinski trenutek za PD Kranj in za vse naše planinstvo. Tovariš Tito je ob praznovanju 1. maja sprejel kranjske predstavnike planince, ki so mu izročili planinsko izkaznico. Ob tej priložnosti je bila osebno tovarišu predsedniku izročena plaketa PD Kranj št. 01. Tovarišu Titu je bilo podeljeno tudi trajno častno članstvo PD Kranj in transverzalni dnevnik občinske planinske transverzale »Kranjski vrhovi«. Tovariš Tito si je veliki častni transverzalni znak takoj pripel in ga imel pripetega ves čas bivanja na praznovanju 1. maja. Planinsko društvo Kranj si šteje v veliko čast, da je s temi akti maršal Tito vključen v planinsko organizacijo. Tovariš Tito je bil še posebej vesel originalnega darila — cepina gorskih reševalcev. Potem se je razvila sproščena

Predsedniku maršalu Titu izroča plaketo PD Kranj Franci Ekar, preds. PD Kranj

Predsednik Tito
sprejema cepin GRS

Predsednik Tito je sprejel člansko izkaznico PD Kranj

razprava. Tovariš Kardelj je tedaj opozoril tovariša Tita, da bo moral kranjsko planinsko transverzalo prehoditi peš.

Planinsko društvo Kranj predstavlja najmožičnejšo telesnokulturno organizacijo v občini Kranj. Ima zelo smotrni organizacijski koncept z lastnim aktivom ZK. Planinci smo presrečni, da smo tovarišu Titu lahko osebno čestitali k njegovemu 85. rojstnemu dnevu in njegovim partijskim jubilejem. Plaketa, najvišje priznanje PD Kranj, priznanje za plemenitost, delo, humanost in dosežke je sicer skromno priznanje, toda podeljeno je bilo z vso iskrenostjo.

Planinci smo tovarišu Titu hvaležni za vse, kar je storil za naše narode in našo državo, za nastanek in razvoj svobodne bratske skupnosti enakopravnih narodov. To se odraža tudi v razvoju telesne kulture pri nas. Planinci smo planine približali neposrednemu proizvajalcu in mladini. Svoj delovni program bomo še naprej kar najbolj prilagajali potrebam delovnega ljudstva in mladine.

13. SKUPŠČINA SLOVENSКИH PLANINCEV

JANEZ KMET

Zasedala je dne 25. junija 1977 v znamenju misli, ki jih je o naši domovini izrekel maršal Tito na 22. igrah Sterijinega pozorja: **»Jugoslavija je zelo lepa dežela. Veliko sem potoval, prepotoval skoraj ves svet, pa nisem videl lepše dežele. Jugoslavija ima kupe naravnih lepot. V naši večnarodnostni državi smo vsi enotni v nadaljnjem razvoju in v prizadevanjih, da bi Jugoslavijo z ustvarjalnim delom naredili še lepšo in bogatejšo.«** Izpisane so bile na čelni steni dvorane, v kateri so planinci zasedali: Te Titove misli je v svojem uvodu poudaril tudi predsednik PZS dr. Miha Potočnik, ki je med drugim dejal: **»Vsi vemo, kaj pomenijo številke na našem panoju — 40 — 85 — 40. Tudi Titovo geslo je za nas planince še posebej vzpodbudno, ker nas zavezuje, da našo deželo naredimo še lepšo, da bi bila to domovina bratskih narodov in ljudi, ki stremijo k pravičnemu življenju in boljšim odnosom med ljudmi. Mi smo jubileje letošnjega leta že počastili z našim delom, ki je deloma razvidno iz tiskanega poročila. Prejeli so ga vsi delegati in gostje skupščine.**

Ko imamo kakršnekoli težave, naslovimo pisma na družbo, da naj nam pomaga. Toda ta družba smo mi sami. Želimo, da bi bila jutri še boljša. Zato pozivam delegate današnje skupščine, da svojih planinskih problemov ne naslavljamo več na neko anonimno družbo, temveč se zavedajmo, da smo mi aktivni del naše družbe. Kaj mi sami lahko ukrenemo, da bi se naši interesi čimbolj hitro lahko uresničili, da bi delovni ljudje in naša mladina lahko preživljali svoj prosti čas v gorah?

V letošnjem letu zelo poudarjamo vprašanje varnosti, splošnega ljudskega odpora, družbene samozaščite, narodne obrambe in s tem v zvezi mislim, da smo planinci zelo vestno in pozitivno opravljali nekatere naloge. Oživljamo velik, zelo redko naseljen prostor po naših gorah. Spoznavamo našo domovino in s tem gojimo patriotizem. Obiskujemo v večjem številu Karavanke tudi na drugi strani meje in s tem pokažemo našo trdno odločnost, da pomagamo našim rojakom v Avstriji.

V zvezi z varnostjo je treba omeniti tudi varnost v gorah. Naša GRS zelo skrbno dela, včasih, žal, tudi išče ponesrečene planince in celo mrtve ponesrečence. Čim več je ljudi v gorah, tem več je možnosti za nesrečo. Zato je važna vzgoja planincev, da se pripravijo na zahtevnejše ture.

Letošnje leto je leto varstva okolja. Sprejeli smo mnoge zakone in predpise, organizirali razne dejavnike, ki se ukvarjajo s to problematiko. Tudi naša organizacija skrbi za varstvo okolja v gorah.

V prihodnjem letu — 1978 — praznujemo 200-letnico prvega vzpona na Triglav. Tovariš Edvard Kardelj je prevzel predsedstvo častnega odbora, ki bo pripravil proslavo v prihodnjem letu. S tem je naše planinsko delo doživelo veliko priznanje. Na današnji skupščini obljubimo, da bomo ta praznik dostojno in delovno praznovali.

Po predsednikovih uvodnih besedah, poročilih in obvestilih delegatom je po predvidenem dnevnem redu delovni predsednik tov. Drago Kozole odprl razpravo o poročilih.

Naj navedemo nekaj misli posameznih delegatov in gostov:

Predsednik PZJ tov. Božo Škerl je v svoji razpravi med drugim poudaril, da je PZS steber planinstva v Jugoslaviji in da se vsi veselimo uspehov slovenskih planincev, kajti to so tudi uspehi planincev vse Jugoslavije. Tov. Bine Vengust je pozval planince, naj prirejajo čim več skupinskih izletov na obmejne vrhove in s tem poskrbe, da bi naše gore na mejah imele slovenski značaj.

Tovariš Tone Bučer je dopolnil poročilo o delu izvršnega odbora v preteklem mandatnem obdobju in nakazal težave, s katerimi se je odbor boril in med drugim dejal: »Izvršni odbor PZS je prišel s svojim delom v novi sestavi. Poseben problem je bilo financiranje delovne skupnosti PZS, za kar naj bi zadostoval prispevek iz članarine. IO je opozarjal PD, da svoje delo v PD in predvsem delo z mladino prikažejo občinskim zvezam za telesno kulturo, ker se finančna sredstva, ki se zbirajo na občinskih TKS, zbirajo tudi za rekreacijo.

IO je imel 15 komisij, nalog je bilo veliko. Komisije so naloge opravljale po smernicah, ki so bile sprejete na sejah IO. Tako so bili člani IO vedno seznanjeni s problemi komisij in so sodelovali pri sprejemanju programov za nadaljnje delo.

Delo v izvršnem odboru je zelo pestro. Vse opravljene naloge so bile v skladu s statutom PZS in s splošnimi nalogami, ki so bile sprejete na izredni skupščini v Celju. IO ni z nobenim svojim sklepom prekoračil svojih pristojnosti.«

Tov. dr. Danilo Dougan je pozdravil v imenu Turistične zveze med drugim z besedami: »Slovenska planinska organizacija je veliko prispevala tudi k turizmu. Mnogi tuji turisti izjavljajo, da take kulture, kot je pri nas po planinskih kočah, niso doživeli nikjer drugje.«

Skupščino je pozdravil tudi predsednik PS Makedonije Kiro Nikovski z željo, da bi se planinci obeh narodov še bolj zblížali.

Predstavniki Zveze sindikatov Slovenije, sekretar tov. Edo Gaspari, je poudaril, da je planinstvo ena izmed tistih dejavnosti, ki za delovnega človeka pomeni najbolj demokratično in najbolj pestro razvedrilo.

V imenu komandanta Ljubljanskega armadnega področja je pozdravil navzoče podpolkovnik Tatalović z besedami: »Plodno sodelovanje med PZS in vojaškimi planinskimi enotami je že pokazalo uspehe in doprineslo k utrjevanju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Predvsem pa doprinaša planinstvo velik delež k uresničitvi bratstva in enotnosti med narodi Jugoslavije.«

Predstavniki zamejskih slovenskih planinskih društev iz Čedadov tov. Kukovec in Gorice tov. Smetova sta poudarila bratsko sodelovanje s planinci iz matične domovine.

Skupščino je pozdravil tudi predsednik PD Ljubljana-matica tov. Poljšak. Poudaril je družbenopolitični pomen planinstva v ljubljanskih občinah in se zavzel za patronate, ki naj bi jih prevzeli delovni kolektivi nad kočami; tajnik PD Kranja, tov. Herlec, je tudi nakazal finančne probleme visokogorskih planinskih postojank in poudaril, da je rešitev tega problema v patronatih, kot je to utemeljeval tov. Poljšak.

Po diskusiji in pozdravih delegatov ter gostov je tov. Miha Potočnik obrazložil še nekatere spremembe statuta PZS, ki so bile po krajši razpravi sprejete.

Skupščina je končala s delom po razrešnici in volitvah novih organov GO in IO ter sprejela sklepe komisije za sklepe.

Planinsko zvezo Slovenije in Glavni odbor bo v nadaljnjem dvoletnem mandatnem obdobju vodil dr. Miha Potočnik s pomočjo podpredsednika tov. ing. Tomaža Banovca in Toneta Bučerja.

Izvršni odbor Planinske zveze Slovenije bo vodil tov. Marjan Oblak s podpredsednikoma ing. Miroslavom Črnivcem in ing. Francijem Ekarjem.

V vrste članov Izvršnega odbora PZS smo na novo dobili tovarišici Nado Praprotnik in Dragico Onič in nekaj mlajših odbornikov.

13. Skupščina Planinske zveze Slovenije je 25. 6. 1977 sprejela naslednje ugotovitve, priporočila in sklepe:

Skupščina ugotavlja:

— da sta Izvršni odbor (IO) in Glavni odbor (GO) opravila naloge, ki jih je sprejela 12. skupščina PZS, in tiste izredne naloge, ki jih je sprejela izredna skupščina PZS v letu 1976;

— da je v tem obdobju dejavnost planinskih društev in organov Planinske zveze Slovenije ob pomoči in sodelovanju družbenopolitičnih organizacij, družbenopolitičnih skupnosti, telesno-kulturnih skupnosti in drugih organizacij še naprej uspešna zlasti na področjih dela z mladino in vzgoje, obnove planinskih postojank, alpinizma in organizaciji odprav, na področju založništva in propagande ter na drugih področjih delovanja planinskih društev in organizacij;

— da se je planinska organizacija v celoti dobro vključevala v izgradnjo samoupravnega sistema, četudi bi lahko v nekaterih sredinah naredili tudi več, zlasti pri vključevanju v občinske zveze telesno-kulturnih organizacij in telesno-kulturne skupnosti;

— da postaja delo v planinski organizaciji vedno bolj zahtevno, tako zaradi vedno bolj zahtevnih programov organizacije in zaradi zahtevnosti predpisov in drugih novih obveznosti, ki jih amaterski delavci ne morejo opraviti v celoti;

— da je medrepubliško sodelovanje sicer dobro, vendar bi morali slovenski planinci prevzeti večjo odgovornost za bratsko pomoč planinskim organizacijam in društvom v SFR Jugoslaviji;

— da stalno narašča članstvo in da je vedno več obiskovalcev gora, obisk v gorah povzroča nove zlasti ekološke in varnostne probleme, ne glede na vzporedno vzgojo in preventivno prizadevanje planinske organizacije.

V zvezi s temi ugotovitvami, razpravo v skupščini ter skladno s poročilom IO in GO PZS sprejema skupščina naslednja **priporočila**:

— da PD, GO PZS in IO PZS še naprej nadaljujejo s prizadevanji za vključevanje v samoupravno organizacijo planinske organizacije in samoupravno organizacijo celotne družbene skupnosti. V zvezi s tem bi bilo potrebno v občinah, kjer je več PD, ustanoviti ustrezna koordinacijska telesa;

— da se celotna planinska organizacija aktivno vključuje v slavnostno leto 1978, ko bomo praznovali 200 let prvega vzpona na Triglav;

— da planinska društva z vso resnostjo postajajo nosilci akcije tudi v vserepubliški akciji: vsi Slovenci hodimo, tečemo, smučamo, plavamo, kolesarimo, za področje hoje v vseh sredinah tako v organizacijah združenega dela kot v krajevnih skupnostih;

— da IO in GO PZS s posebnim akcijskim programom realizira pobude in predloge podane v poročilu, predloženem skupščini;

— da v letu 1977 in v začetku leta 1978 vse planinske organizacije popravijo in nanovo oblikujejo razvojne programe, da bi pridobili strateška izhodišča za razvoj planinske organizacije v letih 77, 78, 79 in naprej. Skupščina v zvezi s tem zavezuje GO, da pripravi in vodi akcijo v zvezi z razvojnimi in organizacijskimi vprašanji PZS in društev;

— da PD svoje pohode in izlete organizirajo tako, da bodo spoznavali čimveč slovenskega in jugoslovanskega prostora, zlasti pa gore na mejah in kraje, kjer živijo slovenski rojaki. Potrebno je opremiti z ustrezno planinsko infrastrukturo, zlasti s potmi in znamenji obmejne in manj razvite kraje;

— da organi PZS pospešijo delo in organizacijske priprave, da bi s samoupravnimi sporazumi pridobili delavce v združenem delu za neposredno sodelovanje pri izgradnji planinskih objektov in infrastrukture;

— da planinska društva še naprej organizirajo skupine in enote v organizacijah združenega dela, šolah in krajevnih skupnostih, ob upoštevanju enakomerne delitve pravic in dolžnosti v okviru celotne planinske organizacije;

— da se vsa PD čimbolj množično udeleže dneva planincev v Pomurju;

— da PD organizirajo množične izlete v triglavsko pogorje in druga visokogorja, tako da velike skupine ne bodo rezervirale prenočišč ob koncu tedna, marveč enakomerno med tednom;

— da GO in IO proučita sistemsko rešitev problema razširjene reprodukcije (investicije) visokogorskih planinskih postojank — zlasti pri izgradnji centralnih objektov. V zvezi s tem naj GO spodbuja k sklepanju samoupravnih sporazumov in drugačnih dogovorov za financiranje večjih objektov.

Glede na te ugotovitve in priporočila sprejeme skupščina naslednje **sklepe**:

— Skupščina sprejema poročilo GO, IO in organov PZS skupaj z razpravo, predlogi in stališči.

— GO in IO naj pripravita v letu 1978 posebno problemsko konferenco PZS, ki bo obravnavala razvojna in organizacijska vprašanja planinske organizacije.

— Skupščina potrjuje sklepe GO s seje 17. 6. 1977.

— Skupščina sprejema statut z dopolnitvami. Redakcijo izvrši GO PZS oz. IO PZS.

Te ugotovitve, priporočila in sklepe bo potrdil in dokončno oblikoval IO PZS in jih objavil v Obvestilih.

KOMISIJA ZA SKLEPE:

ing. Tomaž Banovec, l. r.

Franček Vogelnik, l. r.

Franci Ekar, l. r.

DAN PLANINCEV 1977 V POMURJU

MARJAN OBLAK

Skladna melodija narave, pesmi tovarištva, spomini na srečanja v gorah, prasketanje mnogih kresov, prapori, državne in planinske zastave, tisoči nasmejanih veselih ljudi iz vse Slovenije — to je bila poezija Goriškega 10. in 11. septembra 1977.

Planinci so letošnji svoj »Dan« zaupali meddruštvenemu odboru planinskih društev v Pomurju z istočasno obljubo, da se bodo tega zbora udeležili člani vseh društev. Z Dnevom planincev je želela planinska organizacija še enkrat počastiti letošnje partijske jubileje in 85. rojstni dan predsednika Tita. Množična prireditve je bila tudi uvod v proslavljanje 200-letnice prvega vzpona na Triglav. Pomurskim planincem pa je letošnji dan planincev pomenil tudi novo pobudo za »Pomursko planinsko pot«, ki je bila slovesno odprta ravno pred desetimi leti (22. 10. 1967). Na ta dan je izšel tudi opis pomurske poti, ki naj bi bil še letos ponatisnjen z vsemi popravki in predlogi posameznikov in društev, če jih bodo poslali novembra meddruštvenemu odboru v Murski Soboti.

Na predvečer Dneva planincev, 10. 9. 1977 so se na prijaznem gričku »Pinža«, 351 m nadmorske višine, začeli zbirati udeleženci: prihajali so z vseh smeri, številni še z nekaterih točk na pomurski poti. Turistično planinski dom na Pinži je bil premajhen, zato so udeležencem ponudili svoje gostoljubje taborniki v šotorih in Osnovna šola Gornji Petrovci.

Taborniki so živahno pripravljali svoj kres, enako planinci, ekipe za nočno orientacijsko tekmovanje so prejemale navodila in si v žarkih zahajajočega sonca ogledovale okolico. Zaprasketal je kresni ogenj v taboru. Prvi taborniški pozdrav je veljal dr. Marjanu Breclju, predsedniku Skupščine SR Slovenije, dr. Mihi Potočniku, predsedniku Planinske zveze Slovenije, in Zdravku Krvinu, predsedniku Taborniške zveze Slovenije. Predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik je ob tabornem ognju izročil 6 pomurskim planincem spominske znake za prehojeno slovensko planinsko pot. Bogat kulturni program, ki so ga pripravili taborniki, je izžareval mladost, ljubezen do človeka in narave, hrepenenje po miru in svobodi. Mnogi med njimi so recitirali tudi svoje zapise. Po zaključku enournega programa so taborniki pozvali planince, da skupaj prižgo kresni ogenj, temu je sledilo več desetih kresov po pomurskih gričkih vse do madžarsko-avstrijske meje, kresovi pa so simbolično izžarevali luč v srcih pomurskih ljudi, ki so bili neizmerno veseli tako številnih obiskovalcev iz vse Slovenije.

Nedelja 11. 9. 1977. Sonce je že sijalo na jesensko lepoto ravninskih polj in vinorodnih gor v Pomurju, nepretrgane kolone planincev so se z vseh smeri zgrinjale na Pinžo, da bi se udeležili slovesnega zbora pomurskih tabornikov in osrednje proslave slovenskih planincev s kulturnim programom. Med številnimi gosti, predstavniki družbeno-političnih skupnosti in družbeno-političnih organizacij Pomurja so na proslavo prispeli še Tone Bole, član predsedstva SR Slovenije, Marjan Lenarčič, član Izvršnega sveta SR Slovenije in predsednik Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije, Ljubo Jasnič, predsednik Republiške konference zveze socialistične mladine Slovenije, v imenu glavnega štaba SR Slovenije za splošni ljudski odpor pa se je zbora udeležil tovariš Rozman. Spored dneva je bil zares skrbno pripravljen.

Zbor tabornikov, osrednja proslava planincev, spust zastave z letala, odskok padalcev — vse je izzvenelo v eno samo slovesno povezanost izvajalcev in obiskovalcev, ki so jih prevzeli izvirni običaji teh krajev, živopisnost narodnih noš in plesov. Tenkočutno pripravljen scenarij kulturnega programa se je iztekel kot kantata kulturnozgodovinskih dejavnosti Pomurja v en sam spev dela in ljubezni do slovenske zemlje in planin, ki so za prebivalce Pomurja sorazmerno oddaljene, a zato nič manj pri srcu.

Ljubo Jasnič je v svojem govoru opisal pot slovenske planinske organizacije, ki je doživela nesluten razmah v zadnjih 30-tih letih, zrasla je v močno samoupravno organizacijo, ki združuje 140 društev, uči in vzgaja članstvo za življenje v naravi in gorskem svetu in jih v duhu samoupravljanja z usposabljanjem vzgaja za splošni ljudski odpor. Dr. Miha Potočnik je priznal pomurskim planincem uspehe njihovih planinskih društev: slovenske planine, je dejal, segajo od Jadranskega morja do pomurske ravnine. V duhu planinstva je nadaljeval, smo vsi člani planinske organizacije letošnje leto preživeli delovno, pri obnavljanju planinskih postojak, poti in ne nazadnje tudi v hoji po planinskih poteh in udeležbi na številnih srečanjih, s katerimi smo počastili letošnje zgodovinske jubileje partije in tovariša Tita.

Meddruštvenemu odboru pomurskih planinskih društev Pomurja, katerega predsednik je Marija Vildova, gre vsa zahvala in priznanje za brezhibno organizacijo, pripravo in izvedbo celotnega programa »Dneva planincev 1977«. Poglejmo, kako je v obrisih prišlo od zamisli k uresničitvi in izvedbi prireditve:

Ko je pomurskim društvom bila zaupana ta naloga, so začeli razmišljati, kako pripraviti proslavo, da bo udeležencem prikazala značilnosti Pomurja, kajti zavedali so se, da jim je naložena odgovorna naloga. To je bila priložnost, da se afirmira planinstvo v Pomurju, da se vključi tudi to področje v proslavljanje 200-letnice prvega vzpona na Triglav, da se s tem poveča število članstva. Na seji meddruštvenega odbora planinskih društev Pomurja dne 23. 1. 1977 so se že dogovorili o vsebini proslave in nalogah posameznih društev.

Kaj vse je obsegal delovni program: propagando, sodelovanje z družbenopolitičnimi organizacijami in društvi v vseh občinah, posebno pa z Gornjimi Petrovci, proslavo, ureditev prireditvenega prostora, prehrano, orientacijska tekmovanja, organizacijo prevozov.

Določeni so bili tudi termini posameznih nalog. V radiu je bila prva oddaja 17. junija, druga 2. septembra, obe sta vabili planince na proslavo. Vsem občinskim konferencam SZDL, vsem občinskim konferencam ZSMS, področni zvezi tabornikov in drugim so v januarja poslali pismo, da so organizatorji proslave in jih povabili k sodelovanju; po svojih močeh naj pomagajo tudi zagotoviti finančna sredstva. Kot propagandni material so pripravili plakat, ki so ga dali tiskati v 1500 izvodih, razposlali so ga po 8 komadov vsakemu društvu, posebej pa še po 50 komadov Ljubljani, Mariboru, Murski Soboti. Goričko je dobilo 1000 komadov. Večje število so dobila tudi planinska društva Pomurja, Ormoža in Ptuja. Plakete so razposlali 15. avgusta skupaj s pismenim obvestilom društvom o poteku proslave, možnosti parkiranja, preskrbe itd., s prospektom Pomurja in razpisom za nočno orientacijsko tekmovanje. Propagando so dobro zastavili, saj so društva pravočasno dobila propagandni material. Teden dni pred proslavo je bil vsak dan bodisi v časopisih ali na radiu Dan planincev.

Pripravili so 5 velikih transparentov, ki so jih pravočasno izobesili v pomurskih središčih. Sodelovali so pri izdelavi značke za dan planincev in na svojem področju prodali kar 2000 komadov. Dostope na proslavo so označili s kažipoti in potnimi transparenti. Ob prireditvenem prostoru in po poti do njega so postavili drogove za zastave, sešili so 42 planinskih zastav. Pravočasno so začeli pripravljati kulturni program. Prvi osnutek scenarija so pripravili maja, izvajalci so že v juniju začeli z vajami. Program je prikazal Pomurje, kulturo in značilnosti tega področja povezanega z ljubeznijo do gora in je izzvenel kot vabilo za proslavo 200-letnice prvega vzpona na Triglav. Drugi del programa je prikazal domačo obrt, ljudske šege, za sprostitev je poskrbel humoristični nastop. Krajevna skupnost Gornji Petrovci, družbeno-politične organizacije in društva so prevzeli propagando po vaseh na Goričkem, izobešanje zastav in ureditev vasi, pomoč pri organizaciji prehrane, peko vrtankov, kresove po vaseh, parkirišča in redarstvo, mlaje in slavalok za prehrano na prireditvenem prostoru je poleg gostinskega obrata »Diana« poskrbelo še šest gasilskih društev, tako da je bila potrežba hitra in solidna. Hrana je bila pestra in izvirna zaradi prekmurskih specialitet. V osnovni šoli Gornji Petrovci so postavili planinsko razstavo in skupna ležišča. Žene z Goriškega so spletle vence za slavalok, ki je bil okrašen z značilnimi kronami in je imel na eni strani napis DOBRODOŠLI, na drugi strani pa NA SVIDENJE POD TRIGLAVOM. Spekle so tudi preko 300 vrtankov. Teh je zmanjkalo že pred pričetkom proslave. Prebivalci okoliških vasi so sprejeli dan planincev kot svoj praznik. Meddruštveni odbor ni razpolagal s finančnimi sredstvi, zato so vse priprave izvedli s prostovoljnim delom, skoraj vsi prevozi so bili brezplačni, PTT je brezplačno razposlala vse propagandno gradivo, MTT je podaril 80 metrov tkanine, iz katere so napravili transparente in dekorirali oder.

»Planinstvo v Pomurju bo zaživel, povezali smo se s taborniki in to sodelovanje bomo gojili, zmarkirali smo ponovno pomursko pot in pripravili besedilo popisa poti, aktivno smo povezali planinska društva Pomurja v meddruštveni odbor za izpolnjevanje skupnih nalog in ciljev,« tako se glasi sklep meddruštvenega odbora pomurskih planinskih društev. Mi, ki smo imeli priložnost priti iz vseh krajev Slovenije, smo lahko takoj ugotovili, da je v pomurskem Dnevu planincev vsak hip utripnilo vroče slovensko srce, vse prežeto z ljubeznijo do naše domovine in posebej do njenega »zanosa«, do planinskega sveta, ki ima tudi tu v ravnini lep odsev v hribih na Goričkem. Za vse nas je bil letošnji Dan planincev prirčno in obenem mogočno doživetje. Čutili smo, da nas vežejo prenekateri vezi v trdno organizacijo, katere člani smo zaradi njenega družbenopomembnega programa, ob katerem lahko preizkušamo svoje umske sposobnosti in svojo čustveno vneto. Hvaležni smo organizatorju, pomurskemu meddruštvenemu odboru, za izviran program, ves prepleten z domačijskim žarom in čarom, za kvalitetno izvedbo in za prirčno gostoljubje, predsednici tov. Mariji Vildovi pa še posebej za širokopotezno vodstvo celotne prireditve.

Hvala vam, pomurski planinci, za vaš trud in za priložnost, da smo spoznali vaše delo in prizadevanja za razvoj slovenske planinske organizacije.

BERGELL

CIRIL PRAČEK

Tudi letos so se javili moji znanci iz Holandije in me povabili, naj jim pridem za vodnika v pogorje Bergell na švicarsko-italijanski meji. Sedem, da jih bo, so pisali, vzemi s seboj še pomožnega vodnika: Sedlo Maloja, naselje Vicosoprano, tam v bližini kraj Pranzaira in žičnica do jezera Albigna, od tam 1 uro do koč Albigna. To so bili skopi podatki. Za gorskega vodnika ni nerešljiv problem voditi v popolnoma neznanem pogorju; tu so zemljevidi in natančni opisi. Dokler je lepo vreme, ni težav, težave pa nastopijo v slabem vremenu, v megli, snegu in dežju. V lepem vremenu ne rabiš niti opisa, goro si natančno ogledaš in že približno veš kje in kako.

Z Milanom sva prišla že dva dni pred zborom v St. Moritz. Utaborila sva se v taborišču po deseturni vožnji od doma. Zjutraj sva odšla na pošto, da bi uredila zavarovanje. Sicer sem se zavaroval že pri PZS, toda to zavarovanje ima iz znanih vzrokov zelo ostre kriterije, medtem ko imajo Švicarji samo en pogoj: plačati 20 frankov in si brezpogojno zavarovan za reševanje stroške do 6000 (šest tisoč) fr. Imel sem težave, na pošti ni uslužbenka nič vedela o formularjih, šele na intervencijo nekega klienta sem zvedel številko SFRD (01 47 47 47). Klical sem in glas od tam me je poslal na letališče Samaden blizu St. Moritza in se jezil, da pošta nima formularjev.

Na letališču smo zadevo takoj uredili. Dobila sva odrezke in sva bila brez vseh skrbi. Vsekakor je lepo priznanje slovenskim vodnikom, če jih Holandci povabijo v Švico, v tuje pogorje. To pogorje so Slovenci že pred nama obiskovali. Piz Badile s svojimi stenami in razli je znana gora.

Naslednjo noč sva prespala nad Pranzairo, v gozdu ob potoku in ker je kazalo, da bo vreme lepo, nisva postavila šotora. Ulegla sva se v spalni vreči kar na tla ob avtu.

Naslednji dan, 12. julija, smo bili zmenjeni, da se dobimo v koči Albigna nad umetnim jezerom Albigna. Kadarkoli vidim betonski jez nad dolino, se spomnim na Longarone in za vse na svetu ne bi hotel živeti pod takim jezem.

Vse dopoldne sva preganjala dolgčas pred kočo, od katere je od žičnice še uro hoda. Popoldne so prišli in dvojica od njih, ga. Dietz in g. Hereth, sta se takoj odločila za lažjo plezarijo na Piz dal Pal 2618 m, ki ima vsega okoli 80 m lahke plezarije. Opravili smo to od koč (2336 m) do vrha in nazaj v poldrugi uri. Zanimalo me je v glavnem, kako so kaj s kondicijo. Da niso elitni plezalci, to je razumljivo, saj so vsi starejši ljudje in gredo v gore le v poletnih počitnicah. Ugotovil sem, da imajo odlično kondicijo. Bili so že teden dni v Zermattu in tudi doma so se dobro pripravili.

Naslednji dan, 13. 7., smo rekli: Piz Casnile 3189 m. Hodili smo dobro uro in se povzpeli pod sedlo na vzhodni strani Casnile. Spotoma se je močno pooblačilo. Ko smo se navezovali zaradi ledenika, mi pokaže Milan na klientkine lase. Stali so ji pokonci kot slama. Nevihtni oblak. Komande so sledile, kot bi streljal:

»Razvežite se!«

»Volnene kape na glavo!«

»Tako nazaj proti koči!«

»Cepin vodoravno v roko!«

»Razdalja po 20 m!«

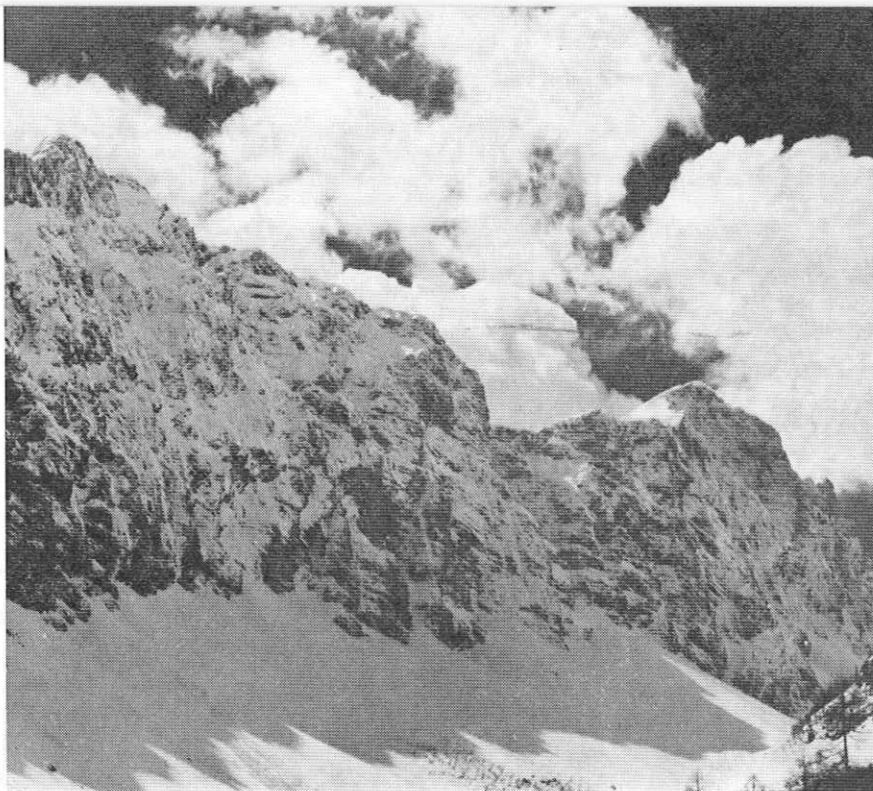
Ubogali so brez besede in srečno smo jo zvozili do koč. Grmelo in treskalo je, kot da bi se svet podiral. Preden smo krenili, sem ugotovil še smer do koč po kompasu, če bi legla megla. Nekoliko nas je namočilo, sicer je bilo vse v redu.

Popoldne se je vreme popravilo in šli smo na Spazzo Caldero 2487 m, sprva navzdol do jezera Albigna 2163 m, nato v lahki plezi (II.) na vrh 2487 m. Rabili smo skupno 5 ur za vzpon in povratek, vračati se v plezi po isti smeri. Pri povratku je zopet deževalo.

14. 7. je bil zopet deževen dan. Dopoldne sva z Milanom vse bolj pogosto ogledovala markantno Punto Albigno 2824 m, eleganten koničast vrh iznad jezera. Iznad nasprotne obale jezera je kipel v oblake Piz Cacciabella 2980 m, potem iznad ledenika Albigna Piz Castel 3388 m, iznad koč Albigna Piz Balzet 2869 m, in še in še je bilo zanimivih vrhov brez konca. V 10 dneh bi komaj oblezel najbolj zanimive. Holandci so imeli v načrtu krožno pot po pogorju Bergell, na Albigni naj bi se zadržali 3 dni in plezali Piz Balzet, Piz Casnile in Piz dal Päl, nato bi šli naprej. Zaradi slabega vremena so se načrti spreminjali.

14. 7. popoldne smo šli zopet na Piz dal Päl in sicer vsi tisti, ki še niso bili na vrhu. Potem sem izbral še malo težjo zajedo, v kateri nas je že zopet ujel dež in šli smo hitro v koč.

15. 7. smo vzeli krepko pot pod noge. Bil je čudovit dan, naš cilj je bila Capana Alievi, do katere naj bi prišli čez Passo del Zocco 2749 m. Ker smo se spustili do jezera, nas je čakal vzpon okoli 600 m prek ledenika Albigna. Seveda to ni šlo brez težav.

Izpod ledenika Cantun dere mogočen potok, prek katerega moraš priti, kakor veš in znaš. To pa je čisto po mojem okusu: Najdi se ali pa ostani doma!

Skupina plezalcev pred nami je že iskala prehod in zašla daleč navzgor ob vodi: Ne tako daleč navzgor in potem zopet nazaj pa že ne grem. Milan je že odložil svoj strašni tovor in preskakoval s skale na skalo čez vodo, ki je imela cel kup rokavov.

Nižje doli je bila visoka skala, na njej zabetonirano železje od bivšega mostu, ki ga je odnesel plaz. Tu sem navezal vrv za klin in jo v nekaj poizkusih vrgel do Milana. Po njej sva zvelkala vse oprtnike čez vodo. Medtem ko sem navezoval oprtnike, sem le od časa do časa poškilil za klienti, ki so »forsirali« prehod. Milan se je skril za skalo in užival ob pogledu na to »forsiranje«. Razen Dietzeve sta obe padli v vodo, lahko bi rekel hladno ledeniško vodo in tudi moški niso bili mnogo boljši. Ko so bili oprtniki čez vodo, so pogledali, kako bo padel v vodo še gorski vodnik. Ah, seveda dragi moji, gorski vodnik, ki količkaj drži na čast svojega stanu, ne sme ob »forsiranju« pasti v vodo! In tudi ni padel! S prehodom smo se zamudili dve uri. Mokri so se morali seveda preobleči.

Pot drži pod stenami Punte Albigne in Castelou, od koder priteka ogromno vode, kajti letos je bilo tudi v Bergellu ogromno snega, iznad 2500 m okoli 7 m; na tej poti se vodi umakneš samo s sprintom, ki pa je zaradi težkega oprtnika bolj slaboten. Potovanje na vodno hlajenje. Prečili smo več strmih snežišč in se mudili z varovanjem. Klient mora imeti vtis, da je popolnoma zavarovan in na to sva zelo pazila. Po eni uri hoje smo se spustili malo navzdol na ledenik Albigna in v dveh urah dosegli sedlo Zocca (italijanska meja) 2749 m. Zadnji del je zelo strm. Vso pot po ledeniku smo bili seveda navezani. To mi je prišlo v kri: ko stopim na ledenik, se navežem, ne glede na to, kako debelo je ledenik pokrit s snegom. Tudi nasprotna stran sedla je zelo strma, navezala sva tri vrvi skupaj in zapela vrv zgoraj za skalo. Ob vrvi so sestopali klienti navzdol. Trikrat sva raztegnila vrv do konca strmine. Potem je še položen svet do koč Alievi. Sedem ur hoje sva »občutila« najbolj z Milanom, saj sva nosila težke tovore. Koča Alievi je skromna planinska postojanka pod silnimi stenami, pravo nasprotje koč Albigni, kjer kraljuje s trdo roko oskrbnica Wilandova. Počutil sem se kot doma.

Zarana smo odšli naprej po »Sentiera Roma« proti koči Gianetti. Rekli so nam 6 ur, toda to je veljalo za pot brez snega, letos pa je bilo tričetrt poti pod snegom. In vse strmine sva bila dolžna varovati brezhibno, računal sem z 12 urami hoje. Prebiti smo se morali čez tri sedla, Passo Averta 2585 m, Passo Qualido 2647 m in Passo del Camerozzo 2765 m. 9 ur smo rabili do vznožja sedla Camerozzo, ko se je z vso silo vrgel na nas tovariš dež. Z Milanom sva ta dež zjutraj napovedala, toda računala sva na tihem, morda nam le uspe priti pred nalivom do koč Gianetti.

Pravilo v takem primeru je: Poišči čimprej zavetje, če ni koče v bližini. Oziral sem se za skalami, lahko bi rekel željno oziral in takoj pokazal v smer, kjer so bile, okoli 300 m od nas. V istem hipu je Milan opazil bivač Molteni, ki ga na karti ni, toda vedeli smo, da je tu nekje. Močnejši v skupini so hoteli naprej pod vodstvom enega vodnika, drugi naj bivakirajo v bivaku.

Odločno sem jim povedal, da se skupina nikdar ne sme razbijati in da brezpogojno vsi ostanemo, ker bo kmalu noč, saj se že spušča megla in saj je to nevihta z grmenjem. Bivač je bil »čist« tako, kot so navadno naši, toda na izredno slikovitem mestu ob orjaški skali, pod katero bi lahko bivakiralo še 20 alpinistov. Z Milanom sva imela vso potrebno opremo za bivakiranje s seboj, drugi nič, v bivaku so bile samo slamarice za 9 ljudi in ena sama odeja. Svojo opremo sva dala na razpolago damam, skuhala sva jim čaj in potem ponoči prijetno zmrzovala. Vso noč je treskalo in lilo in kar videl sem se, kako lepo počasi z vsem potrebnim užitkom umiram, če bi bil tako pameten, da bi rinil naprej. Še ob treh zjutraj je treskalo in lilo, ob štirih pa je planil v deželo najlepši dan z najbolj nedolžnim obrazom.

Nikamor se nam ni mudilo, pred seboj smo imeli samo še sedlo Camerozzo in potem nekaj ur do koče Gianetti. Klienti so se mi zahvalili za pravilni postopek, v poldrugi uri smo bili na sedlu, z nje se spustiš zelo strmo okoli 400 višinskih metrov navzdol in potem poševno dve uri navzgor do koče Gianetti.

Šele spotoma je družba ugotovila, da ne bi bili nikdar prišli do koče, če bi bili nadaljevali pot.

Koča Gianetti leži med čudovitimi vrhovi: Pizzo Badile 3308 m, Pizzo Cengale 3370 m, Pizzi Gemelli, 3101, 3262, 3120 m, Pizzo Porcellizzo 3075 m itd.

18. VII. so hoteli kar vsi na Piz Badile po jugovzhodnem razu, ki je približno enak slovenski smeri, toda neprimerno bolj izpostavljen. Milan je odličen vodnik, čeprav nima izpita, izredno previden in sva bila vedno v vsem sporazumna. Tako tudi sedaj: vzameva v steno največ vsak po dva klienta.

Vreme ni najbolje kazalo, ko smo vstopili. Okoli poldne smo bili 100 m pod grebenom in že je padlo nekaj kapljic. Milanova naveza ni hotela več naprej, temveč nazaj. Klientova želja mora biti vodniku vedno sveta in čeprav bi bil lahko tulil ob žalosti, sem moral nazaj. Skupina se pač ne sme razbijati, vse vrvi bomo rabili za spuščanje. Moja dva sta hotela naprej. Moral sem jima razložiti, za kaj gre, in tudi vreme res ni bilo v redu. Nevihtni oblaki!

Plezali so sicer počasi, toda še kar v redu, le Milanu sta vsak po enkrat zdrsnila, ampak Milan se ne da kar tako, stal je trdno kot gusar na vrhu jambora.

Nazaj je šlo počasneje, kajti začetnik se navzdol vedno slabše znajde kot navzgor. Tako nekako kot premagana vojska smo vstopili v kočo, še pripraviti bi se ne bil mogel. Sila težko se je premagati, če imaš vrh takorekoč že v roki, pa moraš obrniti. Pa saj nisem bil tu, da bi osvajal vrhove; moja naloga je bila vodstvo po željah klientov. Težko se »programiraš« na tako alpinistiko. Kot vodnik pa se moraš.

19. VII. smo rekli dan počitka in smo šli samo uro daleč proti sedlu Porcellizza; pod sedlom je izbral Milan previsno skalo za vadbo v spuščanju. Holandci so se pogumno spuščali čez 30 m navpično navzdol, potem ko sem jim pokazal spuščanje po načinu sedeža z vponko. Milan je še vse posebej varoval z drugo vrvjo. Nobene nepredvidnosti, vse absolutno varno. Tak je moj način in še ta ti lahko spodleti!

Po nekaj urah vadbe, ki so je bili zelo veseli, smo se vrnili v kočo. Naučili so se veliko novih vozlov, dela s cepinom, osnovnih pravil varnosti, tempa pri hoji itd. čeprav nam zaradi vremena ni vse uspelo, smo vseeno le nekaj dosegli.

20. VII. smo se zarana poslovili od prijaznega oskrbnika in se usmerili na visoki prelaz Porcellizzo 2962 m. Dva dni preje je tam zdrsnil neki Švicar, se nekaj potolkel v skalovju in odnesel ga je helikopter. V strmini sva navezala vso skupino in v poldrugi uri smo bili na sedlu. Močno se je pooblačilo, kazalo je na dež. Pred seboj smo imeli še sedlo Trubinasca 2701 m, še poprej smo se morali spustiti na višino 2495 m, kar nas je stalo veliko časa. Trikrat sva raztegnila 120 m vrvi, da so hodili ob njej navzdol. Ko smo se zagnali proti Trubinasci, nas je ujela ploha, megla pa skupina Švicarjev in Italijanov. Tudi oni so šli proti Trubinasci in čez Švico do koče Sasso Fura 1904 m. Z nami vred niso vedeli, kje je sedlo in pričeli so begati vsak po svoje na vse strani. V nekaj minutah ni bilo nikjer več nikogar. Milan se je odločil, da bo stopil na greben in poiskal sedlo. Ves čas sva bila s klici v zvezi. Vrnil se je in povedal, da je sedlo našel, toda na drugi strani je zelo strmo. Rabili bi 4 spuste z vrvo do dna. Kako je to v megli ugotovil, ne vem, toda to ni bilo več važno, kajti bili smo že močno mokri. In rekel sem jim: Četudi pridemo čez sedlo, koče ne bomo zlahka dobili v megli. Je še zelo daleč. »V dolino«, se je glasilo povelje in odšli smo po svojih sledih navezani na koto 2495 m. Tu sem po zemljevidu in kompasu ugotovil smer in odšli smo strmo navzdol v meglo. Od vode sva se držala vse bolj stran, kajti ob vodi so skoki.

Po zemljevidu sva vzela smer na Alpe Sivigio in naprej na Val Codera. Vse je šlo kot po maslu, megla je počasi ostala za nami, sem in tja smo zaznali stezico. Tista dan

smo naredili pravi maratonski marš, čez 1600 m višine navzdol in okoli 20 do 22 km dalje s tisto strašno težo na hrbtu, ki z urami pridobiva na »vrednosti«.

Od petih zjutraj do sedmih zvečer smo se motali med skalovjem, snegom, plazovi, drevjem, čez potoke, po najbolj zapuščeni in prvobitni alpski dolini. Po pravici povem, bil sem vesel, da obstoji v Evropi, v srcu Evrope taka prvobitna gorska dolina, v vsem dolga okoli 30 km, ki ima morda v svojem zadnjem delu (13 km) okoli 100—200 prebivalcev. Ne poznajo koles, mopedov, vprege, kolovozov, kaj šele avtomobilov. Prvih 20—22 km s sedla Porcellizza do kočice Luigi Brasco Jodi je komaj sem in tja zaznavna stezica ob močnem potoku navzdol, po neobljudeni dolini, od kočice v dolino. Do Novate Mezzola pa drži ozka, dobro shojena steza.

Nobenih »Zastava 101«, nobenih »ražničarjev«, »čevapčičarjev« in »karmenatlčarjev«! Absoluten mir; ljudje znosijo vse na hrbtu ali z mulo, ki pa mora znati hoditi po kamenitih stopnicah. Bil sem zmeden, da ne rečem popolnoma preplašen. Tu žive ljudje brez vsakega kolesja v kamnitih hišah, vse imetje so jim krave in mule, življenje teče kot pred 100 000 leti.

Morda imamo mi kaj takega še v Bosni, v Sloveniji bolj težko, vsaj v taki velikosti ne. Svet okoli kočice Luigi Brasco je s svojimi slapovi, vrhovi in ledeniki edinstven. V koči smo prespali in naslednji dan nadaljevali pot po tej čudoviti alpski dolini še 13 km do Novate Mezzola, kjer sta dve jezери, povezani z odtokom na Lago di Como. Teh 13 km je dolina naseljena, seveda redko. Na koncu se spusti 300 višinskih metrov po samih stopnicah v Novate Mezzola. Prvo, kar vidiš na koncu stopnic je — avtomobil.

Tistih zadnjih 300 metrov sva najbolj prijetno občutila z Milanom. Ne vem, koliko »milijard« stopnic je bilo, prav gotovo pa čisto blizu neskončnosti. Če študentje ne bi razumeli pojma infinitezimale, jih je treba po 30 km hoje s težkim oprtnikom postaviti na tiste stopnice.

V Novate Mezzola je bilo najine službe konec. Štirje od Holandcev so se vrnili še isti dan nazaj do kočice Luigi Brasco, vsa čast jim, kar se tiče vzdržljivosti. Okolica kočice v Val Coderi jim je bila tako všeč, da so hoteli prebiti še en dan v tem gorskem svetu. Dva od njih sta šla z nama z železnico do Chiavene, od tu čez švicarsko mejo do

Levo: Razor, 27. 2. 1977; desno: na Ržkih podih 27. 3. 1977

Foto Ciril Praček

Pranzaire (11 km od Chiavene). Tu smo se poslovili čez eno uro, ki smo jo zapravili v restavraciji.

Še najbližji dostop iz Slovenije v Bergell: Ljubljana—Benetke—Bergamo—Dalmine—S. Pietro—Lecco—Nuova Olonio—Novate Mezzola—Chiavenna—Vicosoprano—Pranzaira. Od tu z žičnico do jezera Albigna in uro hoda do kočice Albigna, ki je izhodišče za plezarije za najmanj 10 dni. Prav tako je izhodišče za večje število plezarij Capana Alievi in Capana Gianetti. Tudi najlažje ture v Bergellu so samo za izurjene alpiniste, ki se znajdejo v vseh okoliščinah. Morda mi je ta vtis pustila tudi okoliščina, ker je bilo letos nenavadno veliko snega.

Prijelo naju je, da bi obiskala še našo plezalsko kolonijo v Chamonixu. In sva odbrzela čez St. Moritz, Chur, Andermatt, Brig in Martigny v Chamonix. Dobila sva jih za pokopališčem, kot vedno. Stane Belak se je ravno pripravljala, da odpleza še svoj zadnji vzpon in ko sva šla proti njihovemu šotoru, mi je pokazal zapuščen šotor in pred njim vso kramo: »Vidiš, Ciril, to je od dveh Nemcev, pred tednom dni sta šla v težjo smer v Mt. Blancu in jih ne bo nikoli več v ta šotor.« Zdrnil sem se, z gorniki živiš, kot da bi vzelo enega tvojih in tu stoji memento mori, ves tih, šotor posut z listi in prahom, kot da žalosten čaka svojih gospodarjev. S to svojo obupno tišino vpije žalostno resnico. Storiš pri plezanju majhno nepravilnost in nikoli več ti je ni treba ponoviti. Ogledala sva si še Chamonix, se poslovila od tovarišev in zropotala v isto smer nazaj, čez prelaz Simplon v Italijo in po hitrih cestah hitro domov.

ENA DOMA, ENA NA TUJEM

VANJA MATIJEVEC

POZIMI ČEZ SEVEROZAHODNO STENO TRAVNIKA

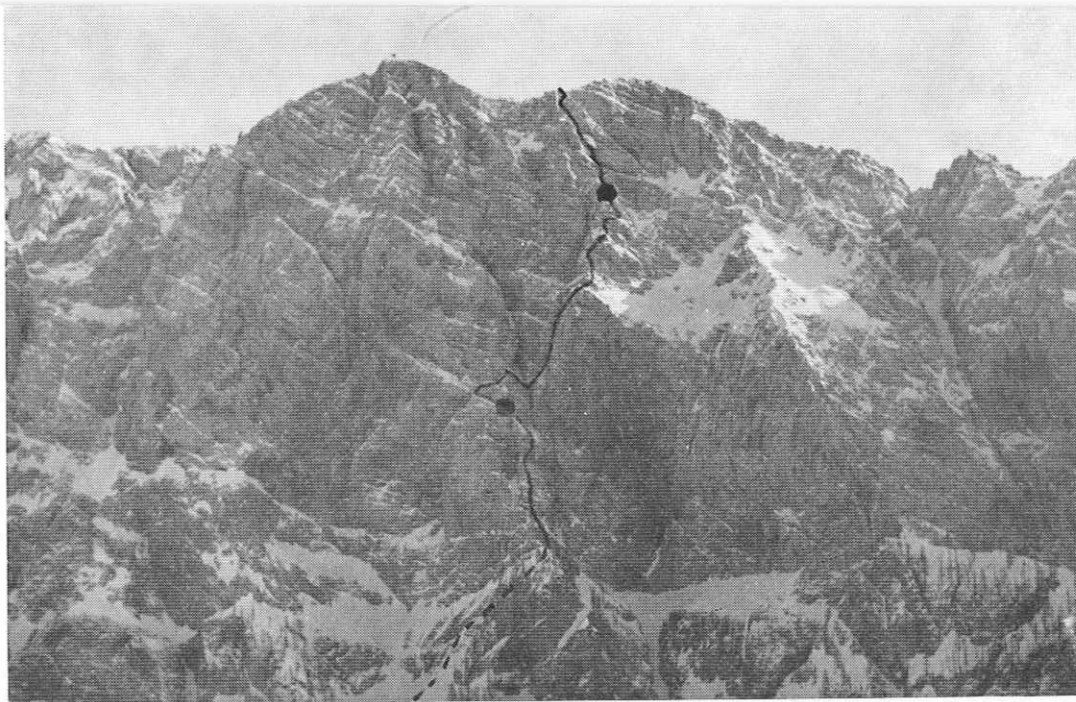
Sedimo na ostrem sneženem grebenu pod vstopom v smer Jesih—Lipovec. Severozahodna stena Travnika se vrtoglavo vzpenja proti nebu. Skoraj osemsto metrov je visoka in na debelo odeta v sneg, s katerim letošnja zima res ni skoparila. Pred očmi se vrste spomini. Pred dvema letoma sva prav tu sedela z Jožetom in tehtala možnosti. Razmere so bile na las podobne današnjim — stena je bila zalita s snegom in ledom. Nisva vstopila. Nisva bila pripravljena na nevarnost in tveganje, čutila sva, da ji ne bova kos.

Z leti sem steno dobobra spoznal in zdaj smo znova tu. Tokrat bomo obrnili šele, če v resnici ne bo šlo.

Počasi predevamo opremo in se navezujemo in ko je končno vse na svojem mestu, pohitim skozi plaznico in čez zaledeneli stožec na strmo snežno vesino. Poleti je tu široka zaprodna polica, zdaj pa stojim v strmini, ki ponekod že nagaja kolenom. Že po nekaj metrih se počutim domač. Ko hitim navzgor na prednjih zobeh derež, me veselje kar razganja. To je tisto, kar imam v plezanju najraje — prostost in občutek, da lahko obvladujem težave. To me pomirja. Tudi najbolj strmi odstavki mi ne delajo preglavic, sneg je tu, kjer ga je še pred nekaj dnevi izpiral dež. V pravem smislu besede — idealen.

Kar kmalu je za nami prvih sto metrov višine. Stena se vzpne do navpičnice, le ozka prevesna poč kaže nadaljevanje smeri. Snamem nahrbtnik in ga privežem na pomožno vrvico, saj bi me drugače, mrcina, lahko še vrgel iz previsa. Počasi in spoštljivo zaplezam proti poč, ko pa dosežem prvi klin, se fantastični občutek obvladovanja težav spet povrne. Hitro sem čez previsni del in v navpičnici telovadim navzgor. Na kline kar pozabljam, čeprav mi jih za pasom rožlja cel šop. Malce tvegano se potegnem še čez izstopno preveso in sem spet na snežni strmini, kjer si uredim varovališče. Dober raztežaj je še do previsnega odloma, pod katerim smo računali s prvim bivakom. Ko Štef varuje Romana, se brezdelno zazrem v dolino. Okrog kočice v Tamarju se sprehajajo izletniki, ki so prečudovito nedeljo izkoristili za prijeten sprehod. Idila s soncem obsijane doline mi izvabi nasmeh. Le kaj je, kar nas žene v senčne strmale, ko bi se v dolini lahko brez napora nastavljali soncu?

No, prijatelja sta že tu in ker je tudi moj nahrbtnik prispel, gremo lahko naprej. Roman izgine za sneženi nasip pod previsom in veselo oznanja, da bo bivak enkratno prostoren. V resnici je v vsej smeri eno samo mesto, kjer je mogoče udobno spati, in to je tu. Niti privezan ni treba biti, saj je jama pod previsom globoka vsaj tri metre in zaščitena s trdo napihano sneženo ogrado. Počasi si pripravljamo nočišče, saj imamo časa na

Travnik, Sev. zah. stena z vrisano smerjo: — — — dostop, — smer Jesihova—Lipovec, —●— bivaki.
Foto Vanja Matijevec

pretek. Kuhinja, ki jo zaupava Romanu, že dela, limonadi sledi juha, tej spet limonada in tako naprej, dokler nismo napolnjeni do roba. Mračni se in zlezemo v spalne vreče. Zadovoljni smo. Prvi dan v steni se je izteklo povsem po pričakovanju. Trden spanec nam skrajša dolge nočne ure na kratek hip in preden se zavemo, sonce že obsveti vrhove Ponc na nasprotni strani doline. Nekoliko krmežljavi zapuščamo toplo udobje spalnih vreč in se pripravljamo na delo, ki nas čaka. Navežemo se v spremenjenem vrstnem redu. Štef bo danes prvi v navezi, nato grem jaz, Roman pa bo kot včeraj skrbel, da ne bomo pustili gori preveč železja v drobovju. Medtem ko Štef počasi preči strmo in varljivo snežno pobočje, z Romanom vneto fotografirava. Oster snežen grebenček nas privede v škrbino, od koder bomo morali sestopiti kakih štirideset metrov skozi izredno strm žleb, toda ker smo se s tem izognili nevarni topovski cevi pri izstopu iz grape, se prav nič ne sekiramo. Hitro smo v dnu in že pleza Štef po kaminu, ki se zgoraj odpre v grapo, po kateri nameravamo doseči škrbino vžtric z velikimi snežišči sredi stene. Raztežaj za raztežajem gre po trdo zbiti plaznici. Hitimo in se strahoma oziroma navzgor. Sonce v gornjem delu stene pridno opravlja svoje delo, po sosednjih grapah leti kamenje in sem ter tja tudi kak plazič. V naši vlada mir, moti ga le sopenje, ko se ženemo navkreber. V škrbini obsedimo. Ogromno lijakasto snežišče leži pred nami vse do Tschadovega stebra. Tu bi se dalo pobegniti iz stene, če bi bila nuja, čeprav bi bilo vražje nevarno. Na to možnost pravzaprav niti nočemo misliti, saj je vreme čudovito, le toplo je, kar preveč za ta letni čas. Razbit steber omogoča napredovanje, a ometan s snegom zastavlja tudi težko rešljive uganke. Kljub temu ga Štef zdela s pravo gorenjsko trmo, čeprav se mora enkrat malo vrniti, da najde boljši prehod. Nad stebrom zaplezamo že v snežišča v gornji polovici stene. Hitimo, da bi še pred večerom našli primeren prostor za prenočevanje. Ko nas dosežejo sence iz dolin, smo pod navpično zajedo. Besno razkopavamo sneg. Po včerajšnjem udobju smo tudi danes pričakovali, da nam bo stena kar sama ponudila kakšno manjšo garsonjero za počitek. Zdaj ježno razočaran kopljem v strmo snežišče pod zajedo, da bi se priborili nekaj sežnjeva ravnega prostora. Po dveh urah se počasi umirimo. Navežemo se na kline, saj bi bilo prebujanje v vznožju stene verjetno precej zoporno in si nakuhamo nekaj kalorij. Hrana nam ne gre kaj prida v slast, se že poznajo posledice dvodnevni naporov. Vendar se posilim z nekaj grizljaji. Nad nami je še dvesto metrov stene! Jutro prinaša neprijeten drget v ohlajenih mišicah. Spalna vreča se je dodobra napila mokrote in ni več ohranjala toplote, zato se kar rade volje izkopljem iz nje. Malce razgibavanja telo ogreje na »delovno temperaturo«. Prvi problem — petnajstmetrska zajeda — je rešen skorajda na mah. Nekaj klinov in zagozda poskrbi, da imam kam vpeti vrv in lestvice. Ko si urejam stojišče pod previsnim kaminom, si ogledujem možnosti za naprej. Kamin slej ko prej ne pride v poštev. Proti levi drži polička in zdi se mi, da bo to ta pravo. Brez zle misli svetujem Štefanu, naj gre kar po njej, saj mora kmalu priti v lažji svet. Vrv se le počasi pomika skozi roke in vedno

bolj se mi dozdeva, da nekaj ne bo v redu. Končno vrv obmiruje. Slišati je, kako Štef zabija klin za klinom. Si ureja stojišča? Komajda razumem vpitje, ki prihaja izza roba. Sledim vrvi in ko po krušljivi, obokani polički rinem proti levi, mi je vse bolj jasno, da smo zašli iz smeri. Štef varuje pribit v nekakšnem kotu, pod njim pa stena pada navpik do vstopne grape, več kot šeststo metrov niže. Obupno! Treba se bo vrniti. Več kot dve uri nam je vzela moja neumnost — zdaj smo spet tam, kjer smo bili — petnajst metrov nad nočiščem. Nad menoj se boči odklana previsna luska. V poči ob njej vidim dva klina. Tod gre torej smer. Sam pri sebi pošljem vse skupaj k vragu. Nahrbtnik znova privežem na pomožno vrvico. Po drobnih stopih se vzpnem pod previs. Počasi se vzravnam in ocenjujem razdaljo do klina. Spustim se nazaj in si vtaknem vponko med zobe. Zdaj pa zares! Znova se stisnem pod previs in se počasi iztegnem. Držim se s podprijemom skoraj pri kolenih. Zdaj! Roka šine k ustom in že vponka hlastne v uho klina. Šlo bo! V naslednjem hipu je tudi vrv na svojem mestu, udobno sedim v škripcu in počivam. Nadaljevanje je stvar tehnike. Na prijatelja zmečem velike količine ledu in snega, tudi kakšen kamen je vmes, toda to spada k stvari. Tovariš se ne razburja. Po dvajsetih metrih plezanja v odprti steni spet zabijem cepin do okla v sneg in se skobacam čez rob v strm žleb nad previsnim kaminom, pod katerim Roman potrpežljivo čaka na vrsto. Ko urejam stojišče, dobi tudi on svojo porcijo ledu in snega, da ne bo »fovšije«. Komaj je Štef pri meni, potegneva nahrbtnik, nato pa zdivjam po žlebu navzgor, medtem ko prijatelj varuje Romana. Čimprej hočem uzreti, kaj nas še čaka. Še en dober raztežaj in zunaj smo! Skoraj rjovem od veselja. Kljub neumnosti tam spodaj ne bo treba še enkrat bivakirati. Z divjo ihto se zaženem v poledenele skale pod vrhom. Prehodi me silijo v prečenje proti desni in po nekaj tveganih prestopih se iz navpičnega odloma potegnem na razmeroma položno sneženo »rampo«. Rob stene je le dvajset metrov nad menoj, od njega pa drži prijazno snežišče, ki se sicer lahko tudi splazi, toda danes se ne bo. Kajne da ne! In res se ni!

Stena je pod nami. Za nagrado poskrbi Jalovec s svojo sosesčino, ki ujame sončno oblo v rogljate grebene in nam pričara čudežen sončni zahod. Nemo si podamo roke in jih vzdignemo zahajajočemu soncu in vrhovom okrog sebe v pozdrav.

Počasi se spuščamo v dolino. Tam je že noč. V naših očeh pa še goré barve, ki nam jih je podarila gora ob slovesu.

Tehnični podatki: SZ stena Travnika; smer Jesih—Lipovec, IV, V—, VI—, 800 m; plezali: Štefan Marenče, Vanja Matijevac, Roman Robas, vsi AO Šmarna gora; od 6.—8. marca 1977; ef. plezanja 27 ur.

NOČ V SEVERNI STENI JORASSES

Pozno popoldne. Po ledeniku se opotekajočih korakov pomikajo štiri postave, sključene pod težkimi nahrbtniki. Sonce osvetljuje steno v zatrepu doline od strani in njeni stebri se kažejo očem v vsem sijaju in ustromljenosti. Pogledi četverice so ves čas uprti v granitno-ledeni kolos. Vsak zase tuhtajo in razmišljajo o bodočih urah, ko bodo iskali prehode v orjaškem zidovju. Smer, ki so si jo zarisali že doma — v svojih načrtih, dobiva tu pod steno svojo pravo podobo, le uresničenje je še skrito za velik vprašaj naslednjih dni. Iz src se plazijo klíce negotovosti in tesnobe, skrbno prikrite za optimistično glasnimi razmišljanji, ki naj pomagajo premagati prve trenutke soočenja s steno. Kolos moreče pritiska na dušo, njegova senca leži daleč po dolini. Sonce zahaja za grebeni in stena zažari. Žarki zlate strma ledišča in rumenorjavi granit se ostro odraža od temnomodrega neba.

Četverica pod steno je pripravljena na ure negotovosti in boja za obstoj. Počasi, vdiraje se do kolen v razmehčani sneg, napredujejo pod robno poč. »Hudič naj vzame ta gnoj!« Pridušanje pomaga, napetost se sprošča. Tik ob skalnem rebro odkrijejo prehod čez poč in se zaženo v snežno strmino. Po dveh raztežajih se sneg umakne ledu. Dan počasi ugaša. V strmem žlebu se prižgo lučke, druga za drugo, kot zvezde na nebu. Strmina narašča in led je vse tanjši. Le nekaj centimetrov debela plast pokriva skalni žleb in cepin brečne odletava od trde podlage. »Pojdi bolj proti sredini, tu je prava svinjarija!« »Zavrtaj!« »Sranje, saj ni kam, sama skala!« Korak za korakom, ustnice so stisnjene do bolečine, dihanje je podrejeno igri ravnotežja. Končno! Dva klina se zagrizeta do ušes v varljivi element in počutje se popravi, ko razbolele noge stopijo v hitro izkopano stopinjo. Gremo! Raztežaj za raztežajem skozi temo med ledenimi okruški. Pogled na okolico še ne razkriva nobenega napredovanja. Človekov korak je v tej ogromni steni komaj kaplja v morje. Pravo ledišče je za njimi in lučke kot znanilke življenja zaplešejo v stmi žleb, ki se povezuje z drugim. Grlo je suho, meča bole od napora, roke trdno oklepajo ratišče cepina. Pogled bega po zbrušeni ledeni površini in išče lažjih prehodov. Pa tu lažjega ni, divje strmo se vzpenja ledišče proti skalni pregradi nad njim. Ugriži derez in piki cepina kažejo hrepenenju pot. Navzgor. Pod skalno pregrado se četvorica za hip ustavi. Boleče škrtnejo dereze ob trdi granit. Iz poči se vsiplje led in kamenje, ko se prvi bori z gravitacijo. Trojica, obsojena na

Smeri od leve proti desni: Mrtvaški prt, Walkerjev steber, smer Peters—Maier, slovenska smer (črtkana), jugoslovanska (Gradišar—Herzog)

Foto P. Tairraz

čakanje, se umika pred izstrelki, ki sekajo okrog in po njih. Glavo pretrese oglušujoč pok, pred očmi se stemni, v čeladi zazija luknja. »Au! Dobil sem jo!« »Si pri sebi?« »Je že bolje, samo pazi, lepo te prosim!« »Ne morem bolj, tu vse odpada, kar primeš, gre k hudiču!« »Au! Prekleta sranje, ko bi se vsaj skril lahko kam!« »Obupat pa n'kol, ti hojlarijaro!« No, ta je pa dobra. Koncert pri vas doma v tej negostoljubni steni. Z vsakim preplezanim metrom morala spet skokoma narašča. Spet zaplezajo v ledeni žleb, ki skorajda navpičen drži na tretje ledišče. Ledno kladivo in cepin sta edina pomočnika utrujenim nogam. Žleb izginja v globino, nad njimi pa se razprostre obsežno ledišče. Strmina nekoliko popusti. Jutranja sivina počasi razkriva okolico. Več kot dve tretjini stene je že pod njimi. Oči, ki so bile vso noč priklenjene v ozek krog svetlobe iz čelne svetilke, le počasi dojemajo spremembo. Pogled zdrсне mimo derez v globino. V mračni senci leži ledenik pod steno, zijajo razpoke, lačno zahtevajo žrtev. Trdneje zgrabi roka cepin, previdnejši je korak ob misli na strmino pod nogami.

Sonce zariše zlato progo na grebenu. Kako blizu je in vendar kako daleč še! Kratek počitek povrne v utrujeno telo nekaj moči. Trdi led pod strmim žlebom se kolje pod udarci cepina v velikih luskah, ki z blazno naglico žvenkljajo v globino. Konice derez komaj opazno grizejo v ledeno maso, vendar dovolj, da opirajo plezalca v igri na srečo. Led je vse tanjši, a kljub strmini ne odstopa od skal. Varovališče v stremenih pije še zadnje kaplje potrpljenja. »Hudiča, pazi na to prekletu kamenje! Imaš kaj prostora pri sebi, tu se ne da več viseti!« »Še zame ga ni! Raje se ne obešaj preveč, klin ni kaj prida!« »Hudiča, še to!« Sto metrov je še do roba stene, sto metrov in smer, ki je živela v srcih, bo postala resničnost, zato je le mirno in potrpežljivo. Mora iti! Le nobene neumnosti zdaj, pod vrhom!

Kladivo spet poje v previsni počti in led v iverih brizga pod udarci cepina. Meter za metrom se zmanjšuje razdalja do osončenega grebena. Tople granitne plošče zastavijo zadnjo uganko. Ko je rešena, se odpre pogled na zeleno dolino na jugu.

Veter hladi razgreta čela četverice, ki stoji na grebenu s pogledi uprtimi v daljo. Čez steno je zarisana nova — »slovenska smer«.

Veselite nam sije iz oči in tiha sreča polni naša srca, ko si krepko sežemo v roke.

Pripis: Dne 17. in 18. 7. 1977 so Franček Knez, Jože Zupan (AO Celje), Lado Vidmar Vanja Matijevac (AO Šmarna gora) preplezali novo smer v severni steni Grandes Jorasses. Smer poteka po desnem boku Crozovega stebra med smerjo Peters-Maler in Poljsko smerjo. Višina stene v tem predelu ca. 900 m, povprečna naklonina ca. 55 stopinj. Naklonina ledu doseže v posameznih raztežajih 70 stopinj in več, medtem ko je ocena kopnih raztežajev V + (zgornja meja).

Čas plezanja: 21 ur.

Sestop — na južno stran mimo bivaka Boccalate v dolino — Entrèves.

BELE GAZI

Zapisano v Lokovcu pri Čepovanu
na partizanski poti 20. 1. 1945.

Pavla Leban

*Sneži, sneži,
težko gre noga
skoz snežene gazi...
V daljavi luč.*

*Na hišnem pragu
otrem s sebe sneg,
prislunem v temo,
čujem molitev
preprostih duš.*

*Naša kmečka hiša,
očeta sivega nasmeh,
in matere topel pogled.*

*Nad mizo bogkov kot
na oknu rožmarin in roženkravt
velika, topla peč...*

*Misel mi v daljo hiti
čez bele gazi.*

SREČANJE Z VOLKOVI NA ZELENGORI

EDO TORKAR

Ko se je v poznem jutru ves premražen zdramil iz sna, ga je zaslepila belina novozapadlega snega zunaj pred kolibo. Vse živopisane jesenske barve so izginile, ostali sta samo še siva barva jesenskega neba in bela barva s snegom pokrite planine. V eni sami oktobrski noči se je jesen umaknila prezgodnji zimi.

Pošteno se je namučil, preden se mu je posrečilo zakuriti ogenj in skuhati kosilo. Po drva je moral laziti daleč ven v gozd, kjer so ležali kupi smrečja, ki so ga bili drvarji že pred dolgim časom pustili tamkaj, ko so lupili in klestili drevesa. Na teh kupih je zdaj ležal sneg, bili pa so že od prej namočeni od dežja, tako da je moral premetati vso grmado, da je prav spodaj pri dnu le našel nekaj suhih vej za ogenj.

Spodaj v gozdu, ob potoku, je že od zgodnjega jutra brnela motorna žaga, vmes pa se je s težkimi udarci oglašala sekira. Prvič po enem tednu so na planino spet prišli drvarji iz tabora ob rečici Hrčavki. Karla je to nenehno brnenje motorke in tresk sekire po eni strani motilo, po drugi pa ga je navdajalo s toplim občutkom, da le ni tako do kraja sam in zapuščen v tej bogu in ljudem odmaknjeni divjini.

Popoldne so prišli volkovi.

Zaslišal jih je že med kosilom. Sredi obeda je nenadoma obstal, roka, v kateri je držal žlico, mu je obvisela na pol poti od sklede do ust, med zobmi mu je obtičal še neprežvečen kos kuhane slanine. Pazljivo je prisluhnil in se s priprtimi očmi zastrmel proti vznožju gore, prav tja, kjer je še pred dvema urama vlačil smrekove veje izpod snega. Ni se zmotil. Brnenju motorne žage spodaj ob vodi so se zdaj z druge strani pridružili še neki drugi glasovi; tožeče, previjajoče se volčje tuljenje, podobno lahnemu žuborenju oddaljenega potoka. Ti glasovi so se hitro bližali in kmalu je tuljenje grozljivo odmevalo po vsej planini.

Karlu ni bilo več do jedi. Z drhtečo roko je odložil žlico in menažko, prijel za sekiro in se postavil pred vrata kolibe, zaskrbljeno motreč zaradi megle zabrisano črto med gozdom in jaso na oni strani jezera.

Motorna žaga spodaj ob potoku je nehala brenčati. Čez nekaj minut sta se na robu zasnežene planjave pojavili dve temni moški postavi in se potem počasi napotili proti kolibi. Karel ju je hitro spoznal. Oba sta bila drvarja iz delovišča ob Hrčavki. Zadnje dni pred njegovim odhodom v planino so ob večerih skupaj pili rakijo in metali karte. Prvi je bil plečat, majhen, krivonog, z opičjim obrazom in kratkimi svetlimi lasmi, ki so mu rasli nizko na čelo; ime mu je bilo Suljo. Drugi je bil temne poti in črnolas. Bil je večji in precej mlajši od prvega. V delovišču so mu rekli Cigo. Krivonogi se je pri hoji opiral na toporišče svoje sekire, črnolasi pa je nosil s seboj motorko. Pred kolibo sta se oba molče ustavila, počenila na pete in se zagledala v smer proti gozdu, od koder je prihajalo tuljenje. Karel ju je opazoval s tiho hvaležnostjo v očeh. Gledal je obrise njunih močnih mišičastih teles pod modrima delovnim oblekama, grčaste dlani, ki so krepko držale sekiro in motorko, njuna zresnjena, pa vendar prav nič prestrašena obraza, v iščočem strmenju napete oči. Čutil je grobo toploto, ki sta jo izžarevali ti dve telesi in ta toplota ga je grela. Bilo mu je kot živali, ki se po dolgem tavanju vsa premražena zateče v votlino pred neurjem in jo tam sprejmejo medse druge živali, iste vrste in istega rodu, in jo ogrejejo s svojimi telesi.

»Jih je veliko?« je vprašal Karel, trudeč se, da bi zvenelo njegovo vprašanje kar se da brezbrizno in mimogrede.

Drvarja sta ga živo ošinila z očmi, kot bi hotela na njegovem obrazu zaslediti znamenje negotovosti in strahu.

»Seveda jih je veliko,« je zatrdil cigan. »Le poslušaj, človek, kako zavijajo, mater jim zversko!«

»So nevarni?«

Krivonogi ga je srepo pogledal skozi priprte trepalnice.

»Butaj z glavo v sneg in hvali Alaha, da si sploh še živ!«

»Pojdimo pogledat, kje so!« je odločno pribil cigan in se z motorko v roki napotil proti gozdu. Krivonogi se je z obema rokama čvrsto oprijel sekire in krenil za njim. Karel si sam ne bi za nobeno ceno drznil tvegati tega izleta v gozd, vendar ga je odločnost obeh drvarjev potegnila in je šel tudi on. Skrbno je pazil, da ni zaostajal, ves čas se je oziral okoli sebe, pozoren na vsak šum in premik med drevjem.

Ko so začutili navzočnost ljudi v gozdu, so se volkovi potuhnili. Možje, ki so zašli že precej visoko v hosto, so se zdaj ustavili na robu široke lesne drče, katere dno je bilo na debelo zasuto z listjem, kamenjem in snegom. Vse je bilo tiho, le na dnu grape je žuborel skrit studenec in kdaj pa kdaj se je skozi veje spustil sneg. Možje so se

oddihovali od hitre hoje navkreber in iz ust so jim v kratkih presledkih uhajali oblački bele sape.

Cigan je odložil motorko v sneg k svojim nogam, si z zaokroženimi dlanmi obeh rok zaslonil usta in na ves glas zahukal navzdol v grapo. Vsi trije so s pridržano sapo prisluhnili v temačno globel. Ko se je med skalovjem v grapi izgubil zadnji odmev ciganovega klica, je v gozdu zavladala gluha tišina.

Cigan je zaklikal še enkrat.

Na odziv tokrat ni bilo treba čakati. Iz grape se je takoj oglasilo globoko in hripavo tuljenje starega samca, vodje krdela. Takoj so mu pritegnili še drugi. Tožeči, zavijajoči glasovi so se gnali drug čez drugega in naraščali kakor reka. Mrcine so morale biti že čisto blizu, čeprav jih zaradi teme v grapi morda niso mogli videti. Karla je mrzlo spreletelo po hrbtu. Ko pa je videl, da se nihče od onih dveh ni vznemiril, se je takoj pomiril tudi sam. Krivonogi se je brezbrizno naslanjal na toporišče sekire in vlekel čik, cigan pa je z roko na vplinjaču motorke čakal; ko se bojo volkovi zadosti približali, jih bo z njo pognal v beg.

»Boš videl,« je prepričano zatrdil Karlu, »ko bo tale igračka zahrumela, se bojo razbežali ko zajci!« Pri teh besedah je z zaupljivo kretnjo pokazal na žago in jo pomenljivo potežkal v roki.

Krivonogi je vrgel čik v sneg in stegnil roko proti grmovju na oni strani grape.

»Poglej jih!!!«

Karel se je ozrl v smer, kamor je kazal drvar. V polmraku gozda je uzrl nejasno sivo senco, ki se je odlepila od grmovja in počasi zdrsnila po robu drče. Njej so sledile še druge sence, nizko in potuljeno, z glavami pri tleh in z repi med nogami. Cigan je hotel vžgati motorko, pa ga je krivonogi zaustavil, rekoč:

»Počakaj, da pridejo bliže. Daj Slovencu priložnost, da se jih nagleda.«

Potem se je obrnil h Karlu in rekel:

»Vidiš, Slovenec, o tem se boš lahko razpisal v kakšnem časopisu.«

»Bom,« je odsotno pokimal Karel. Bil je že pošteno vznemirjen. Nelagodnost in strah sta se mu družila s ponosom, ko je pomislil, kako je pravzaprav nenavadno in razburljivo to, da je sedaj tu na tej zasneženi planini in si stoji iz oči v oči s tolpo sestranih volkov. S pomilovanjem je pomislil na ljudi iz njegovega domačega mesta, na njihova puščobna vsakdanja opravila. Pomislil je na šihtarje v fabriki, ki s polnimi usti žveplovega prahu strežejo talilnim pečem, na študente, ki se v temačnih podstrešnih izbah gulijo za nekakšne izpite, na neuspele umetnike, ki si v zadnji sobi pri Treh grozdih z vinjački in konjački privezujejo svoje razbolele duše, na uboge uradniške pare, ki dan za dnem prekladajo neke ničeve papirje in ubogljivo požirajo, kar porinejo prednje nadrejeni. Globoko je vdihnil vase zrak in bilo mu je, kot da s tem zrakom vsrkava vase tudi vso planinsko pokrajino okoli sebe. Čutil je prožno, spočito težo svojega telesa in začutil je — zdaj prvič — da je ta divjina pravzaprav njegov pravi dom, ki ga je bil toliko časa zaman iskal in da so te gore — Maglić, Treskavac in Lelija — ki se belijo na obzorju, njegove izgubljene sestre.

Karel bi v svoji domišljavosti morda še dolgo spletal legende o sebi, a dogodki so si tako hitro sledili, da mu je zmanjkalo časa. Volkovi — bilo jih je osem ali deset — so se z opreznimi koraki zverji, ki se pripravljajo na naskok, približevali mestu, kjer so stali možje. Karel je nehotе stopil nekaj korakov nazaj. Prav tako tudi drvarja. Volkovi so se približali na slab lučaj. Njihova mršava, a žilava, z gosto umazano sivo dlako zarasla telesa so jim pri hoji mehko valovila in rumenosive oči so se jim svetile z mrzlim, izpitim sijajem.

»Vžgi!« je siknil krivonogi. »Kaj čakaš!?!«

Cigan je s sunkom potegnil vrstico vplinjača iz ohišja žage, toda motor je zatajil in zatektekal v prazno. Cigan je potegnil še enkrat. Spet zaman. Volkovi so začeli počasi in potuhnjeno krožiti okoli mož. Najbližji in najdrznejši so že začeli renčati in kazati zobe.

Krivonogi je z nestrpnostjo potegnil motorko iz ciganovih rok. Tudi on je ni mogel vžgati. Po tretjem ali četrtem poskusu so se mu od razburjenja začele tresti roke in minila ga je vsa lokava samozavest, ki se mu je bila poprej ves čas svetila v očeh. Ko je sprevidel, da motorke nikakor ne more spraviti v pogon, jo je pustil ležati v snegu, oprijel se je svoje drvarske sekire in se jel mrmraje priporočati Alahu. Kljub mrazu so mu po obrazu drsele debele znojne srage. Cigan ni imel sekire, pa tudi Alahu verjetno ni kaj dosti zaupal, zato si je, klečeč v snegu, na vse kriplje prizadeval, da bi odkril okvaro na motorci. Karel, ki je ves čas z živo prizadetostjo, ki jo lahko rodi samo strah, opazoval početje obeh drvarjev, je takoj opazil, kako hitro je skopnel njun brezbrizni pogum, brž ko je tehnika odpovedala in njuna čudodelna ropotuljica ni hotela dajati glasov od sebe. In zdaj, ko ju je spregledal, je v jasni luči videl tudi sebe. Ko sta bila drvarja še samozavestna, mirna in se je zdelo, da odločni gibi njunih z grobo močjo in toploto nabitih teles obvladujejo vso planino, se je tudi on počutil varen in močan, zdaj pa, ko pri njiju ni več mogel najti opore, so se mu spodmaknila tla pod nogami, padel je v globoko brezno svojega lastnega strahu, tam obležal in se

ni več pobral. Zagnal je od sebe svojo malo taborniško sekirico in se brezglavo zapodil proti najbližjemu drevesu. Krčevito se je oprijel ene izmed spodnjih vej, toda mišice so mu bile preveč omrtvičene od strahu, da bi se mogel potegniti kvišku. Oslabeli prsti so se mu razklenili in zdrseli po mokrem lubju. Izgubil je ravnotežje in padel v sneg. Pobral se je in stekel po pobočju navzdol. Že po nekaj korakih se je spotaknil ob korenino in še enkrat padel. Zajel je polna usta snega in smrekovih iglic. Drvarja zgoraj sta na ves glas zakričala. Karel je s kotičkom očesa zaznal sive sence, ki so se z vseh strani bliskovito pognale proti njemu. Te sive sence — to so bili volkovi, to je bila siva volčja smrt, ki je prihajala nadenj. Toda še preden se mu je to dejstvo dokončno zasidralo v zavesti, še preden se je utegnil zgroziti ob njem, se je po vsem gozdu razleglo mogočno in zmagoslavno rohnenje bencinskega motorja. Motorna žaga v cigánovih rokah se je končno le vžgala.

Motorka je pela še dolgo potem, ko se je volčja tolpa že zdavnaj razbežala globoko v srce globokega gozda. Trije možje so stali ob robu grape in z velikimi požirki srkali vase po izgorelem bencinu dišeči zrak.

Potem so se — še vedno s prižgano motorko — napotili nazaj k jezeru. Drvarja sta hodila hitro, s krepkimi, samozavestnimi koraki zmagovalcev, Karel ju je komajda dohiteval. Bil je bled v obraz in noge so se mu zapletale. Zamolklo razbijanje srca mu je še vedno butalo po vsem telesu — kot oddaljeni odmev zdaj že premaganega strahu.

OB SMRTI DANILA JAUKOVIČA

TONE BUČER

Narodni heroj Danilo Jauković se je rodil 1. 1918 v revni družini pod Durmitorjem. Že kot 16-letni dijak gimnazije v Plevljah se je vključil v neposredno mladinsko gibanje in z 19 leti je postal član SKOJ, leta 1940 pa član ZKJ. Bil je eden izmed organizatorjev vstaje v okraju Plevlje in je kot bombaš sodeloval v znani borbi na Plevljah decembra 1941. Tu je bil prvič ranjen. V nadaljnjih bojih se je prekalil v vidnega vojno-političnega delavca. Marca 1942. leta je bil imenovan za namestnika političnega komisarja bataljona, junija istega leta za političnega komisarja bataljona. Na pohodu proletarskih in udarnih brigad v zahodno Bosno je dne 3. 7. 1942. leta dobil od Vrhovnega komandanta nalogo, da izvede eno največjih diverzantskih akcij — uničenje železniške proge in voznega parka v Bradini na železniški progi Sarajevo—Mostar. Po tej uspešni akciji je sodeloval v borbah za Livno, Kupres, na Neretvi itd.

Naj navedemo le nekaj njegovih velikih vojnih dejanj. V Zabrcu je sam razorožil 15 četnikov, v trdnjavi nad Livnom pa 20 ustašev. Z enim soborcem je

skočil na lokomotivo in zaustavil sovražnikov vlak. Ko mu je sovražnik v februarju 1942 s krogli potopil čoln na Limu, je Danilo splaval iz ledenomrzle narasle reke in v velikem snegu dospel do Kamene gore ter izpolnil svojo nalogo.

V nešteti borbah je skozi točo krogel reševal ranjene soborce. V borbi na Sutjeski ga je sovražnik z mitraljeznim rafalom ranil v obe nogi. Z berglami se je napotil proti Sutjeski. Ves dan je zmozel le 7 km poti. Ni se hotel zateči k sorodnikom, nadaljeval je pot s svojimi tovariši proti Tjentištu. Na Tjentištu je prišel skupaj s tretjo divizijo Save Kovačevića. Ker prehod čez Zelengoro v Vzhodno Bosno ni bil mogoč, se je moral vrniti čez Vučevo, Mratinje in Golijo. Da se je izognil sovražniku, se je s svojimi soborci napotil skozi pragozd Peručico in v njem prebil petnajst dni ob listju in travi.

V začetku 1944 je bil imenovan za komandanta V. sandžaške brigade.

Za junaštvo in samostojnost v izvrševanju borbenih nalog, za izredne zasluge v organizaciji in vodstvu partizanskih enot je bil dne 13. 3. 1945 proglašen za narodnega heroja. Jauković je bil član črnogorske planinske organizacije vse od njene ustanovitve. Bil je aktiven planinec, zelo uspešno je tudi širil planinstvo, posebej med mladino. Bil je

pobudnik in organizator smučarskega tekmovanja v Žabljaku, posvečenega spomina na partizanske boje v tem gorskem predelu. Nadalje je veliko pomagal pri organizaciji »Zlatiborskega marša« v okviru Jugoslovanskega memorialnega kupa. Vrsto let je sodeloval pri organizaciji planinskih srečanj Črne gore. Sodeloval je pri organizaciji planinske in smučarske vzgoje, pri GRS in pri planinskih orientacijskih in smučarskih tekmovanjih v Črni gori. Kot izkušen partizanski komandant je vedno poudarjal velik pomen planinstva v splošnem ljudskem odporu.

Danilo Jauković je zadnje čase kot predsednik Planinsko-smučarske zveze Črne gore, kot borec in kot zgodovinar NOB, skupno s Planinsko zvezo Bosne in Hercegovine organiziral visokogorsko planinsko transverzalo »Sloboda« od Kalinovika do Žabljaka in to čez 8 vrhov nad 2000 m. Za to transverzalo je napisal zgodovinski del vodnika »Sloboda«. Sodeloval je v pripravah za otvoritev te transverzale in dne 2. 7. 1977 jo je slovesno odprl v imenu Planinsko-smučarske zveze Črne gore in Planinske zveze Bosne in Hercegovine. V imenu Planinske zveze Jugoslavije je pozdravil prebivalce Kalinovika in nad 100 prvih udeležencev pohoda planinske partizanske brigade »Sloboda«, med njimi še posebej tovariša Cvjetina Mijatovića, člana Predsedstva Jugoslavije. Sam se ni mogel vključiti v pohod, ker se je šele 8. 7. 1977 vrnil iz Beograda, kjer so mu tedaj izročili visoko družbeno priznanje. Dne 9. 7. 1977 je zgodaj zjutraj odšel iz Dobrega dola proti Zelenemu viru, da se je lahko čimprej vključil v pohod planinske partizanske brigade »Sloboda«. Udeležence planinskega pohoda je zelo iznenadil s svojim prihodom, posebno pa še s svojim dobrim razpoloženjem, saj se je z vsakim udeležencem pohoda posebej pozdravil. Zagotovil je vsem udeležencem prisrčen sprejem ob zaključku pohoda, ki ga organizirajo v Žabljaku. Nato so nadaljevali pot proti Bobotovemu kuku.

Tovariš Danilo je potem na poti iznenada padel. Ni pomagalo niti umetno dihanje niti masaža srca. Nihče ni hotel verjeti, da je ta dinamični človek, poln vedrine, ki se je še malo prej šalil s planinci, v resnici mrtev.

Umrli je na pohodu »Slobode«, posvečenem Titovim jubilejem, umrl je narodni heroj, ki se je vse življenje boril pod Titovim vodstvom za svobodo.

Na vseh akcijah je bil pokojni Danilo prvi med prvimi, naj si bo, ko je z bombami in puško razbijač sovražne bunkerje, ko je bilo treba braniti neodvisnost države in pridobitve revolucije in ko je bilo treba graditi splošni ljudski odpor, v katerem je razvrstil planince in smučarje kot pomemben dejavnik na vidno mesto. Kot revolucionar, intelektualec in visok vojni funkcionar je svoje bogate izkušnje in delovno vnemo doprinal na vsak predel Črne gore.

Njegove ideje, njegovo planinsko delo, tesno povezano z našim družbenim razvojem, ki nam ga je posredoval na prijateljskem razgovoru po skupščini PZS dne 25. 6. 1977, nas bo vodilo pri našem nadaljnjem delu.

Slava tovarišu Danilu Jaukoviću, velikemu borcu za svobodo!

PROFESIONALIZEM V PLANINSTVU — NEBODIGATREBA ALI ZNAČILEN SODOBEN POJAV?

Yannick Seigneur je gorski vodnik in tehnični svetovalec v Chamonixu, eden najbolj znanih in aktivnih francoskih alpinistov, pravi, da mu čisti komercialni alpinizem, to je, če plezalec fotografira in pleza zato, da to objavlja v časnikih, ni všeč, da pa je planinski profesionalizem absolutno potreben in sicer: umetniški, to je avtorji in fotografi, tehnični svetovalci ali nekakšni svetovalski inženirji. Vsi ti so bili nekoč amaterji, ki so hodili v hribe zaradi svoje strasti do njih.

Anderl Heckmair je še bolj izrazil »Heraklej na razpotju«. Pravi: Ne, ni ga treba profesionalizma. Dokaz: V Nemčiji je samo 15 % takih vodnikov, ki žive od gora. Sam se počuti kot izjema, ki potrjuje pravilo.

Klaus Hoi, vzgojitelj gorskih vodnikov, je seveda »za«: »Moj poklic je alpinizem, glavni in edini poklic. Moj zaslužek je poprečen kakor v glavnem pri večini. Ker sem samostojen, ne poznam oddiha. Pri tem poklicu moram biti odporen, zdrav in še srečo moram imeti. Profesionalci so danes potrebni, saj dajejo planinstvu nujne pobude: gorski vodniki, avtorji, filmarji in drugi.

Dunajski ekstremist Erich Lackner je »za«, vendar se mu zdi, da je treba omejiti pojem »profi«. Zanj je »profi«, športnik, ki nastopa pred publiko, je za to plačan, plača pa se ravna po dosežku in po interesu publike. Zanj vodniki, fotografi, avtorji in člankarji niso »profi«. V alpinizmu — vsaj na zahodu — ni tekmovanja, torej tudi ni »rangliste«.

Druga značilnost: v gorah sploh ni publike, vsaj neposredne ne, alpinist si jo mora sam pridobiti (s filmom, z dia, na TV, s knjigami, s predavanji, s pogodbami pri redakcijah magazinov itd.). »Profi« v gorah je torej prireditelj, udeleženec in zmagovalac v eni

ROŽNIKU

Ing. DUŠAN KRAPEŠ

Dragi prijatelj, tebi naj velja današnja beseda. Nisi ne visok, ne razsežen. V tvojih nedrih bi zastoj iskal strme stene, ledenikov, ledeniških razpok, previsov, kaminov, klinov in vrvi. Za obisk pri tebi tudi ni treba kisikove jeklenke, zaradi višine tvoje prav gotovo ne. Morda jo bomo kdaj potrebovali zaradi onesnaženega zraka, bog nas varuj! Po višini se ne moreš kosati ne z velikani v Andih, ne z onimi v vroči Afriki, ne s Trisulom, Makalujem, Pic Leninom in drugimi mogotci sveta, ki bohotno in prešerno sillijo v neizmerne višave. Kaj vse to? Meriti se po višini ne moreš niti z našimi domačimi velikani srednje rasti, še celo s Šmarno goro ali s Polhograjsko Grmado ne. Dragi prijatelj! Zaradi vsega tega ne imej manjvrednostnih občutkov. Tvoja »teža« je povsem drugačna.

Stavim, da marsikateri Slovenec ne ve, kje je Mauna Kea, Mauna Loa ali Aconcagua, zato pa prav gotovo ve za Cankarjev vrh, še bolj pa za Rožnik. Vidiš! Celó z dvema imenom se ponašaš. In zakaj te poznajo?

Ali nisi poškilil tja k Maliču, ko so stari »planinski piparji« ustanavljali na 27. februar leta 1893 »Slovensko Planinsko Društvo«? Ali ni tvoj najbližji sosed »Drenikov vrh« v steklenem salonu gostil taiste »piparje«, ko so prirejali nedeljske popoldanske veselice, da bi s prostovoljnimi prispevki in vstopnino zgradili razgledni stolp na Šišenskem hribu? Ali ni Ivan Korenčan, eden izmed »piparjev«, ob tvojem vznožju postavil svoj dom in ga imenoval »Vila Kredarica«? Ali ni vrsto let prebival na tvojem temenu veliki Ivan Cankar? Ali ni dalj časa v Cankarjevi sobi imel svoj atelje slikar Slavko Pengov, veljaven slovenski freskant? Ali ni celo Valvazor pisal o tebi? In obstaja celo bakrorez s tvojo podobo? Ali ni znan slovenski pesnik ob pogledu na té zapel ljubke verze:

Cerkvica vrh goré,
cerkvica bela,
vedno pozdravlja te
duša vesela.

Naj navedem še kaj? Recimo nekaj tvojih realnih kvalitét, ki jih zlasti cenijo Ljubljančani, čeprav se tega morda večina niti ne zaveda. Tvoja lega za Ljubljano je izredna. Zahodna je. V tvojem polkrožnem naročju, ki se odpira proti jugu in zahodu je pod-

osebi. Tudi cena ni tako visoka kot pri športnem »showu«. Za Lacknerja so sposobni »profiji« naslednji: Messner, Bonington, Desmaison, Seigneur, Haston, Diemberger.

Lackner na koncu prizna, da to, kar se danes počenja v alpinizmu, terja profesionalen odnos do plezanja, ker alpinist z drugim poklicem ne najde več časa ne prostora (dnevni trening, čakanje na primerno vreme in še kaj).

Erich Vanis, dunajski specialist za ledne stene, je »za«, kajti vse to je prinesel razvoj, ki se mu skoraj ne moremo upreti. Današnji gorski vodnik mora več znati kot pred 30, 40 leti. Znanje jezikov je zanj prav tako važno kot alpinistična spretnost. Tudi precej psihologije in pedagogike mora poznati. Biti planinski pisatelj in predavatelj je nekaj časa morda lepa stvar. Če pa traja 30 in več let, če jeseni in pozimi obira sekcijo za sekcijo — če jo sploh sme — in ponavlja svoje šale, poslušalci se mu morda smejejo iz vljudnosti itd. Ali pa — iskanje založnikov v starejših letih! Živeti se da, vendar ne tako dobro, kot o tem govorijo velike oči, polne nevoščljivosti.

T. O.

ZIMSKA TURISTIČNA INDUSTRIJA

Ko beremo o žalostni usodi naših zimskih centrov, ki se otepajo s težavami, ne nazadnje z objektivnimi težavami, med katerimi je najhujša ona v slabih zimah, je dobro pogledati k sosedom.

V Avstriji so leta 1968 ustanovili »Evropsko športno regijo« — združili smučarsko mesto Zell-am See in smučarsko vas Kaprun, leta 1971 pa so ji pridružili še Salbach-Hinterglemm, smučarsko Meko. »Gradimo na sodelovanju, partnerstvu in dosedanje izkušnje govore, da imamo prav«, pravijo organizatorji tega turističnega velikana, ki lahko kon-

nebe zelo ugodno. Vedno je nekaj stopinj topleje v zimskih mesecih kot v drugih predelih Ljubljane. Zahodni predeli mest po vsej Evropi so že od nekdaj najbolj cenjeni. Najpogostnejši so v glavnem zahodni vetrovi. Ti donašajo relativno svež zrak, sonce tam najdlje sije. Le pomislite na West-Paris, West-Berlin, West-Wien, zakaj tudi ne ... Pa pustimo to, da ne bo zadišalo po snobizmu. Zato dragi prijatelj! Nič malodušja zaradi tvoje nizke rasti. Le korajžo!

Tisto sedelce med teboj in Drenikovim vrhom je za Podrožničane posebno imenitno. To je namreč zanesljiv vremenokaz na kratko dobo. Večina Ljubljančanov se sicer bolj zaupa Krimu. Toda verjemite ali ne; tisto položno sedelce je bolj zanesljivo. Le na očeh ni vsem.

Nekoč smo se odpravljali v Kamniške planine. Naš očka je bil naš skupinovodja. Bil je velik ljubitelj mladine. Zato so se nam otrokom pridružili zmeraj še mladi sorodniki, prijatelji in znanci. Zato nas nikdar ni bilo manj kot deset. Tudi takrat je bilo tako. Zbirali in zbrali smo se že pred četrto uro zjutraj pri nas doma. Toda nad ljubljansko kotlino so viseli težki svinčeni oblaki in lilo je kot iz škafe. Žalostni smo bili. Očka je hodil od časa do časa pogledat, kakšno bo vreme. Mi pa smo nestrpo čakali na končno njegovo odločitev: gremo ali ne gremo. Okrog šeste ure je res nehalo deževati, težki oblaki pa so še vedno viseli in grozili. Toda očka je nekaj opazil nad tistim sedelcem. Opazil je tik nad sedelcem prav ozko črto jasne neba. Dobre volje je stopil med nas in rekel: »Gremo! Gorenc je hlače zapel.«

Z zamudo več kot treh ur smo sedli na kamničana in v najlepšem vremenu pripešali od kolodvora v Kamniško Bistrico po stari pešpoti.

Pa tudi v nasprotni smeri se je vremenokaz izkazal. Če je bilo nad ljubljansko kotlino popolnoma jasno nebo, nad tistim sedelcem pa se je ponujal čisto nedolžen oblček, je očka rekel: »Gorenc je hlače odpel. Dež bo.« Vidiš, Rožnik, to je tudi tvoja posebnost. In moji osebni spomini na te? Ni jih ravno malo. Poznam te že vrsto let. Tja proti šestdesetim gre najino poznanstvo. Malce težko gre tako priznanje iz ust. Toda ni je šolske »gobe«, ki bi zbrisala ali vsaj zmanjšala to število.

Majhen deček kakih štirih let sem hlačal po stezah tivolskega gozda za starši. Tja proti Čadu sem že pošteno pešal, revček! Ko pa se je prikazala tvoja panorama z ljubko baročno cerkvico tam zgoraj, je prešinila moje utrujene ude neznana notranja sila. Pozabil sem na svoje telesne tegobe in kar silil v starše, da bi čimprej popili tisto kavico. Meni se je mudilo tja k tebi. Na vrh v tvojo bližino. Nihče mi doslej še ni razložil, odkod in zakaj te prime tista skrivnostna notranja sila. Kje ima svoje prijemališče? Kam je usmerjena? Ni izmerljiva. Ni na posodo in ne na prodaj. Jo imaš ali pa je nimaš. Če jo imaš, te »prime« in te drži. Marsikdo jo ima, žal, le na jeziku.

Hvaležen sem zanj naturi. Zato prav dobro razumem tudi alpinista. Ta dostikrat tvega zdravje ali celo življenje. Zakaj? No zaradi tiste skrivnostnice ... Kdor je nima, se mi

kurira domači in tuji konkurenci. »Europa-sportregion« ima 8 velikih žičnic, 16 sedežnic, 55 vlečnic, 5 smučarskih šol s 400 učitelji, 3 šole za skibob, 21 km prog za smučarske teke, 1 umetno ledeno ploskev, tri javna pokrita kopališča, več savn, alpski solarij, dvorano za tenis in večnamenski prostor, topla odprta plavališča, jahalno šolo in igrišče za golf z 18 luknjami. Ves vertikalni promet te združene organizacije v eni uri prepelje 52 545 oseb. Vse skupaj omogočajo pristop na proge, ki skupaj merijo 235 km. Ta turistični velikan izdaja »regionalni športni potni list«, ki velja za vse naprave vertikalnega prometa in znižano vstopnino v vseh zgoraj naštetih športnih napravah. Organizacija razpolaga z 20 500 posteljami. Pred tremi leti je že dosegla 375 000 gostov in 3 000 000 nočitev. 60 % gostov pride iz Zahodne Nemčije, 70 % z lastnim avtomobilom, 10 % z avtobusi. Pinzgavska turistična organizacija se vsako leto veseli primerne prirastka, posebno na nemškem trgu. Kje je prijem, ki tako pridobiva? Pinzgavski turistični delavci imajo zelo preprost odgovor: »To so ugodne cene in pavšalne usluge.« Pa še nekaj: Regija je omogočila smučanje skozi vse leto in to brez problemov, gotovo pa z velikimi finančnimi žrtvami. Ledeniška vas Kaprun je oporišče za celoletno smučanje na orjaškem ledeniku Kitzsteinhorna (3203 m). Na ta vrh so l. 1965/66 speljali vzpenjačo in s tem vrh ni bil več rezerviran za turne smučarje. 125 milijonov šilingov je stal ta načrt, s katerim je tudi vas Kaprun začela živeti popolnoma novo, drugačno življenje.

Druga velika stvar je ledeniška železnica Kaprun 2, ki vozi z višine 911 m na višino 2446 m in ima 3 km dolg prečni predor. Naenkrat prepelje 1200 oseb, ima pa tudi najmočnejše stroje na svetu (3300 HP). Vleče jo za roko debela jeklena vrvi. Predor je bil ves zvrtnan, niti ena razstrelitev ni bila potrebna. Vrtalni stroji so delali tako natančno, da je odmik po višini znašal komaj 2 cm, s strani pa 4 cm. Vhod v predor je do dolinske postaje povezan z jeklenim mostom, 600 m dolgim. Vsak vagon sprejme

smili. Ta je nekak »invalid«, je in ostane »slep in gluha« za svoje okolje. Prikrajšan je dostikrat za najlepše trenutke v življenju. Hlasta in hlasta po nečem, za kar misli, da je sreča. In ko hlastne po tistem, to odskoči za miljo daleč ali pa se razblini kot milni mehurček v nič.

Kaj vse je videl, denimo, Fran Levstik »Od Litije do Čateža«. In kaj vse ne vidijo mnogi današnji ljudje, ki begajo po Zemlji z vsemi mogočimi prevoznimi sredstvi? Nič. Ponavadi še komaj vedo povedati, kje so sploh bili. Kaj pa so doživeli? Nikjer in nikdar ne ustavijo časa. Malo postoj vendar, prijatelj! Predaj se okolju ne le s telesom, temveč tudi z dušo! Mimo njih beže dostikrat najzlahtnejši trenutki v življenju. Taki trenutki ostajajo za vedno »neprebavljeni«, čeprav jih lovi v fotografsko ali filmsko kamero. Kopiči, zbira, registrira. Postane administrator številnih zapisov. Toda vse ostaja mrtvo, neprebavljeno, ker je le telesno doživeto. Smili se mi tak človek. Na um pa mi prihaja stari rek: »Osel je osel. Je vodo nosil, pa je od žeje poginil.«

Pustiva take in podobne! Z devetimi leti sem se za stalno preselil v skromno bivališče ob tvojem vzhodu. Moje do takrat meščansko življenje se je povsem izpremenilo. Saj sem postal podeželan. Dežela se je takrat začejala že nekako pri Drami. Tam so se začele vile in dvorci z vrtovi. Če pa si prekoračil železniško progo si bil že na vasi. Sprva sem hodil v osnovno šolo na Vrtačo, kasneje pa v ljubljansko realko. Vsak dan sem pešal v mesto. Takrat si me ti gledal v hrbet, dragi Rožnik. Ko pa sem se vračal, sem te gledal tudi jaz; tebe in tvojo cerkvico. Kaj gledal? Požiral sem te obseden z očmi, da sem se često spodtaknil ob kamen. Zvonik mi je bil in mi je še danes najbolj pri srcu. Zame je bil vedno najlepši pogled v tvoje lice, kadar je tvoj zvonik le majceno škilil iznad smrek.

Popoldne, če je le naneslo, smo se fantiči po opravljenih nalogah zbrali. In tvoja pobožja so bila naša. Kamorkoli si potisnil bezgovo cev v tvojo »kožo«, je pricurljala vodica iz nje. Vsak je imel seveda svoj izvir. Ali pa smo jo potegnili v tvoje temačne grape, iskat kresilne kamne. Včasih pa smo postavljali mlinčke ob potočkih. Ali pa smo iz ilovnatih škrlin plošč izrezavali čudovite figurice. Ni nam nikoli zmanjkalo idej ob tvojem vzhodu. Ali pa smo fantiči objemali in merili tisto debelo lipo ob »Trim-stezi« in ugibali, če je videla Turke.

Med šolskimi počitnicami smo organizirali pravcate pohode v tvoje temne gozdove. Film o »Nibelungih«, čeprav še nemi film, je podžigal naše podvige. Sošolci smo se zbirali in zbrali pri nas doma že zgodaj zjutraj. Takoj smo v tek pognali našo »vojno industrijo«. In kako je to šlo? Loki, puščice, pokalice in prače so kar »letele« izpod naših rok. Do zob oboroženi smo krenili v tvoje grape. Če nas je bilo dovolj, smo pravično razdelili vse navzoče v dva »indijanska« sovražna tabora. Če pa nas je bilo manj, smo se odločili za »ravbarje in žandarje«. Utrujeni smo se proti poldnevu vračali,

180 oseb. Strmina proge je tu 50°, samo za ta spodnji del je bilo treba odšteti 22,5 milijonov DM. Izgradnja zgornje postaje z restavracijo za 400 oseb je stala 30 milijonov DM.

Izgradnja še ni končana, na marsikaj še niso pristali varuhi narave. Čim več vertikalnega prometa, tem več je problemov tudi zanje. Vedno več ljudi, vedno več odpadkov. Izgradnja v Zell-am-See je nekaj skromnejša, vendar imajo tudi tu paradno smučarsko goro Schmittenhöhe, za katero so v zadnjih letih izdali 130 milijonov šilingov (19 milij. DM). Imajo osem velikih smučarskih prog, med drugim 3,5 km dolgo »Standard« progo. Na vsej umetno narejeni prog so posejali travo (tudi to ni poceni, vsak m² jih je stal 5 DM. Na njihovih progah se čez poletje prepase 200 ovac, ki obenem tlačijo progo in travo gojijo. Ovce so nakupili v Holandiji.

T. O.

KONDIICIJSKI TRENING ZA ALPINISTE

Vsak šport ima danes svoj specialni kondicijski trening. Za to so poskrbeli najrazličnejši strokovnjaki in stvar se izpopolnjuje. Športniki so te vrste vzdrževanja in pridobivanja kondicije sprejeli. Žal, tako se sliši in bere, alpinisti še najmanj čislajo te vrste pripravo na ture. V glavnem mislijo, da je oprema vse, da je priprava že v težkem dostopu do stene s težkim nahrbtnikom na hrbtu.

Alpinizem strokovnjaki za telesno kulturo in šport štejejo med najtežje športe. V to kategorijo spada le še biciklizem, tek na dolge proge, smučski tek in veslanje. Seveda je v plezanju velik razpon od uživaške ture do ekstremne smeri, ki od človeka terja vse. Gre seveda za gimnastično pripravo na storitve, ki nimajo razvedrilne vrednosti

včasih malo popraskani in pobuškanj. Toda kaj za to? S pračami smo streljali le z želodi. Še to je mama komajda dovolila.

Malo večji smo se fantiči začeli zanimati za nogomet. Rabili smo seveda žogo. Pravo nogometno žogo, ki smo jo takrat imenovali »firarco«. Čeprav bi naši starši finančno bržčas zmogli takole žogo, so nam rekli: »Zbirajte star papir, staro železo in kosti, lepo prodajte in si kupite žogo!« Tako so iz vzgojnih motivov dejali in tako smo tudi storili. Ampak! Kaj hočete? Otroška nestrpnost je bila prevelika. Zbrali smo že kar precej in smo domnevali, da bo dovolj. Žal ni bilo. Izkupili smo le za »cvajarco«. Pa naj bo »cvajarca«, smo si dejali. In? Začeli smo.

Čeprav nas je bilo za zbiranje železa, kosti in papirja le za prste ene roke, se je na planoti na tvojem temenu nabralo več nogometašev kot za dve enajsterici. Priskledniki se pač vedno najdejo. To so bili moji prvi stiki z nogometom. Počlaščen sem bil v vlogi desnega branilca. »Veščaki« so me za silo brž poučili kako in kaj.

Imeli smo celo sodnika. Pojavila sta se tudi kapitana moštev. Prerekanja, vpitja in piskanja je bilo na pretek. Menda se nisem preveč izkazal kot branilec, pa so me »degradirali na položaj hintergolmana«, kot smo takrat temu rekli. Pobiral sem torej tiste pobegle žoge po grmovju in užaljen sem bil. Ko pa sem jezen brcnil žogo z boso nogo tako nesrečno, da sem si zvil palec na nogi, se mi je nogomet uprl. Bolel me je palec pa tudi to, da sem bil za pobiranje in zbiranje odpadkov dober, za kaj drugega pa ne. Ljudi sem pač takrat še premalo poznal. Upoštevajo te ponavadi le, dokler te rabijo.

Okrog današnjega Študentskega naselja — takrat so bili sami širni travniki — se otroci nismo upali. Ob najmanjšem dežju je bilo takoj vse pod vodo. Vdralo se nam je do gležnjev. Močvirja nas je bilo strah. Le ob hudi suši smo tvegali. Nekoč smo na teh travnikih, kjer so rasli tudi debeli hrasti, opazili ženico, ki je pobirala suhljad. Lastnik tistih ogromnih travnikov je bil trd Nemec, gradbeni podjetnik. Bržčas je zaslutlil konjunkturo in o pravem času pokupil tiste travnike. Kasneje jih je sparceliral in za krepke denarje preprodal. No, pa je zaneslo na te travnike tisti čas tudi lastnika. Mi fantiči smo se poskrili za debela posamična drevesa in čakali, kaj bo. Ženica, nič hudega sluteča, je nadaljevala s pobiranjem suhljadi. Lastnik jo je ustavil. Grdo jo je pogledal. In še grje nahrulil v slabi slovenščini: »Ti baba, dévra tle pust, ti pa cêrkén,« je rekel. Zbali smo se tudi mi, da bi nas nahrulil ali še kaj več, ker je bila trava že skoraj zrela za košnjo. Ženica je žalostno odložila suhljad. Tako je bilo.

Nedeljski izleti v tvoje okrilje so bili nekaj posebnega. Podali smo se očka, obe sestri in še kdo in naš nepozabni »Čujko«. Naj vam ga predstavim. To je bil naš kuža. Velik in za naše oči lep. Ni bil plemenit, pameten pa je bil zato za tri. Še danes je njegova koža živ spomin nanj. Včasih se je Čujko tudi malo pregrešil. Če je zagledal kakega

in terjajo od srca in od vsega telesa najtežje napore. Alpinizem terja trenirano telo: delo srca, krvnega obtoka, dihanja in presnove je izredno nad povprečjem, moč organov mora biti torej temu primerna. Za krepitev »organske moči« je primeren tek po gozdu, »cross country«, najmanj 10 km, še bolje pa 15 do 20 km. Svetuje se tek z uro v roki, kajti ta tek za trening ni sprehod, temveč forsirano gibanje. Vsaj 40 km takega teka na teden bi moral za seboj imeti alpinist, da bi si organe zares okrepil za še večjo obremenitev. Najbolje je, da treniramo tek v breg. Čim bolj strma je pot, tem bolje. Cilj tega treninga je, da z visokim pulzom (160 do 180 na minuto in celo več) postopoma povečamo volumen srca in obenem utrjujemo voljo. Seveda je tak ekstremen napor upravičen le enkrat na teden, najbolje sredi tedna, kajti potrebno je več dni, da se delovanje organov spet uravna. Po končanem teku in intervalnem treningu je treba počasi preiti v normalno gibanje, počivati v gibanju, ne v mirovanju. No, to za športno vzgojenega človeka ni prav nič novega!

Poleg pospeševanja organske moči mora alpinistov kondicijski trening razvijati tudi muskulaturo. Važno je, da se oblikovanje mišic na nogah, rokah, na trebuhu in hrbtu poveže z gimnastičnimi vajami, ki pospešujejo elastičnost telesa. Za alpinista so še posebej važne nožne mišice. Meinhard v. Ow v »Alpinismus« 1977/1 priporoča naslednje vaje: 3 do 5 minut smuškega počepa (velik predklon, počep čim globlji — na celih stopalih); najmanj 50 počepov na prednjem delu stopala; 3 do 5 minut sedeti s hrbtom oprt na steno, goleni in stegna upognjena v kotu 90°; 10-krat poskočiti na eni nogi tako, da se peta nikoli ne dotakne tal, temveč samo prednji del stopala. Poskusite!

Za roke priporoča Ow uporabo raztezniaka z ročaji, 60 do 80 kg (torej ne premočnega). Vsako vajo na prsih, na hrbtu, na eno stran z desno, z levo roko itd. po 20-krat.

Za prste: po 30-krat ležna opora na prstih, po 10-krat vesa na prstih; 50-krat po eno

zajca, sta tekla drug za drugim. Menda boste verjeli, da je bil Čujko drugi. No, lovskih »fint« Čujko ni obvladal, zato mu je vsak zajec ušel. Že je hotel šavsniiti, takrat pa zajec za devetdeset stopinj drugam. Jokal in civilil je poražen. Toda ni ti bilo pomoči, dragi Čujko, ko pa nisi bil »lovski«.

Otroci in očka smo nabirali, kar nam je dobrohotni Rožnik nudil: borovnice, za mamo šmarnice ali ciklame, gobe, kovanje ali pa češarke. Da, češarke ali tudi storže imenovane. Borove ali smrekove smo z veseljem nabirali. V štedilniku so žareči dajali ravno pravišno toploto za peko kruha. Mama je pekla namreč kruh vedno doma. Za praznike pa tudi še kaj boljšega. In kako je to lepo dišalo po smoli in pečenih dobrotah v kuhinji? Seveda so nam bili smrekovi ljubši, ker je bila torbica hitreje polna.

Na tvojih pobočjih so se začeli moji smuški podvigi. Pa ne tako, kot se to dela danes, ko je oprema, parada in čudovito pisana obleka vse bolj važna kot smučanje samo. Snobizma v športu takrat še nismo poznali. Po komaj prestani prvi svetovni vojni je bila obleka iz temnomodrega lodna že skoraj luksus. Smuški čevlji? Kaj še! Navadni gozdarji, smučke iz jesenovine brez robnikov, navadne vezi in leskove palice. Palice iz bambusa ali iz aluminija so bile pravi luksus. Pa je tudi šlo brez sedežnic in vlečnic. Takoj za hišo smo se prejšnja leta sankali in delali snežake. Potem pa smo kot samouki začeli s smučanjem. Ko smo za silo znali plužiti in ustavljati se v telemarku, kristjaniji ali bolj korajžni tudi v skoku, smo delali izlete v bližnjo okolico. Gojili smo torej pravo terensko smučanje. Smučanje nam je bilo le sredstvo za bivanje in gibanje v naravi, ne pa cilj. Na stil takrat še nismo dosti pazili. Če je bilo kje le prestrmo ali celo ledeno, smo vtaknili palici kar med noge in lepo »zajahali«. To smo imenovali »tramvaj«.

Kadar smo imeli malo več časa, denimo med počitnicami, smo odhiteli malo dlje proti Brdu, Podutiku, Toškemu čelu. Tudi »skijering« smo včasih »postorili« tja po Večni poti, ki je bila takrat manj prometna in ne tako luknjasta. Nerodno je postalo le, če je kdo po nesreči zapeljal na zmrznjene konjske fige in padel. Utrgala se je dolga kolona na vrvi. Svak je svojega »Ariela« 500 cm³ takoj ustavil. Ponovno smo se zbrali, se nanizali na dolgo vrv in puščali nerodneže bolj zadaj. Tudi proti Kureščku, Igu ali Blokam smo jo mahnili, če je bilo kaj cvenka za avtobus v žepu. Če pa snega ni bilo, smo se drsali na zmrznjenem bajerju pod teboj.

Zime so bile tedaj bolj naklonjene. Zakaj se je letos spridila, ne vem? V tistih lepih zimah je bil nepozaben »aperitiv«. Uro ali dve pred kosilom sem bil že doma. Hitro sem skočil v smuško uniformo in hajd na Rožnik. Nekaj spustov pred cerkvijo, nato proti Drenikovem vrhu in Tivoliju, pa nazaj domov. Čudovit, morda najlepši doživljaj sem nekoč doživel prav med takim »aperitivom«.

minuto držati stisnjeno napravo z močnim peresom (stiskalo) — po večkrat na dan. Namesto stiskal pride prav tenis-žogica (stisnite jo po 50-krat, večkrat na dan!).

Za trebušno in hrbtno mišičje: 20 do 30-krat leže na trebuhu čim više dvigniti glavo in gornji trup; iz lege na hrbtu po 20 do 30-krat z rokami doseči gležnje, čim več globokih predklonov, roke naj se po možnosti dotaknejo tal; roke za tilnik, nato vrtenje z gornjim trupom na levo in desno; noge v razkreko, predkloni, dotakniti se z levo roko desnega stopala, z desno roko levega; globok predklon s čim bolj razkrcenimi nogami, roke prekrižati in se s komolci dotakniti tal. (Po možnosti! — ni ravno lahko!) Tak trening razen peresnih rekvizitov ne rabi ničesar. Traja kake pol ure na dan, lahko pa se raztegne ali celo zmanjša, odvisno je to od kondicije in od ture, na katero se alpinist pripravlja.

Pametno je, da alpinist vodi zapisnik o tekih, daljavah in časih za lastno kontrolo in metodično izboljšanje treninga.

T. O.

SMUČARSKA PRAVILA, SANKCIJE IN DOSTOJNOST

Pravica, lustitia, mogočna dama z zavezanimi očmi, se je polastila tudi zimskega športa z dokaj gosto mrežo postav, prepovedi in uredb. Posebno smučanje ni moglo uiti, kajti kjer je gneča, mora biti red po starem pravilu: »Serva ordinem et ordo servabit te«. »Ohrani red in red bo ohranil tebe,« to je antično pravilo, ki velja še prav posebej tam, kjer se ljudje nagnetejo. Posebno velja to v našem primeru za vožnjo po smučarskih progah, s katero imajo opravka tudi sodišča in juristi. Kje so časi izpred prve svetovne vojne, ko so smučarski pionirji pisali o absolutni svobodi človeka, če se preda beli opojnosti! Pa tudi med obema vojnama je nekaj časa to še veljalo.

Ljubljano je odevala tako gosta megla, da bi nahrbtnik obvisel »v zraku«. Pa sem vseeno oblekel smuško uniformo, čeprav je mama ugovarjala, češ: »Še zaletel se boš, ko pa se nič ne vidi.« Pa sem vseeno šel. Do znamenja malo pod vrhom je bila res debela nepredirna megla. Tu pa se je začela redčiti. Cerkvica se je kopala v čudovitem zimskem soncu. Brez oblaka so se lesketali v soncu Julijci, Karavanke in Kamniške, sekundirali pa so Polhograjci in Krim s svojimi vazali. Res, oko je bolj sililo na sever in zahod, tam je bilo lepše, kot na jug. Še Grad je malce škilil iznad megle, ki se je svetila v soncu kot pena iz milnice. Nekajkrat sem kasneje doživel približno tako situacijo tudi v avionu. To so pravi »biserčki«!

Pa klopica pri znamenju? Nemalokrat sem že ob štirih zjutraj čepel na njej v jutranjem hladu, prisluškoval ptičjemu petju in basal katedrsko učenost v svoje možgane. Sveža glava v svežem jutru je zajemala s polnim »korcem«: slovenščino, matematiko, nemščino, francoščino, zemljepis in zgodovino. Kar srkal sem váse. Rožnik, dragi prijatelj, ti si mi dostikrat pomagal.

Pa študentje kasneje, ko smo postali že »akademiki«. Kolikokrat smo poveseležili pri tebi! Slavko je imel tam svoj atelje. Radi smo ga obiskovali. Takrat se še ni specializiral. Spominjam se njegovega reliefa iz belega marmorja, velikosti kakih 30 × 30 cm. Predstavljal je lepo moško glavo v profilu. Vdelal je ta globoki relief v kamnito klopico kraj cerkve na severni strani. Ko so cerkev pred leti prenavljali, je izginila klopica in z njo seveda tudi relief. Kadarkoli sem bil pri tebi, dragi Rožnik, sem občudoval tudi ta lepi relief, dokler je bil tam. Še vedno pogledam tja.

Slavko je menda slavil svoj rojstni dan ali kaj. Zbrali smo se v gostilni. Kakih dvanajst po številu. Najstarejši pri šestintridesetih in jaz najmlajši pri štirindvajsetih. Brez ženskega spola. To so bile nepozabne urice. Še Avgust Stanko je nategnil svoj meh. Svoje solo točke je precizno odigral, mi pa smo ga strmé in molče poslušali. Resnim pogovorom, modrovanju o politiki, o umetnosti in študiju in kaj vem kaj še, smo še kaj dodali, zapeli in ob luninem svitu tvegali malce težji sestop. Pa je le nekako šlo.

Kolikokrat, kadar zrem izpred cerkvice tja dol, si mislim: Kaj vse si ti, Rožnik, že videl? Skušam v svojih možganih preleteti in rekonstruirati vsaj na grobo vsa ta davna dogajanja. V duhu vidim pred teboj jezersko širo skledo, stavbe na koleh, otroke, ki se igrajo ob hišah, žene pri ženskih opravilih in možé pol gole v drevakih ali pa v gozdu na lovu. Ko sem prebral Jalnove »Bobrex«, je postalo vse še bolj plastično. Pa je nastala katastrofa. Sosedje tvoji zgrajeni iz slabšega testa so pod silnim vodnim pritiskom popustili. Med Tivolskim hribom in Gradom, se je porušila bariera in tam za teboj proti Podutiku. Jezero je začelo odtekat. Rodila se je Ljublanica. Ta preklicana kraška nagajivka, ki se kar trikrat rodi in se dvakrat skrije. Zato nosi kar

Jasno je, da mora biti pri roki čuvar reda, kjer je množica. In na žičnicah mrgoli danes staro in mlado, na en sam dan zdrvi po ozki progi do 8000 smučarjev, dobrih, slabih, drznih, nerodnih, počasnih, prehitrih. Vsak zase je del prometa, proga pa je postala cesta, ki mora imeti svoj red. S samodisciplino in obzirnostjo, s katero so se znašli očetje, se njihovi sinovi danes ne morejo več. Leta 1895 se je glasil 4. paragraf pravil o spustu: »Če je pri spustu proga široka le 10 m, tam istočasno ne sme voziti več smučarjev naenkrat. Spuščajo se naj po eden in naj dajejo znamenje, kdaj so mimo ozkega mesta.« Danes ima reševalna služba na takih mestih polne roke dela: daje prvo pomoč, odnaša ponesrečence in mrličje. Večji del so tega krivi divjaki, ki ponavadi pobegnejo. Le redko se zgodi, da take »rowdies« ustavi milica in jim vzame podatke. Za zdaj pravih stražnikov, policije še ni na pistah, a morda ni več daleč ta čas, vsaj tam, kjer je gneča res nevarna. Civilno milico so pa že marsikje uvedli. Bavarska vlada je glede tega že sprejela čl. 29 kazenskega zakona, ki upošteva moderne razmere na pistah in sicer takole:

1. Smučarji se morajo pri spustu tako obnašati, da drugim niso nevarni.
2. Nepotrebno ustavljanje in postajanje na progah ni dovoljeno.
3. Po progi se sme hoditi samo s smučmi, brez njih samo v sili.
4. Psov ni dovoljeno voditi po progah.

Kaj je smučišče, kaj proga, kaj še to in ono za zimski šport, vse to zakon določa, podrobnosti so prepuščene občinam. Za prestopke in prekrške so določene občutne kazni, na primer: Lastnik psa, ki ga najdejo na progi, plača do 1000 DM. Predpisani so tudi — kakor na cesti — znaki, kdaj je proga zaprta itd.

tri imena in dolgo je trajalo, da so njeno skrivnost odkrili. Tako znamenite reke pod seboj ima malokateri hrib na svetu, najbrž kar nobeden ne. Idila na jezeru je izginjala. Na novo je zaživela le ob večjem dežju. Še to izumirajočo idilo so zmotili nenasitni Rimljani.

Zgradili so Nauportus in Aemono. Vse to si videl, dragi prijatelj. Dolgo je to trajalo, šteto za človeški rod. Zate seveda nekaj stoletij ne pomeni nič. Pridrveli so Huni. Kot so se nenadoma pojavili, tako so tudi izginili iz zgodovine. Ostale so za njimi le ruševine. Bili so nekak »buldožer« naših prednikov, ki so naseljevali in naselili te kraje. Iz teh ruševin so počasi rasli njihovi domovi.

Kot »feniks« je zrasla skoraj na ruševinah Emone stara Ljubljana. Kako je bila pravna lega zanjo. Zadaž Grad, spredaj Ljubljana, le pri Sv. Florijanu in Sv. Petru je bilo treba sezidati prečno trden zid. Morda si bil takrat ti, Rožnik, malo ljubosumen na Grad? Kdo ve? Toda tudi tebe so Ljubljančanci »vpregli«. Sprva sicer bolj žalostno. Postavili so najprej utrdbo na tvojem temenu, kasneje pa bolnišnico za gobavce. Težke ure njihove je blažil vsaj lep razgled in sonce.

Pa se je bolnišnica kasneje umaknila. Bržčas ni bila več potrebna. Sezidali so na istem mestu gotško cerkvico. Ko je v stoletjih potekel tudi njen čas, morda so k temu pripomogli Turki, pa je na tvojem temenu zrasla baročna cerkva, ki jo je videl že Valvazor in ki jo gledamo tudi mi. Pri tem je ostalo.

Toda ti si gledal burno človeško vrvenje pod seboj. Tu je bil vedno »prepih«. Pokristjanjevanje prednikov naših pa zavojevanje po Habsburžanih, vojska med Celjani in Habsburžani, pa Turki pa reformatorji in protireformatorji, Francozi in zadnje čase Italijani in Nemci. Videli si v svoji bližini v Polhograjskih in Jelovici trpeti naše brate, ki so bojevali najtežje boje pri nas. Vsako leto prvega maja vidiš trume Ljubljančanov, ki hite na tvoj vrh. Kako pestro je bilo in je še dogajanje pod teboj in na tebi!

In jaz? Skoraj vsak dan obiskujem tebe ali tvoje najbližje. Poznam sleherno tvojo stezico. Kar jih nisem spoznal kot otrok ali kot deček, sem jih spoznal kot zaljubljenec. Ko sva se z dekletom sprehajala po tvojih skritih stezicah, sva šepetala sladke besede, ti, dragi prijatelj, pa si prisluškoval.

Zahajal sem v tvoje nedrje, zahajal in bom zahajal, dokler mi bodo dale sile. Nikoli mi ni dolgčas v tvoji bližini. Nekoč sem te doživljal v bolj kreativni obliki, dandanes prevladujejo čudovito lepi spomini. Dober si vedno bil, kot mati, ki le daje in nič ne terja zase. Vidiš, malodušje bi bilo odveč. Dandanes, ko so mi višji tvoji bratje postali teže dosegljivi, si mi postal še ljubši.

V februarju 1975.

DRUGA STRAN MEDALJE

Ekspedicionizem je za civilizirani svet avantura zelo visoke stopnje, z njim se civilizacija nastopajočih dežel izkaže, predstavlja, razkazuje. Odpravarjem se blešče oči, ko pripovedujejo in predavajo o visokih gorah, o najvišjih razpetinah na zemeljski obli. Sem in tja se ozro tudi po deželi, ki ima gora največ, in mimogrede pokažejo tudi na Nepalce, na njihov način življenja. Način! Pravzaprav na revščino, zaradi katere tam povprečna starost človeka ne doseže niti 30 let. Tako piše »Der Naturfreund« 1977/3, glasilo avstrijskih prijateljev narave (Dunajčan ing. H. Mikosch). Zdravstvena služba je v Nepalju še vedno na psu. Spretni oficir neke ekspedicije v Pakistanu je povedal, da mu je žena rodila 16 otrok, le dva sta ostala pri življenju (po podatkih UNESCO ostane pri življenju 400 do 600 otrok od 1000, torej je popreček vendarle milejši. Skoraj 90 % Nepalcev je nepismenih, le 5 % jih obiskuje kako šolo.

Ko je bila v Nepalju avstrijska ekspedicija na Dhaulagiri IV 1973, je svetovni tisk poročal o lakoti v zahodnem Nepalju. Avstrijci tega niso zapazili. Najbrž je kak poročevalec svetovne časopisne agenture odkril, kakšna je poprečna prehranjenost nepalskega ljudstva. Kljub temu pa se še najdejo v evropskem tisku romantične izjave, da so Nepalci v svoji primitivnosti srečnejši od nas. Avtor Mikosch pravi: Bodimo previdni s takimi izjavami, predstave o sreči v našem kulturnem okolju so res zelo različne in skrajno subjektivne. Ljudje s popolnoma drugačnimi kulturnimi izročili in materialnimi pogoji imajo drugačno predstavo o sreči kot mi. Sreča je konec koncev antiteza nesreče. Če monsum prepozno nastopi, če setev ne skali ali se posuši, če zaradi narasle vode ni možno priti čez reko in je najbližji trg nedosegljiv — to Nepalcu pomeni nesrečo. Popolnoma drugačni kriteriji veljajo za zahodno Evropo in Severno Ameriko. Če vzamemo za merilo trgovino — npr. v Nepalju danes, potem je Evropa za 2500 let pred njim. Nepre-

PO VELEBITSKI TRANSVERZALI

DRAGO PERŠL

Letošnje prvomajske praznike nismo preležali, temveč smo jih temeljito izkoristili. 29. aprila smo z Janezovo polurno zamudo pred polnočjo le odrinili iz Ljubljane proti našemu cilju: po južnem Velebitu.

Nočna vožnja z avtobusom ni zanimiva; če pa je družba prijetna, se vse prenese. Proti jutru smo vsi škilili skozi prednje okno, kdaj se bo mimo Jablanca in Karlobaga prikazalo Lukovo Šugarje, naše izhodišče ob jadranski magistrali. Ni bilo dolgo in že je avtobus obračal, mi pa smo se pripravili za štiri dni dolg pohod.

Kolona 23 planincev, med njimi 5 planink, 5 gostov — letalcev iz VK Polje in pionir Tomaž je v jutranji sopari krenilo mimo pokopališča navkreber. Od nekod se je oglasil pasji lajež; to je bil edini pozdrav Dalmacije.

Prvi počitek na višini 600 m nad morjem. Že se je oglašala žeja, a dobre volje je bilo več kot vode, zato smo kmalu krenili naprej. Ker letos nismo nadaljevali transverzale tam, kjer smo lani nehali, smo morali priti najprej na Velebitsko pot. Pogled na karto nam je namreč pokazal možnost, da hitreje dosežemo naslednji žig, pa še 4 ure pešačenja prihranimo. Tako smo imeli za danes načrt, da osvojimo tri transverzalne vrhove: Šugarsko dulibo (1210 m), Jelovo rujo (950 m) in Visočico (1619 m).

Po treh urah smo prvič odložili nahrbtnike. Iz njih smo potegnili kuhalnike in vsak po svoje uporabljali kuharsko znanje: za bolj komodne so bile tudi pogrete konzerve dobre; zahtevnejši pa so večje sukali ponvice in omamljali okolico z jajčnimi pečenjaki, juhami in čaji. Prav zanimivo je opazovati, s kakšnimi dobrinami so se založili nekateri; seveda so njihove »kredence« bile nedvomno 20-kilske.

»Zadnji hitrejši!« je zavpil Jože. Nič ni pomagalo, kalorij je bilo preveč in čelo je moralo počakati. Počasi smo se le pririnjili do planote, od koder je bilo še samo pol ure do prvega žiga. Tu pa tako lep razgled na morje, tako lepa panorama na razgreto kamenje, in favna, in flora, da bi kar naprej počivali!

»Še pet minut, in gremo naprej!« priganjam.

»Ta je pa dobra!« zabrunda zase izmučeni Rudi, »saj sem si komaj čevlje sezul!« Revež se je preobložil s Tomaževim tovorom.

Spet si je nataknil obuvalo in spustili smo se do Šugarske dulibe. Kaj žig, kaj pogled na razdrto bajto — samó da je vodnjak! Vse se je gnetlo okoli cisterne in že so se spuščali v hladno globino na prusik navezani piskrčki in čutarice. Zopet priganjanje, da

mišljena beseda, da so bili stari Kelti srečnejši od nas, je daleč od resnice in prav nič ne koristi pri reševanju današnjih naših problemov. Res smo smešni, če ljudem pridigamo, da je človek srečnejši, čim bolj preprosto živi. Naj kar gredo okušati tako srečo tisti, ki to pridigajo, v tiste kraje na zemlji, kjer ni elektrike in raznih kuhinjskih strojev, ni zdravstvenega varstva, ni tega, ne onega, kar nam lajša in slajša življenje. Res je, taka beseda se nam le »na konc jezika zmika«, nobeden je ne pocedi v take kraje, če pa se kak zanesenjak le odtrga iz civilizacije, ga imajo za čudaka, če ne za čudež. Življenje v Himalaji je trdo, boj za kruh je srdit, surov. Tak je tudi v Indiji in še kje.

Kljub temu se Evropejec in Amerikanec navdušujeta nad azijskim načinom življenja. Morda zato, ker vidita v njem cenen izhod iz svojega nemira, nervoze in zagate? Ali ni značilno, da je Indija z Nepalom vred, kljub angleški kolonialni dominaciji obdržala bistvo svoje kulture, medtem ko so bili v Ameriki in tudi drugod prvotni prebivalci povsem izrinjeni in odrinjeni?

Roj vprašanj, na katere je težko odgovoriti! Peter Aufschnaiter, eden od najboljših poznavalcev Himalaje, ki je doživel Tibet pred in po kitajski okupaciji, je avtorju Mikoschu v Kathmanduju izjavil: »Danes v Tibetu ni več strahotnih posledic revščine, toda ljudje se niso spremenili.«

Dalje govori ing. Mikosch o bednih razmerah v Badakhstanu, medtem ko se je zdravstveno varstvo v sosednem Tadžikistanu že razvilo, zdravstveni domovi so postavljeni tudi v najbolj odročnih gorskih dolinah, varstvo mater in otrok je že dejstvo, dosledno so se izvršile — na temelju tamkajšnjih izročil — velike spremembe tudi proti veleposestnikom in tujim interesom. Kako to? Mikosch odgovarja: V Južni Ameriki celo visoki cerkveni dostojanstveniki danes izjavljajo, da v takih nerazvitih predelih socialnih razmer ne rešujejo karitativna podpora, treba je istočasno spremeniti krivični družbeni

je treba čimprej odriniti (čeprav bi najraje ostali), kajti naša »borbena enota« je že dremuckala. Le »žigosarji« so bučno pritiskali žige v svoje dnevnike in knjižice. Od tu naprej smo hodili še 4 ure, preden smo sestopili do Jelove ruje.

Uzli smo čudovit prizor: ob logarnici je na drevesu visel pravkar zaklani odojek in čakal še zadnjih napotkov, da bi porumenel na ražnju; poleg pa je stalo nekaj čudno mrkih drvarjev ter nas zvedavo ogledovalo. A mi smo še bolj požrešno gledali na pivo, ki nam ga niso hoteli ponuditi. Nemo smo pritiskali žige, drvarji vrteli odojka... Še kratek posvet z logarjem, kako priti do naslednjega vrha, in spet smo se oprtali. Rudi je zopet jezno zabrundal, a se nam je vseeno pridružil. Ta del poti nam je vzel resnično mnogo moči in morale, saj smo po lepi debelni drči morali skreniti s poti kar počez skozi strmo bukovje in po spolzkem listju doseči jaso; od te pa spet navkreber, nizdol, navzgor, pa dol in gor, in še in še.

»Samo gore i dole!« sikne Hasko in za hip ugasne svoj tranzistor. »Upam, da mu baterije kmalu poidejo,« zasanjam — a Tabornik me brž predrami: »Gotovo ima s seboj še rezervo!«

Skozi drevesne krošnje zagledam greben. Skupina se loči v izvidnico — ta pa: »O joj!« Pred nami se sicer pokaže naš današnji cilj — dom pod Visočico — toda do tja nas loči še 300-metrski spust in prav tolik vzpon. Ni čudno, da omotično kleknemo v suho travo.

»Do tja moramo, pa basta!« je zarentačil Janez na Deni, ko mu je ta omenila utrujenost in predlagala svojo različico. Hasko se je topo zazrl v daljavo in žalosten ugasnil tranzistor.

Molče smo vstali, se naložili z nahrbtniki in se zgubili v gošči. Dol, dol... — kako škoda je teh 300 izgubljenih metrov! Ko smo na cesti, ki pripelje iz Gospiča, si odpočijemo pred zadnjim vzponom.

»Drago, saj je voda na vrhu?« me vsak vprašujoče pogleda, preden do dna izpije čutaro. Začelo se je že mračiti, ko zagledam na prejšnjem sedlu zaostalo skupino. Bilo je predaleč, da bi jim tvezil, kako malo je še do doma. Po poldruguri uri je Slavo le prirobantil v dom, oddal izmučeno posadko in se pričel pripravljati za bivak. Nekdo ponuja vročo juho ležečemu vrstniku, ki ga je zadnji vzpon dotolkel.

»Da te ne bo jutri preganjal maček!« opozarja Jože Lojzeta, ki sega po Šandorjevem pozivilu. »To pa že ne!« ga brani Janez in poda dalje steklenico vodke. Še naprej posvet za jutri, nato pa zaslužen počitek.

Zjutraj zavihra na čelu kolone zastava — saj je danes vendar Prvi maj! Pot teče pod vrhom Visočice — mi pa spet gor in dol; a zdaj smo tega že vajeni: uro hoje in 15 minut počitka; po vzponu spust, po spustu vzpon itn.

red. Na Kubi je bilo še pred nekaj leti 35 procentov analfabetov. V poldrugem letu so ta procent zbili pod 5 procentov, kubansko šolstvo je danes zgled za ves ameriški kontinent. Pred revolucijo so bile na Kubi tri bolnišnice, dve od teh v Havaní, danes je 95 % vseh rojstev v porodnišnicah, umrljivost otrok je desetkrat manjša kot v latinskih ameriških državah (Kuba je danes eden največjih avstrijskih trgovinskih partnerjev v Latinski Ameriki).

Čemu avtor vse to govori v planinskem glasilu? Smo planinci, pravi, ljudje, ki mislijo čeprav ni njihova prvenstvena naloga, da bi poboljšali svet. Kot ljudje smo dolžni, nadaljuje, da poleg gora vidimo tudi ljudi v deželah, ki so cilj ekspedicij.

T. O.

SALEWA BB — NUJNA, NE PREDRAGA OPREMA ZA VSAKOGAR

Med moderno opremo za bivak, predvsem za bivak v sili, spadajo najrazličnejše folije in iz nje narejene vreče. Ena od teh je zamisel našega Franceta Avčina, zdaj podpredsednika komisije za varnost v gorah pri UIAA (o tem smo že poročali). V prodajo jo je uvrstila znana Münchenska SALEWA z imenom »vreča BB«. V svojem katalogu alpinistične opreme ponuja SALEWA vrsto folij, nobena od njih pa nima tako mikavnih lastnosti kot Avčinova. Angleško ji pravijo »thunderstorm shelter«, alpinistično bivak vrečo v sili, ki ščiti ogroženega pred vsemi vremenskimi nevarnostmi. V višini glave ima vreča odprtino za dihanje in nadstrešek, tako da je alpinist v njej dobro spravljen in preneha tudi najhujše preizkušnje. To sta med drugim doživela Pit Schubert in Baumann na svoji zadnji himalajski ekspediciji (južna stena Annapurne IV). Ostala sta živa prav zato, ker sta imela s seboj to drobno rešilno stvarco, težko 120 gr, 200 × 100 cm. Tudi njena cena je bistveno manjša kot pri drugih sorodnih rekvizitih

Ob desetih se ustavimo za glavni počitek. Spet čevlji dol (Slavo vljudno postreže z obliži za žulje), kuhanje juh, priprava na dremanje ipd. Od nekod privonja duh po kavici, z druge strani pa po sarmi.

»Jutri bo slabo vreme!« ugotovim preroško.

»Kako pa veš?« pogleda Bojan.

»Ker se vetrovi menjavajo,« odgovorim vohljaje proti kuhalnikom.

Po dveh urah smo se le postavili na noge in na pot. Na razpotju pod Badnjem (1639 m) so »žigosarji« odložili prtljago in se mi pridružili šele na vrhu; sam sem jih s prtljago vred vešče ukanil z bližnjico. Z vrha Badnja smo se razgledali po okolici, napravili načrt za jutri in se vrnili h glavnini.

»Jaz grem v Borisov dom!« me na razpotju razkači Tabornik. Sklenil sem, da moram tak začetek upora v kali zatreti, zato se zaderem: »Nikamor! Vsi gremo v dom pod Štirovcem!« Po 40 minutah smo pred lepim domom PS Hrvatske, a žal lepim samo od zunaj; saj je notranjost popolnoma razrvana. Res škoda!

Hasko je obupaval nad tranzistorjem, ker so se baterije — k sreči — iztrošile. Zato smo pa mi dobro zastavili ob tabornem ognju. Ne vem, kaj bi bilo, če bi v 5-litrski plastenki, ki je krožila od ust do ust, bilo vino. Pili smo namreč studenčnice z rahlo grenkobo snega. Kmalu nas je dež pregnal na zasilno pripravljene slamnjače.

Tretjega dne zjutraj smo s kislimi obrazi optali nahrbtnike in se podali na zadnji marš po še bolj kislem vremenu. Najbolj zagrizeni smo »skočili« še na najvišji, Vaganski vrh (1758 m). Fantastično! Bolj ko smo se bližali vrhu, lepše je bilo vreme. Ker ni bilo žiga, nas je Janez posnel na film — da ne bo dvoma.

V Borisovem domu v Paklenici je bilo srečanje z našo glavnino precej burno. Tolkli so rihtarja (ubogi Šandor!) — hvaležna snov za gledalce in kamere, za vse pa — spomin na Slovence. »Žigosarji« so tu prišli na svoj račun, saj je v domu kar 14 žigov. Med tolikimi žigi še pozdrava ni bilo treba pripisati na karto.

Ob žuborečem potoku smo se spuščali v kanjon Velike Paklenice, kjer nam je kmalu zastavila pot mogočna stena Aniča-kuka. S težkim srcem sem jo gledal, ker imam z njo še neporavnan dolg. Bivakirali smo med plezalci na varnih tleh, Lojze pa je pogledoval k meni in verjetno so ga pestile iste misli. V sredini »centralne« je ugasnila lučka in tudi mi smo obmirovali.

Že navsezgodaj sem gledal v steno in si črtal tiste smeri, ki jim nekoč nisem bil kos, sedaj pa ni več prave volje. Mogoče pa le še kdaj! Kmalu je za hrbtnom završalo — začeli smo pospravljati tabor.

Ob vrčku hladnega piva so pozabljene vse težke ure, odpuščene vse hude besede. Ostal je samo prelep spomin na Velebit.

(komaj 25 DM). BB učinkuje tudi kot Faradayeva kletka, če ima metalizirana folija stik z zemljo. Naparjena aluminijasta plast je pri poskusih zdržala napetostne sunke od 1,5 milij. voltov. Vreča BB ne obvaruje človeka pred direktno streljo (treskom), omogoča pa relativno varnost pred stranskimi preskoki strele ipd.

BB za eno osebo je toliko prostoren, da v skrajni sili zadošča tudi za dve osebi, lahko se popolnoma zapre, lahko pa se uporablja tudi kot dobro zapet plašč itd. Notranja naparjena aluminijasta plast reflektira do 80 % toplote, ki jo seva telo. BB folija je torej izredno lahka, izredno poceni in na več načinov uporabna. Če greš danes, pri današnjem standardu na resno turo, na kateri te lahko preseneti nevihta, padec temperature, nepričakovan bivak, nezgoda ali nesreča, ki te prisili k čakanju na pomoč, brez take BB, je to res usodna nepredvidnost.

Isti katalog firme SALEWE navaja med najbolj znanimi tipi derez tudi Avčinove polovičke z atributi visoke vrednosti in kombinirane uporabljivosti.

T. O.

ŠE O HANSU SALERJU

S 14 leti je začel ta svetovni potnik in ekstremni alpinist sam vstopati v take stene, kot so v vzhodna v Fleischbanku, Bauern-predigtstuhl, v Stroblovo smer, v vzhodno steno Staffelsterna — vse to je kot deček preplezal sam. Leto nato je že prišel sam čez vzhodno steno Watzmanna, čez Rumeni raz na Malo Cino in sam čez severno Trafoier Eiswand.

Mikala so ga protislovja: Za spremembo je bil kmalu nato bavarski mladinski mojster v judo-sportu.

18 let star je z Mani Roggejem preplezal severno steno Eigerja, najmlajši Eigerjev obi-

Z DEŽJA POD KAP ALI NA OLIMP

FRANCE HRIBERNIK

Jože je temeljito očistil svojo garderobo v živahnem potočku v neposredni bližini šotora, medtem ko sem se jaz izročil vročim žarkom grškega sonca pod strminami Olimpa, najvišjega vrha Grčije. V mojem dnevniku so se kopičili spomini in ko je Jože po kamnih okrog šotora razobesil svoje in moje imetje, sva oba nadaljevala z razmišljanjem o najini dolgi poti na motorju MZ 175 ccm, ki sva si jo za letošnji dopust izbrala za cilj. Sedaj je bil cilj dosežen, toda tudi pot domov je še dolga, zato sva s tiho željo po srečni vrnitvi zrla na drugo stran potoka, kjer je v senci čakal preveč »nabasan« motor.

Ne moreva pozabiti popotovanja po naši lepi domovini na poti v Grčijo, pa četudi sva bila iz dneva v dan namočena v številnih nevihtah. Sončna je bila samo dolina bistre in zelene Une, vroče je bilo dopoldne v Splitu, kjer sva srečala smolniške tabornike in kjer so nama Sonja, Milan, Draga, Janko, Nada in mala Jožica krajšali čas na sončni plaži. Sončno je bilo tudi dubrovniško obzidje, čudovita je bila nedelja na Lovčenu, v soncu se je svetila gladina Skadarskega jezera, vrhovi Šar planine in Koraba, ko sva prispela v dolino reke Radike v zahodni Makedoniji. Strašna vročina naju je spremljala po cestah in planinah Grčije.

Prva nevihta na popotovanju je naju presenetila pri Donjem Vakufu v Bosni, naslednji dan še hujša v Splitu, prav v času, ko sva se vračala od večerje na Marjanu v Kaštel Kambelovac. Še ko sva na razgledni ploščadi neznanega hotela na Marjanu trla zadnje hladne čevapčiče, je čez zaliv zatohlo zadonelo, menda na Šolti ali Hvaru. Zapihal je močan veter, odnesel vse, kar ni imelo zadostne teže. Na ploščadi sva ostala sama, kajti drugi gostje so že zdavnaj zbežali. Ostra vijugasta kača se je speljala iz črnih oblakov naravnost v morje, zagrmelo je in z neverjetno naglico je nastajala tema. Navil sem plin do kraja, toda nalivu nisva uspela zbežati. Težke kaplje so udarjale v obraz in naju prisilile, da sva »bivakirala« pri eni izmed hiš ob cesti proti Kaštelu. Obmorske hiše nimajo nastreškov. Lastnik tiste hiše je odprl svojo elektrodalavnico in nama ponudil zavetišče. Tolažil naju je s tem, da bo nevihta trajala vso noč. Ni se zmotil. Tudi midva nisva vzdržala dolgo. Čez ramena sva ogrnila izposojeni polivinil in se odpeljala v noč, v dalavnici pa pozabila dragocen fotoaparat. Želela sva si dobro prespane noči, vendar iz tega ni bilo nič. Našla sva razdejani šotor, poln vode, mokra je bila vsa prtljaga, iz obeh potovalk je tekla voda. Suhi in nepoškodovani so ostali le diafilmi, za katere vedno poskrbim. Noč sva preždeli v šotoru. Naslednje jutro se je nevihta še bolj razbesnela. Bil je že dan, ko je zadnjič rezko zagrmelo

skovalec dotlej. L. 1969 se je udeležil Münchenske ekspedicije v Peru in Bolivijo, leta 1970 je bil v ekspediciji na Nanga Parbat. Ko je premagal 5000 m visoki Rupal, je moral obrniti. Ni se vrnil domov, pač pa je čez Indijo odpotoval v Avstralijo. Tam se je nekaj časa zaposlil, potem pa se je spoznal s sebi podobnim človekom, ki ga je tudi gnalo po svetu. Poročali smo že, da sta odjadrala proti Južni Afriki. Najprej sta se namenila na otok Bali, pa sta, nevešča navigacije, zgrešila za 200 km. Ščasoma sta se naučila navigacije in jadranja in v treh in pol mesecih dosegla Rt dobre nade — po 10 000 km dolgi morski cesti. Na cilj sta prišla z zlomljenim jamborom. Vse velike tam zasidrane ladje so jima priredile sprejem s signali dobrodošlice.

Potem je Saler zavil po Afriki na sever, prišel do Nila, brodaril po njem v čolnu, ki si ga je tam sam stesal, ga opustil in se preselil na parnik.

Leta 1973 se je udeležil uspešne ekspedicije na Dhaulagiri II (7715 m). Leta 1975 je odšel peš v Španijo in prepešal 1000 km. Ko so ga vprašali, kaj ga je na teh nenavadnih potih najbolj presenetilo, je dejal: »Najmočnejši vtis sem doživel na Božičnih otokih, ko sem plul iz Avstralije v Afriko. Ko sem stopil na kopno, se je name zgrnila truma ptičev. Zanje sem bil vsiljivec, kajti na človeka tam niso navajeni.« Na tistem otoku se ladje ustavijo vsake tri leta.

Pred seboj ima velik načrt: Genova—Gibraltar—Kanarski otoki, čez Atlantik v Barbados in nato Južni tečaj. To željo goji že dolgo, kajti na južni tečaj je l. 1956 prišel njegov stric Vivian Fuchs, vodja druge angleške ekspedicije na južni tečaj.

Vprašali so ga, kdaj se bo umiril, se oženil in zaživel poprečno življenje. »Dozoreti moram na velikih potovanjih,« je odgovoril, »da lahko zadovoljno živim v majhnem, ozkem okoliščju.« Ko se bo to zgodilo, bo gojil rože na vrtu in hodil v hribe, ki jih ima doma pred nosom.

T. O.

prav pri tleh. Zapustila sva »tabor Alfonza Šarha« prav potihlo in se odpeljala, ko je samo za nekaj minut prenehalo deževati. Pa res samo za nekaj minut. Ves deževen in z nevihtami bogat je bil tisti dan. Kar okrog dvanajst se jih je zvrstilo. Najhuje je bilo zvečer v Dubrovniku. Curki vode so drveli po najinih licih, voda je drla za vrat, za ušesa, tekla je čez kolena, iz čevljev je odtekala. Veter je v kampu oviral postavljanje šotor in ko nama je vse uspelo spraviti pod streho, je tam čez morje nastajal čudovit večer. Prav škrlatno je posijalo sonce na najino oranžno hišico, iz mokre prtljage pa se je rahlo pokadilo.

To je kratek zapis o enem dnevu najinega popotovanja. Ista usoda naju je doletela na serpentinah nad zalivom Boke Kotorske. Sušila sva opremo pri gostoljubnih Črnogorcih v Cetinju, dež naju je pral na prelazu Čakor, na Kosmetu, megla in dež sta naju ovirala, ko sva se vzpenjala od Ohridskega jezera na pašnike narodnega parka pod Goličico in dalje do Prespanskega jezera. Streho sva iskala tudi v obcestnih betonskih kanalih in si s šilci »kačje slin« preganjala dolgčas. Zadnjikrat sva bila mokra na ulicah Bitole, kjer so tekle neznanske količine vode, tako da jim mestna kanalizacija ni bila kos. Za nekaj ur sva morala ustaviti, ker cesti nisva verjela, da je popolnoma gladka, padca v kakšno cestno jamo pa nisva tvegala.

Vsa sončna in z dolgotrajno sušo prizadeta grška pokrajina je na naju napravila globok vtis. Kamorkoli je gledalo oko, je videlo od vročine ožgano travo, zeleno je bilo le grmičevje po zaobljenih hribi, kjer pa tega ni bilo, so se razprostirale kamnite in peščene puščave. Občudovala sva vrhove Pindskega gorovja, včasih se nama je zazdelo, da potujeva po meščevi pokrajini. Rečne struge so bile suhe, ob prašnih cestah je tu in tam na konju jezdil domačin, za njim pa je ropotal voz na visokih kolesih. Po obronkih je nešteto koz in ovac iskalo grizljaj hrane, od sonca ožgani pastirji so nemo taval za njimi.

Nad mestecem Elason, takoj za prelazom Koka v Tesaliji, sva v megličasti kopreni, potem ko sva imela za seboj že enajst dni vožnje, zagledala kopasto gmoto Olimpa. Še eno celo popoldne sva vozila skozi čudovito arhitektonsko obdelane kraje do same obale Egejskega morja, kjer so se na obeh straneh široke ceste ponujali beli in rdeči cvetovi oleandrov. Za nekaj dni bo motor počival, midva pa bova šla na Olimp (2917 m), goro grških bogov, ki jih pozna ves svet.

Pred šestdesetimi leti je bil Olimp za marsikoga še sedež bogov in — razbojnikov, zato so se obiska vsi popotniki previdno izogibali. Konec te mistično-romantične dobe je napravil francoski geograf Marcel Kurz, ki se je na Olimp povzpел 12. avgusta 1922. Po vrnitvi je o tem pogorju napisal obsežno knjigo in izdelal dokaj precizno karto tega

Vrh Olimpa, 2917 m.

Foto Jože Hocman

Proti vrhu Olimpa
Foto Jože Hocman

področja. Važno pa je bilo tudi to, da se je z Olimpa vrnil živ in da se ni srečal niti z bogovi niti z razbojniki. Samo nekaj let prej je moral neki planinec žalostno gledati, kako mu razbojniki ubijajo spremljevalca, ki mu ga je dodelila turška vlada. Sam je moral potlej čakati v ujetništvu na odkupnino. Tudi po uspešnem vzponu je na Olimpu zavladal mir. Šele leta 1927, lahko trdimo, je Olimp postal planinski. Takrat se je namreč na njegov vrh povzpел neki knez s 105 spremljevalci, tovor pa je nosilo 56 konj in oslov. Danes ta vrh od vseh strani oblegajo planinci iz vsega sveta. Na njegovih pobočjih stoje štiri planinske koče, dobro oskrbovane. Izhodišče za vzpone v Olimpu je majhno prikupno mestece Litochoron, ne daleč od obale Egejskega morja, kjer je polno hotelov in turističnega vrveža. Zadnji čas so iz Litochorona mimo koče na Stavrosu do kraja Prioni (žaga) zgradili makadamsko cesto, ki obiskovalcu skrajša pot za polnih pet ur. Pri žagi je vedno polno vozil najrazličnejših registracij, za okrepčilo pa skrbi »Bar — Zeus«.

Nadaljna pot je zanimiva. Vse bolj postaja strma, lepa ozka steza med borovci se vije med cvetjem do starejših stoletnih borov na višini 2100 metrov. Tam stoji tudi prva planinska koča. Tu pustimo prtljago, če se mislimo vrniti po isti poti, in nadaljujemo pot sproščeno v zavojih na greben, od koder že imamo lep razgled na greben Kalogerosa (2701 m). Ves čas pa nas spremlja sam glavni vrh Mytikas. Pot naprej po grebenu ni tehnično zahtevna, dokler ne pridemo na vrh Skala, kjer se nam ponudi cela rajda vrhov. Ker želimo priti na glavni vrh, se nekaj metrov spustimo, uporabimo nekoliko spretnosti v skalah in v treh urah pridemo na vrh Mytikas (2917 m), na najvišji vrh v Grčiji.

Najlepši na Olimpu je pogled na veličastne stene, ki se od najvišjih vrhov spuščajo v veliki ledeniški kotel Megali Kazania. Na vzhodu pod pobočjem Olimpa v peščeno obalo butajo valovi Egejskega morja, na severu in jugu pa se bleščijo sosednji vrhovi. Z Jožetom sva trdno in ponosno stala na vrhu. Lovila sva vroče sončne žarke, medtem ko so se po grebenih pasle meglice. Nisva bila sama. Mlad fant je poležaval na vročih skalah. Zapletli smo se v pogovor, o lepotah gora smo govorili in o načrtih, ki jih še imamo. Bil je doma iz Francije, že od maja potuje peš, sedaj pa je avgust. Govori o Jugoslaviji, o njenem morju, bil je tudi pri nas. Pove, da potuje še daleč, tja pod Ararat v Turčijo, Iran, Afganistan, Pakistan, Indijo in Nepal. Videl bi rad Himalaje. Ko pripoveduje, se iste želje porajajo še nama. Za zdaj so neuresničljive. On pa bo novembra že gledal bele vrhove Himalaje. Zaželiva mu srečno pot in že se poslovimo. Z nama gredo spomini, s karticami gredo pozdravi domačim, prijateljem, ruškim planincem, ki ta trenutek morda uživajo v naših Julijcih, med rododendronom pri Sedmerih jezerih.

GRABNI IN VRHE

NADA KOSTANJEVIC

Ko se z Razdrtega cesta prevesi v Rebrnice proti Vipavski dolini, je z leve strani videti svet, temačen, samotni in skrivnosten. Tu sta dva »grabna«, tvorita ju potoka Močilnik in Pasji rep, ki tukaj izvirata. Soteska Močilnik se odpre pri Lozicah, ki leže že na bolj odprtem kraju. Pasji rep pa teče skozi prav samotni in neposeljen kraj med strmimi obronki do vasi Orehovca in dela tu ostrí ovinek, nakar se v Podnanosu zlije v Močilnik.

Za tema dvema soteskama pa je že začetek Krasa. Vrhé mu pravimo v Vipavski dolini, in sicer v vseh sklonih, edino z Vrhov se pride. Z njimi so strašile matere nepokorne otroke — če ne boš ubogal, pojdeš služiti na Vrhé. Z Vrhov so hodile ženske v našo dolino po perutnino in jo nosile v Trst. Govorile so drugo narečje in znale ujeti vsako kokoš, ki jo je gospodinja pokazala, sredi belega dneva in iz največje jate.

Vrhé se začne kmalu za Senožecami in se čez Dolenjo Vas, Veliko Polje, Vrabče, čez Razgurje, Bogo, Poljane (Pulane), vlečejo tja do zadnjega — Štjaka, ki se vidi z belo cerkvico iz vse naše doline.

Vidimo jih, Vrhé, a znani nam niso nič. Saj pripadajo drugi občini, le redko kdo je iz njih pripeljal k hiši deklo, še redkeje nevesto. Saj Vrhé gravitirajo na Kras.

Pa tudi soteska Močilnika, ki je naseljena — kar deset skritih hiš je v njej — se ni hotela priključiti na ajdovsko občino. Naselje Otošče, skrito v soteski, je pripadlo katastrski »vrhovski« občini Dolenja vas in sežanski občini.

Po celih šestnajstih letih, kar sem prišla v Vipavo, sem končno utegnila raziskati »Grabne in Vrhé«.

Pasji rep

S sinom in dvema sosedskima deklicama smo se nedeljskega popoldneva v zgodnji pomladi odpravili z avtobusom do Podnanosa. Menili smo, da mora dolina Pasjega repa biti polna zvončkov. Saj je bil že februar. Asfaltna cesta nas pelje do bori 700 m oddaljene Orehovce, stisnjene med griče porasle z vinogradi.

Konec asfalta je tudi konec vasi — in konec vsega dobrega. Tu je poslednja hiša ob Pasjem repu, pripeta v strmine, iz katerih iztrgajo nekaj terasastih, za dober prt velikih vrtičkov. Nekaj vrtičkov je še ob Pasjem repu, pa tudi droben travnik. Tu se začne cesta — ali nekaj cesti podobnega, kar pelje na Vrabče, levo pa se zložen kolovoz zvije v dolino Pasjega repa. Na desni strani so pridni Orehovčani poskusili saditi vinsko trto. Še stari vipavski gospodarstvenik in narodni buditelj šentvidski župnik Matija Vrtovec je v prejšnjem stoletju v svoji knjigi »Vinoreja« zapisal, da ga ni vina čez tisto, ki zraste v strmih gričih nad Pasjim repom. Visoko ležijo ti vinogradi na velikih strminah. Težki, ilovnati klanci držijo do njih. Nekateri so vzorno obdelani, druge je prerasla akacija. Pa akacija ni tod domorodka. Radi jo imajo čebelarji zaradi cvetja in vinogradniki zaradi kolcev. V te kraje saditi jo je ukazala Marija Terezija. Bujno se je razrasla po vsej Primorski. Mislili smo, da bo dolina vsa v cvetju, kot je v tem času Vipavska. A smo se zmotili. Sonce tja posveti — razen v vinograde na vrh griča — le po nekaj ur na dan. In na suhih še popolnoma rjavih travnikih je za več centimetrov debela slana. Travnike Orehovčani skrbno kosijo. Gozdiče pod vinogradi pa skrbno krčijo in negujejo, da so lepi kot parki. Ni čudno, saj imajo tik pod vasjo velik državni žagarski in pohištveni obrat. Ves tok Pasjega repa je skoraj od izvirka kar skrbno reguliran z velikimi kamnitimi bloki. Morda še iz rimskih ali francoskih časov? Ne vem. Kar nehote so otroci začeli tišje govoriti. Da je štirioglasta ravnička, tako čudno zravnan ob strugi — staro francosko pokopališče, so vedeli. Da so Francozi tod pustili mnogo mrtvih — pa tudi živih — pričajo priimki Žorž in Žgur (Segur) ter Stegol, ki jih je tukaj kar za več vasi. V to samoto je kmet z Orehovce postavil svoj čebelnjak tako, da pridne živalce ujamejo nekaj sonca. Zvončkov — jasno — nikjer. Gozd še ne misli na brstenje. V tej sušni zimi je še struga potoka skoraj povsem prazna. Do tja še drv željni državljani redko kdaj pride. Velike topole in landrovci so kar padli čez strugo potoka. Desno vidimo zanikrni kolovoz. Menda drži na Vrabče. A februarski dan je kratek. Otrokom je tesno pri srcu, tako samotni in strašni je ta kraj. Med velikimi, stoletnimi hrasti se še vidijo terase pred več stoletji opuščenih vinogradov. Pridemo, bolj proti vrhu, med vinograde, ki so jih opustili morda kako leto nazaj. Skrbno izkopane kapnice za vodo je prerasla robida, akacija sili med trte, star, nepokošen plevel je zrastel čez kolce. Kdo naj leze v te strmine z motiko dan za dnem, kdo naj tolče težko, lapornato zemljo! Glej, tu pa je lep, obnovljen skrbno strojno obdelan vinograd. Jasno! Z Orehovce, kar po hrstu gore je izpeljan širok kolovoz. Drugi se spušča v ložiško

dolino. In medtem ko so vinogradi v nižjih legi opuščeni, so oni na vrhu skrbno negovani. Pa ne le radi lažjega dostopa, temveč tudi zato, ker višje ležeče vinograde manj napada peronospora. Zato v Vipavski dolini vinograde obnavljajo najraje na nekoliko višjih in ne premrzlih legah.

Sedaj so se otroci razklepetali. Gledajo dol, na temačni graben, iz katerega smo ravnokar prilezli, in na lepo, odprto lozniško naselje. Potem se pa kar zapodimo po strmeh, ovinkastem kolovozu. Kjer že v velikih šopih cvetijo rumene trobentice in plavi jetrniki. Kmalu nas oblajajo psi prvih loziških domačij. Na asfaltni cesti, ki pelje v Podnanos, pa nas znanec naloži na avto.

Otošče

Minilo je poletje, minila jesen, še zima s prvim snežnim navalom je začela pojenjaviti. »Kedaj me popelješ v rabne?« sem vprašala moža. »Nič kaj me ne mika tja, saj nisem več tako mlad. Ko sem včasih hodil tja po opravih, sem se do Lozic s kolesom peljal, z Lozic do prvih hiš Otošč (Grabnov) kolo porival, do zadnje hiše sem pa moral kolo nesti!«

Pa sva z možem imela nek popravek v Postojni. Ko sva se vračala z avtobusom — zagledava z leve strani Rebrnic — novo makadamsko cesto, ki se spušča v te skrivnostne kraje. »Mati — Grabnarji so cesto dobili! No, to si pa res moram ogledati — sedaj se da z Razdrtega priti naravnost skozi Otošče na Lozice!«

Bila je zadnja nedelja v februarju, dan jasen in gorak. Po Nanosu je bilo še videti sem ter tja snežno liso, pa tudi na Razdrtem — do koder naju je pripeljal avtobus, nekateri zameti niso hoteli skopneti. Vodovje z zametov pa je odtekalo — z ene strani skozi Grabne v Jadransko morje, z druge pa z Nanoščico v Črno. Počasi sva korakala po asfaltu do nove ceste. Cesta je lepo vsekana skozi bukov gozd. Sicer pa pri nas vedno vprašajo tujca: »Ali veš, kakšnega gozda je na Nanosu največ?« Oni odgovorja — bukovega, borovega, ti pa mu rečeš — »Ne, kljukastega!« — To drevje tu je izjemno. Strmo se spušča cesta. Bister studenček šumi, ob njem cveto čudovite, drobne in plave cvetice, ki jih nikjer drugje še nisem videla.

V osojnem kraju je vsaj meter debel snežni zamet, iz katerega curlja voda. Kjer se je gozd razredčil, je videti posamezne hiše na Vrabčah, videti je tudi našo, vipavsko dolino. Na ovinku stavba. »Ne, ne morejo biti hiše!« se je čudno zdelo možu. Bilo pa je vodovodno zajetje Močilnik, ki zajema vodo za Sežano. Čeprav vode mnogo pobere za vodovod, je še vedno dosti steče po potoku, dokler se ne izlije v Vipavo. »V Grabnih«, pravi Jože, »je včasih vsaka hiša imela preprost mlin, pa še stope za ječmen so imeli. Proti koncu soteske je bila bogata kmetija, tam so imeli žago, kovačijo in mlin. Nihče ne bi rekel, da je kaj polja okrog tiste hiše, a je tako pripravno med gozdovi in tako dostopno. Pa tudi senožeti niso strme. V to hišo so v začetku tega stoletja dali služiti dečka iz Dupelj. Stric je bil našega današnjega pometaja v Vipavi. Dečku je bilo kakih dvanajst let. Trda mu je predla. Gospodar je bil strog in hudoben. Brata je imel gluho-nemega, trdo je moral delati, pa še tepen je bil. Mlada gospodinja, gospodarjeva žena, je bila dobra. Prvega otroka je nosila. Bilo je pozimi. Gospodar je bil izkrčil kos gozda, je bratom sta še po temi šla in kopala jame za trte. Hlapček je doma živino opravil in jim potem prinesel zajtrk. Zagledal je grozen prizor. Gospodar je nečloveško tepel zgaranega in pohabljenega brata. Brat pa je zlezal iz jame in z znamenji pokazal: Kmalu dobiš otroka! Ne bo ne slišal ne govoril!

Res se je rodil deček. Lep in zdrav je bil videti. »Ne sliši!« je tarnala mati. »Saj se ti le zdi!« se je ustil oče. Nekega dne le ni strpel. Vzel je puško in ustrelil tik za otrokovo glavo. Mati je omedlela, vsi domači so se ustrašili — le gluhonemi brat in otrok sta mirno gledala in se smehljala! — Tako mi je povedal takratni hlapček, sedaj že siv starec. Gospodar je obupal. Otroka je dal v gluhonemnico, menda v Gorico, posestvo zanemaril. V druge roke je prišlo in tam so sedaj pošteni in človekoljubni gospodarji.

Tako sva prišla iz gozda. Pred nama je bilo že videti prve tri »grabenske« hiše ob strugi Močilnika. Kadi se iz vseh treh. Nad njimi nekaj terasastih njiv, in gozdovi, gozdovi — z ene strani do Rebrnic, z druge do Vrabč. Usedevala se na suho travo, opazujeva hiše za ovinkom in ubogo posest. Dol proti Lozicam je griček, na njem ruševine cerkvice svete Magdalene.

Le nekaj se nam čudno zdi. Cesta je tako lepa, sicer makadamska, a nobenega avtomobila, še motorja ali kolesa njsva srečala. Tako sva sedela, priletna zakonca, in opazovala dolino pod nama in gozd nad nama. Sinice so se že oglašale, »špiči, špiči!« in naju opominjale, da je treba »ošpičiti« kolce za vinograd.

»Glej,« je zopet začel praviti Jože. »V tretji grabenski hiši so kmalu po vojni ostale tri deklice sirote. Najstarejša je že bila godna za možitev, druga, komaj petnajstletna je šla služiti v gostilno. Najmlajša je bila še šolarka. Najstarejša je kmetovala kot kak dedec, skrbela, da druga sestra v gostilni ni šla na krivo pot, in da se je tretja sestra

dobro učila. Osamljene niso bile, vsak je rad premeril naporno pot, da se je ustavil v gostoljubni hiši. Druga sestra je seveda kmalu dobila moža v dolini, dobrega, delovnega, uglednega. Najstarejša je vedela: k hiši bo treba gospodarja. Zvedel je zanj vdovec, ki je poleg kopice otrok premogel primerno premoženje in še službo. Ponosno dekletu je moralo misliti tudi na domačijo in na sestro. Vzame ga, mora pa še enega konja kupiti, da bosta lahko gospodarila na obeh posestvih, dokler ne zrastejo njegovi otroci in njena sestra. Pa se je obrnilo drugače. Ob košnji je bilo. Dekle je kuhalo za kosce, stopila je iz hiše, da bi nabrala nekaj trsk na dvorišču, zdajci prileti z Nanosa kos granate, ki ga je po nesreči izstrelil vojak pri vajah. Lepa Cveta se je mrtva zgrudila pred domačo hišo. Gospodarja je k hiši pripeljala najmlajša. Prišleka je vzela, skupaj se mučita v teh soteskah.

Pot je ob enem dvorišče tretje hiše. Tu nas z okna zagleda najmlajša od treh nesrečnih sester. Požrtvovalna in delovna mati številne družine, ki nikamor ne gre, če ne po najnujnejših opravkih. Vendar si ta žena vzame vsako leto čas, da se udeleži krvodajalske akcije, čeprav mora za ves dan zdoma.

Starodavna je ta hiša. Nekateri deli so kriti s kamnitimi škrlicami, drugi s korci. V hiši pa je že pralni stroj. Hlev mi je všeč, v zidu je luknja za psa s kamnito nadstrešnico. Vsaka hiša ima psa — tudi dva. Eden hodi z gospodarjem na polje, drugi pa varuje gospodinjino in otroke doma. Ženska pravi, da je pasja utica — ki je pravzaprav le odprtina v hlevskem zidu stara čez 300 let. Tiho opazujem lepoto, ki ji težka skrb ni uničila lepote. Od kod so se vzeli ti ljudje? Pri prvi hiši se reče pri Bižajevih. Druga hiša ima nemški priimek, tretja skorajda francoski, morda furlanski. Kdo ve? Sledeča hiša je povsem zapuščena.

Nižje ležeče domačije pa so premožne, ponosne. Premorejo kako ravno njivo, večje vinograde pa še gozd pod Vrabčami. Vse imajo stroje in televizorje. Močilnik šumi ob njih in poganja tudi kako žago. Tam, kjer se dolina že čisto odpre, je zadnja otoška domačija — takoj ob njej pa prva ložiška. Tako smo šli skozi tri občine: postojnsko na Razdrtem, sežansko v Grabnih in ajdovsko na Lozicah. Hladno je že in dan se nagiba h kraju. Hitiva v Podnanos na avtobus med lepimi ložiškimi hišami s starodavno cerkvijo. Vitki se bočita cipresi na vhodu v pokopališče. »Jože! Ali z Grabnov nosijo mrtve gor v Dolenje ali na Lozice?« »Sem jih nosijo, tudi Cveta je tu pokopana.« »Jože!« sem poizvedovala naprej, »ali se je tisti vdovec potem kdaj poročil?« »Poročil.« »Pa konja, ali ga je kupil?« Jože me šegavo pogleda izpod oči: »Kaj mi bo pa konj, ko sem dobil žensko močnejšo od kobile, pa mi konja potlej ni bilo treba...« Včasih je bolje, ne biti preveč radoveden.

Vrhé

Slovesno sem povedala trinajstletnemu sinu: »Danes gremo pa res na Vrhé s kolesi!« Deček je sicer lastnik primernega ponija, moja šajtrga pa je zdavnaj že zrela za staro železo. Predno sem utegnula še kaj reči, se je fantiček spravil nad moje vozilo z vsem razpoložljivim orodjem, kar ga ima, in slovesno izjavil — da je za na Vrhé sposobno, ukradel pa da ga ne bo najbrž nihče, če nanj ne pilepim stotaka. Moža sem tudi povabila, naj gre z nama, a je rekel, da tam ni prav nič zgubil.

Bilo je konec aprila. Narava se še ni hotela prav ogreti. Šli smo po že znani poti do Podnanosa, pa čez Orehovco proti Vrabčam. Ti šmentana medobčinska razdelilnica, cesta imenovana! Boljša obramba pred Truki ne bi mogla biti! Cesta je bila nekoč glavna prometnica med vipavsko dolino in Trstom, a ko so v začetku stoletja zgradili cesto čez Manče, je ta pač le za najpogumnejše. Vendar se kak avto še zapodi po njej. Cesta je zelo strma, nanjo so z gozda hudourniki nanесли zemljo in grušč. Cvetijo le redka sadna drevesa. Ko pa pridemo do prvih vrabčanskih hiš — asfalt! In z Vrabč pelje cesta proti Sežani — asfalt. In proti Štjaku — asfalt! Razgled se nam je odprl, na Kras, na lepe, snažne vasi, v daljavi vidimo celo Sežano. Ob robovih njih cveto plavi mornarčki — cvetje, ki ga že vrsto let nisem videla. Cesta nas pelje skozi borove boršče. Pridemo do križišča. Asfalt pelje na eno stran proti Štjaku, na drugo pa proti Sežani skozi vas Majcne in Štore. Na križišču pa prostran parkirni prostor, ob njem pa majhna cerkva, zraven le pet ali šest grobov. Cerkev je stara kakih sto let. Pokopališče je novejše, a očitno le malo uporabljano. Vsi mrtvi pa imajo res nenavaden priimek: Sanabor, ime naselja med Nanosom in Belo, nad Vipavo. V pravem Sanaboru pa ni nobenega s tem priimkom. Res čudno! Pokopališče je vse plavo malih zaspančkov. Dva avtomobila se ustavita, streseta iz sebe dve mladi družini s kopico malčkov, ki stečejo k bližnjem kalu, v katerem že reglajo žabe. A to lepo nakinčanima materama ni prav. Vzameta žogo iz avta, in zahtevata, naj se malčki žogajo. Otrokom pa se ne ljubi. Ubereva jo naprej in kot na dlani zagledava z desne strani našo dolino. Sedaj razumem, zakaj se Vrhé od pavsod vidijo. Sem ter tja je na gričku kako samotno naselje — eno ima ime Gradišče — po travnikih je pa vse plavo zaspančkov in kapitančkov. Končno naselje Štjak. Kar na hrbtu je. Z ene strani se greben strmo spušča

proti Vipavski dolini, z druge pa nekoliko manj strmo proti Krasu, tam prav z roba — pod vasjo Selo pa se spušča cesta v Branico. Štjaško naselje je kar precej strnjeno, hiše prenovljene, imajo elektriko in celo vodovod. Ko prideva ven iz vasi, vidiva, da pot zopet pelje po lepem kraškem polju, po vrhu grebena, proti naselju Selo. Asfalt, seveda. Ženska pa, ki naju sreča po poti, takoj vidi, da sva od daleč. »Ali sta namenjena v Branico?« »Seveda, teta!« »Potem pa kar pustite ta asfalt! Ta gre le po Krasu, če pa hočete v Rašo dol, potem pojdite po tem makadamu! In glejte še nekaj! Od tega makadama se odcepijo pota na Pulane, na Krtinovce — in vse je asfaltno — le kar gre proti Branici je...« »Kako se bojijo medobčinski možje, da bi kdo šel kaj popit iz ene občine v drugo!« se zasmehuje. Zopet ena medobčinska razvezava! Znamenje ob njej nas bo morda varovalo. Zanikrn makadam, le nekaj boljši od onega na Vrabče nas pelje naprej med travniki, potem skozi gozdiče. Globoko pod nami je videti skrivnostno in divjo dolino Raše, nad katero se boči Kobdilj in Štanjel. Rustja v braniški gostilni nas je čudno pogledal. Vajen je vseh vrst obiskov, kolesarskih pa najmanj. Sedaj smo že prav v Branici, vasi, ki je deloma raztegnjena ob glavni cesti Manče — Sežana. Istoimeni potok teče skozi vas, poln raznih »dobrot« civilizacije: odpadkov vseh vrst. Kmalu za Branico se pot začne — ne prehudo — vzpenjati. Levo se odcepi cesta na Erzelj, nekaj dlje pa na Goče. Lepo, kamnito znamenje — »pil« označuje to križišče.

Ostri ključi se zvijajo proti Mančam. Tam, nad Mančami je bil drugi, še lepši »pil« v ovinku. Na štiri strani je bil klesan. Bile so vklesane štiri podobe svetnikov, ki so jim posvečene cerkve, vidne s tega ključa. V megli je vsak popotnik vedel, katero smer mora ubrati.

A Tržačani so, žal, tudi vedeli. Najprej je nek tovarnjak, menda po nesreči, udaril v pil in ga podrl. Mančani so hitro zbornali sestanek, iskali cement, spomeniško varstvo in vse podobne faktorje, da bi pil postavili na staro mesto po starem vzorcu. In preden so se zmenili, je pil vzela noč. Sedaj najbrž krasi vrt kakega petičnega tujca.

Pa še na drugi kónec

Sinko seveda o najinem potovanju ni molčal. Ker ga je mikalo, kako gre od Vrabč na Senožeče, smo se odločili, da v nedeljo uberemo to pot. Za izlet je dobil še enega svojih vrstnikov. Do Vrabč je šlo — kot ponavadi. Z Vrabč pa pelje zanikrn makadam proti Velikem Polju. Z leve in desne je res snažno in lepo obdelano kraško polje in nič kaj dobra kraška navada. Medtem ko na Vipavskem ob nedeljah in praznikih delamo le najnujnejše pri živini, in včasih še pri senu, če se ponuja dež, Kraševci pa vse dni v tednu hodijo v službe in po kupčijah, ob nedeljah pa vežejo vinograde, orjejo, sadijo koruzo, plevelje, kosijo s kosilkami... vse polje je živo! Veliko Polje je vasica, na kateri se še danes poznajo sledovi vojne. Nekateri, požgane domačije niso ljudje obnovili. Druge pa so obnovljene, a najbrž so takrat imeli vojno napoved s spomeniškim varstvom, ker hiše niso ne moderne ne starinske, ograje pa spadajo povsod drugam, le v Veliko Polje ne. Nekaj tržaških sorodnikov je prišlo z avtomobili, ležalniki in drugimi takimi rekviziti, se sončilo pred hišami in pilo lansko vince. Možakar, ki si je za nedeljsko rekreacijo izbral popravilo hleva, nam pove nekaj o hudo preizkušeni vasi. Pove, da ceste že imajo, avtobusne zveze pa ne. Z avti se vozijo v službo, mularja pa peš v Vrabče na avtobus, od tam naprej pa v Sežano. »V Senožeče pa ne?« »Hja, cesta je do Senožeč, vojska jo je naredila, bolj na pomije je...« Potolažimo ga, da jo bomo že premagali.

Najprej gremo skozi zelo pusto kraško planoto. Nizko grmičevje jo prekriva, travniki pa so skrbno ograjeni. Zaradi zverjadi? Izletnikov? Velike, temne velikonočnice cvetijo med drobno travo, bele narcise jim delajo družbo. Mnoge druge, nam neznane cvetice razkazujejo svoje lepe barve. Desno pa med grmičevjem — dim. Oba mala gasilca ne moreta strpeti! Stečeta pogledat. Le »čevapčičarji« so, in otroka jih opozorita, naj skrbno za seboj pogasijo. Tukaj gozd že brsti, a ko se začnemo spuščati v goščo — je še vse v popkih.

Sedaj pa ni videti nobene vasi, nobenega naselja, le med visokimi drevesi se pokaže hrbet očaka Nanosa. Tu teče potok, čezenj pa most. Na mostu spominska plošča vojakom, ki so 1968. leta naredili to cesto. Samo... med dvema občinama je, in zopet — makadamska in slaba. Nihče je ne vzdržuje. Saj po njej vozijo le z vozovi, ko sekajo gozdove. Končno zaslišimo lajanje psov in se približamo Dolenji vasi — in seveda asfaltu.

Stopimo do gostilne, snažne in še kar cenene. Nato pa naprej — skozi vas, ki ima ime Potoče in kmalu smo v Senožečah.

Spuščamo se proti Razdrtemu. Na večer gre že.

Tako sem spoznala Grabne in Vrhé.

BRŽANIJA – SVET MED KRASOM IN ŠAVRINSKIM GRIČEVJEM

FRANC MALEČKAR

Za uvod

Mnogi planinci se odločijo spomladi, ko se pripravljajo na težje ture, in jeseni, ko so visoki vrhovi že prekriti s snegom, za sprehode po nižjem, predalpskem in dinarskem svetu. S tem člankom bi želel opozoriti na Sveto jamo pri Socerbu in nekatere geomorfološke, geološke in speleološke zanimivosti, ki jih vidimo ob slovenski planinski poti, ko zapušča socerbsko-podgorski kras in se po strmih stopnjah Bržanije spusti v flišno Šavrinsko gričevje.

Mogočne stopnje Bržanije

Iz Petrinj se približujemo Socerbu po valovitem, z vrtačami posejanem kraškem svetu Podgorske planote. Prsti je več le v vrtačah, drugod pa se med travo kaže skalno površje. Borovi gozdovi zavirajo burjo. Kako je bilo tukaj v Valvasorjevem času, sklepamo po zapisu v Slavi vojvodine Kranjske: »... Med Socerbom in Klancem je lep gozd, ki marsikomu s svojo ljubkostjo oko razsvetljuje.«

Okoli 450 metrov od gradu Socerb vidimo na levi, kako se ta kraški svet končuje. Kot da bi ga odrezal. Namesto pustega kamnitega sveta zagledamo na nasprotnem bregu Osapske Reke s hudourniškiimi grapami razrezano pobočje Tinjana (sl. 1).

Od Socerba, Črnega Kala, Podpeči, Movraža do Črnice v Buzetski kotlini se Kras (njegov nadaljevanje v Slavniku in Čičariji) dviguje nad flišnimi Šavrini z zaporednimi terasami, mogočnimi stopnjami, s prepadnimi stenami in pobočji iz eocenskega apnenca (starejši terciar). Ta prehodni svet imenujemo Breg ali Bržanijo. Stopnje, domačini jim pravijo »krogli«, z vmesnimi pasovi fliša so posledica močnih bočnih pritiskov in bočnega vrezovanja nekdanje Hrastoveljske reke. Njen spodnji ostanek je ostal pod Črnim Kalom in je še danes kot Osapska reka pritok Miljskega zaliva.

Zavetna in sončna pobočja je človek zelo zgodaj poselil. V jami nad Črnim Kalom so našli bogate izkopenine človeškega dela iz paleolitske dobe. Verjetno je človek živel tudi v Jami velikih podkovnjakov (kat. št. 3752) nad Podpečjo. Bližnja Golobja jama (kat. št. 3754) pa je paleontološko najdišče. Leta 1975 so jamarji v njej našli kosti jamskega medveda. Kost ledenodobnih živali so bile najdene tudi v jami, ki se je odprla pri delu v Gradisovem kamnolomu pri Črnotičah.

Bržanija je prirodna (klima, rastje) in družbena meja med primorskim svetom in notranjostjo. Tu so že od nekdaj potekale politične meje: med rimskimi provincami, Beneško republiko in Avstrijo in danes med Italijo in Jugoslavijo. Današnje krivično delijo slovensko prebivalstvo na dve državi.

Najlažje si strateški pomen Brega predstavljamo s Socerbskega gradu. Od tu je izreden razgled na Trst in Tržaški zaliv od Gradeža do Savudrije. Pomembno strateško lego so poznali že Iliri, ki so tu zgradili gradišče. V dobi »preseljevanja narodov« je prerasel v utrjen grad. V kasnejšem srednjem veku je kazal moč dveh velikih nasprotnikov, Avstrije in Beneške republike. Od začetka 13. stol. pa do konca 16. stoletja je vsaj petkrat menjal gospodarja. Od takrat je izgubil svoj bojeviti videz. Požar zaradi strele je leta 1780 stavbo tako uničil, da v njej ni bilo mogoče več stanovati. Šele leta 1924/25 je bil restavriran. Sedaj je v gradu restavracija, ki pa ni stalno odprta.

Sveta jama — zatočišče Sv. Socerba

O svetu okoli Socerba je Tommasini zapisal, da je gora votla in polna labirintov. Najbolj znana jama na Podgorski planoti je Sveta jama. Do nje pridemo, če okoli 150 metrov pred gradom zavijemo na desno, proti SV, in gremo po makadamski cesti skozi borov nasad do 25 × 40 metrov velike plitve vrtače. Vhod v jamo je pod 5 metrov visoko steno na vzhodni strani vrtače. Jama je globoka 44 metrov, dolžina rovov pa znaša 189 metrov.

Jamo so že pred stoletji opisovali Valvasor, Tommasini, Ireneo della Croce in drugi. Slednji jo opisuje takole: »V jamo pridemo po 34 stopnicah in najprej v zelo prostoren nenavadno visok atrij, pokrit z zelo visoko skalo, ki ga je naredila narava in služi kot obok. Visoki stebri iz enega kosa, okrašeni s kapiteli in drugimi okraši, zgrajenimi iz apnenca. Ta se izloča iz vode, ki pada iz omenjenega oboka. Atrij deli na tri dele ...«

Valvasor je v Slavi vojvodine Kranjske dopolnil opis, da je iz tega zgornjega prostora mogoče iti še navzdol, pri čemer je treba na nekaterih mestih uporabiti vrv. Spodaj pa je še en večji prostor in čim globlje gremo, tembolj so prostori čudoviti ... (Knjiga IV., str. 487).

Skozi levi, 2×5 metrov velik vhod pridemo po 46 stopnicah v Vhodno dvorano. Velika je približno 25×17 metrov in visoka 12 metrov. 4 metre visok zid jo deli v dva dela. V zgornjem so tla pokrita z gruščem. Dvorana je obdana z velikim stebri. Vse kapniške tvorbe in stene so sajaste, posledica dima iz bakelj. V zgornjem delu je bila urejena podzemna crekv. Pred osrednjim stebrom je stal nekoč oltar. Ves sprednji del in polica pod drugim vhodom, do katere držijo v kamen vsekane stopnice, je bil urejen za bogoslužje. Za vhodom je v skalo vsekan kropilnik.

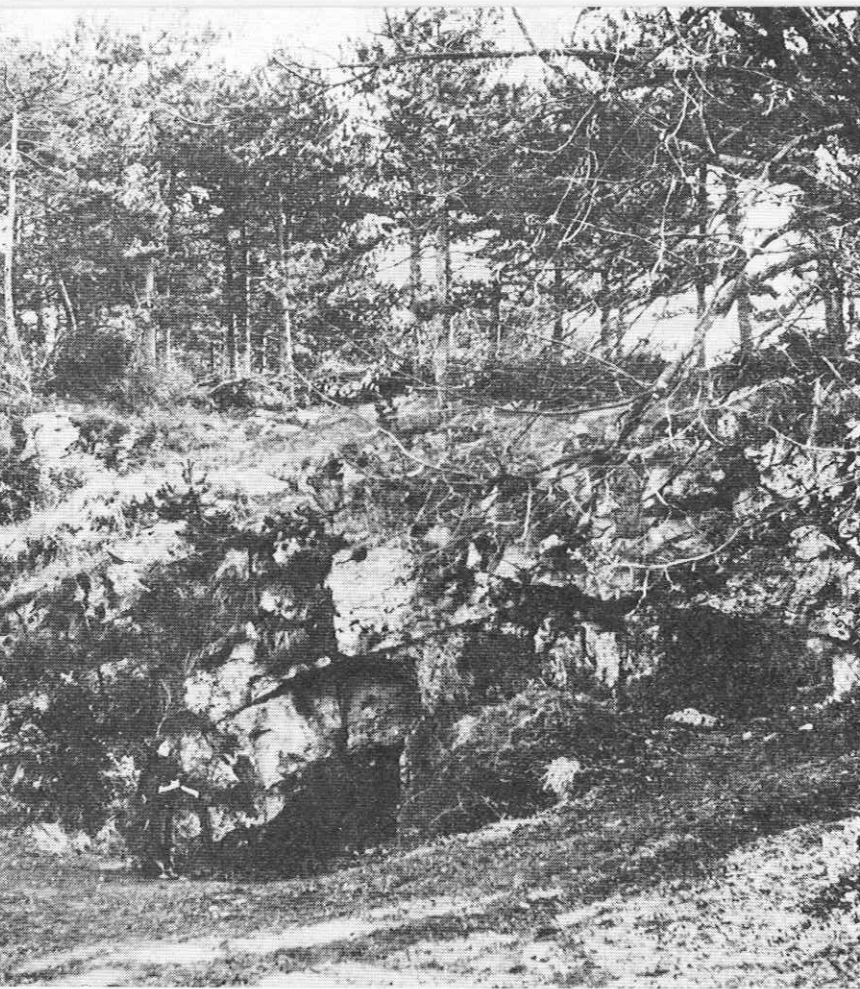
Po legendi se je v jamo zatekel mladi Socerb, edini potomec družine »Dei Servili«, ki je v njej prebil skoraj dve leti, ko je prestopil v krščansko vero. Katoliška vera ga slavi kot mučenika, češ da ga je dal tržaški guverner obglaviti oz. vreči v vodnjak, ki so ga zasuli s kamenjem leta 283 oz. 284. Jamo so preuredili v svetišče in verovali so, da je voda v tolmunu za oltarjem zdravilna. Do preteklega stoletja so v jami vsako leto 24. maja brali mašo.

Za Vhodno dvorano se jama razcepi v dva rova. JV rov je dolg 45 metrov, povprečno širok 6 in visok 5 metrov. Vanj pridemo med dvema stebroma desno od oltarja. Čez zasigan podor pridemo v Dvorano makarončkov. Na stropu visi veliko majhnih stalaktitov. Tla so zasigana. Ob straneh je več manjših ozkih rogov. V zadnjem delu rova pred končnim podorom bomo opazili okoli 2,5 metra od tal belo markantno črto, ki je verjetno biološko in klimatsko pogojena. Nad njo je kolonija bakterij. Končni podor je desno zasigan in se konča v neprehodnih razpokah.

Če gremo iz Vhodne dvorane po stopnicah navzdol, pridemo v 35 metrov dolg SV rov. Med velikima stebroma gremo do obokanih vrat in od tu po nekaj stopnicah v dvorano, katere strop se spušča proti SV. Od tu je do konca rova še 9 metrov. Tla so pokrita z gruščem in kamenjem, stene pa lepo zasigane.

Pogled proti dolini Osapske reke

Vhod v Sveto jamo

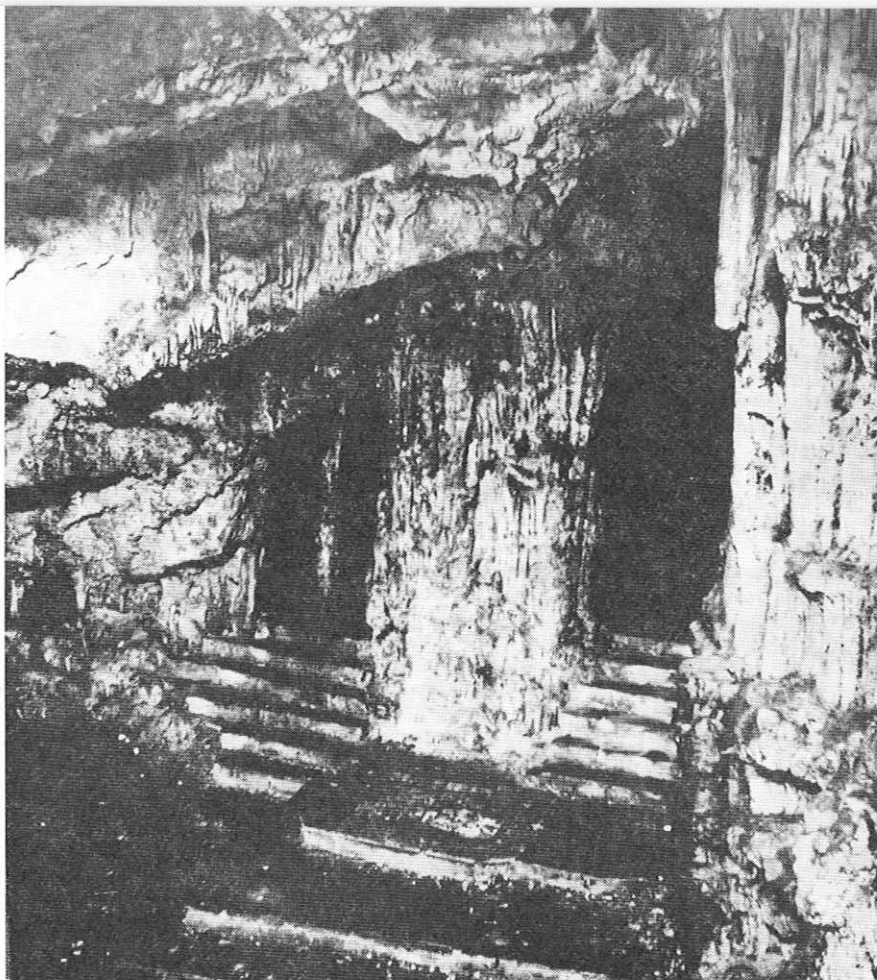
Na koncu tega rova se nahaja 20 metrov globoko brezno s tekočo vodo na dnu. Brezno lahko preplezamo brez posebne opreme. Skozi zasigan prehod se spustimo v manjši prostor, od tu pa med podornimi kamni do dna. Iz 0,4 metra visoke špranje na SV koncu dna priteka potok, ki že po nekaj metrih izgine med podornimi skalami. Po smeri toka sklepamo, da napaja približno 60 metrov nižje ležeče izvire Pod Koroško steno, izvire Zeleni hrib ali celo izvire Na Rotondi. Jamarji iz Jamarskega društva »Dimnice« so septembra leta 1976 jamo raziskali. V breznu so čutili močan prepih. Lahko sklepamo, da so za podori večji prostori.

Sveta jama je verjetno višje nadstropje potoka, ki teče sedaj na dnu podornega brezna. Le ta se je z nižanjem erozijske osnove — neprepustnega fliša in s tem posredno gladine morja — urezoval vedno globlje in končno izdelal nižjo pot. Gravitacijski profil rova (kupolast) se je preoblikoval z mehanskim razpadom apnenca v hladnejših obdobjih. Temu sledi čas, ko so se podori zasigali in so nastale druge kapniške tvorbe. Jama si lahko ogledamo brez posebne opreme, rabimo le svetilko. Vhodno dvorano dovolj razsvetljuje že dnevna svetloba. V jami bomo videli žalostno usodo nezavarovane, urejene, kapniške jame. Koliko se je jama spremenila od konca 18. stoletja, lahko sklepamo po Naglovi sliki. Od oltarja so ostale le še osnove, kapniki so videti mnogo bolj razrušeni. Tolmun za oltarjem je zaradi nesnage vse prej kot zdravilen. Vse to se dogaja v bližini gradu Socerb, turistični točki, ki jo samo med prvomajskimi prazniki obišče več tisoč ljudi. V jamo bi bilo treba napeljati električno razsvetljavo, urediti poškodovane poti in jo zapreti. Ti stroški bi se verjetno obrestovali že med nekajletnim prvomajskim obiskom. Tako malo bi bilo treba storiti, da bi Sveta jama ponovno postala cilj turistov, modernih romarjev.

Sredi gradu se odpira 23 metrov globoko brezno, po katerem je bil mogoč prehod v Jamo pod Socerbskim gradom (kat. št. 1138). Sedaj je ta prehod nemogoč zaradi odpadkov. Pod steno so trije vhodi v jamo. Valvazor piše, da je v jami toliko prostora, da se lahko vanjo zateče vsa sosesčina s premoženjem. Vidi se, da so bili prostori ponekod umetno razširjeni. Verjetno so služili tudi za grajsko ječo.

**Vhodna dvorana
v Sveti jami**

Foto Fr. Malečkar

Od Socerba do Ospa

Od Socerba se spustimo proti Kastelcu. Nad nami je narivna stena iz eocenskega apnenca, pod nami pa zgneteni fliš med dvema narivoma. Tako kot vse vasice na Podgorskem krasu sta tudi ti dve nastali ob krpi rodovitnega fliša. Značilno je, da se vse vasice stiskajo pred burjo pod stene in tako tudi porabijo najmanj rodovitne zemlje. Na stiku med apnencem in flišem so izviri.

Slovenska planinska pot nas vodi mimo Kastelca povprek čez polico do roba strmega apneniškega pobočja proti več kot 250 metrov nižje ležečemu Ospu.

Ob poti najdemo v srednje eocenskem apnencu veliko fosilnih ostankov praživali — korenonožcev iz skupine Foraminifera. V apnencu vidimo od nekaj milimetrov do nekaj centimetrov velike jajčaste ali kroglaste hišice Alveolin in Nummulitov. Zaradi njihove množičnosti (so kamenotvorni) imenujemo ta apnenec alveolino-numulitni apnenec.

Nedaleč od Ospa je vhod v jamo Grad (kat. št. 1154) iz katerega izvira Osapska Reka. Jama je dolga 1070 metrov in globoka 49 metrov. Za skoraj 20 metrov velikim vhodom se strop kmalu zniža in rov se nadaljuje po podornem skalovju, tolmunih in ilovici do končnega jezera — sifona. Jama je nastala na stiku med apnencem in flišem. V jami ni izvira podzemnega toka. Voda, ki ob večjem nalivu priteka iz jame, je le visokovodni preliv Glinščice — Rosandre. Pred jamo je ohranjen obrambni zid, za katerega so se zatekli vaščani v času turških vpadov. Sem so se zatekali tudi med NOB.

Kakih 30 metrov nad strugo je v steni majhen vhod v jamo Babna buža (kat. št. 1842). Za vhodom se jama vzdigne 10 metrov in razširi. V tleh so vklesane stopnice, ki so jih napravili partizani. Tu je od nov. 1943 do avg. l. 1944 delala okrožna tehnika Snežnik.

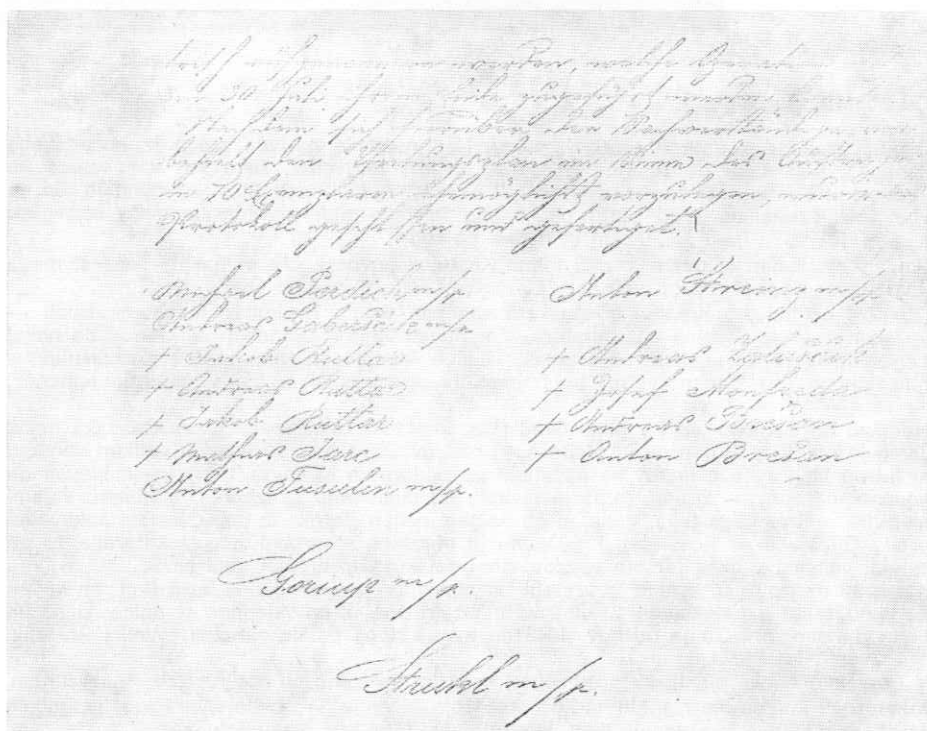
V Ospu slovenska planinska pot zapusti Kras in se vzpne na 371 metrov visoki Tinjan, s katerega imamo lep razgled na strme stopnje Bržanije — ta edinstveni svet mogočnih teras, sonca, vina in zavednih ljudi, ki pa jim usoda ni bila nikoli naklonjena.

STAR ZAPISNIK O SESTANKU NA PLANINI PRETOVČ

JANKO PERAT

Na Tolminskem, še bolj kot drugod po Sloveniji, so bile planine nujno potrebne za življenje tamošnjih prebivalcev. Začetki planšarstva na Tolminskem gotovo segajo vsaj pol tisočletja pred začetek našega štetja. Saj se številne arheološke najdbe starih naselij domala prekrivajo z današnjo naselitvijo: v Baški grapi, na Šentviški planoti, v dolini Idrijce, Mostu na Soči, Tolminu, na Kobariškem in Bovškem. In ti staroselci so že morali imeti izkrcene dovolj velike pašne površine za svojo živino, ne samo v ozkih dolinah, temveč prav gotovo tudi na širnih visokih planotah v gorah. Saj je bila živinoreja tedaj še pomembnejša za življenje in obstoj kot v kasnejših obdobjih.

Skozi tisočletja so staroselci in naši predniki pasli svojo živino leto za letom, stoletje za stoletjem, vsako poletje na teh gorskih pašnikih. V tem odmaknjenem svetu, daleč od vplivov zunanjega sveta, so se skozi čas oblikovali posebni medsebojni odnosi, socialni in pravno lastninski, ki dostikrat niso imeli veliko skupnega z normami v dolini. Dolga stoletja razmejitve med pašniki — planinami posameznih pašnih skupnosti ni imela velikega pomena. Pastirji so se zadovoljili le z obrambo svojih pašnikov pred vdorom tujih čred. Vprašanje natančne razmejitve med planinami in gozdovi med uporabniki se je odprlo mnogo kasneje, ko je leta 1768 avstrijska cesarica Marija Terezija odredila delitev gmajn in gozdov med kmete, vendar ob ohranitvi planin v prvotnih skupnih površinah. Še bolj pereče pa je postalo to vprašanje po kmetijski odvezi iz leta 1853, ki se je raztezala tudi na planine. V skladu s to odvezo so planine in gozdovi prešle v last uporabnikov brez odškodnine. Takrat so morali uporabniki planin zavarovati svoje pravice — deleže v planinah z vknjižbo. Za to pa je bilo potrebno natančno določiti katastrske meje med planinami in med gozdnimi parcelami.

Fotoposnetek dela pogodbe, o kateri poroča avtor

Vsi dokumenti so napisani v nemškem jeziku. Zanimivi so zato, ker osvetljujejo tedanje razmere in odnose pri urejanju lastninskih in služnostnih pravic v gozdovih in planinah,

ki so po že omenjeni kmetijski odvezi prešle v last oz. služnost kmetom, domačinom. Zato to listino v nekoliko svobodnem prevodu navajam. Zapisnik se glasi:

»Dne 30. julija 1870 se je zbrala na Pretovču komisija v naslednjem sestavu: Cesarsko-kraljevi sodni adjunkt Gorjup in (pravtako cesarsko-kraljevi, op. pis.) pisar Strukl, merilec in geometer Anton Streinz ter zastopniki prizadetih strank:

- za občino Zatočmin, opolnomočenec Mihael Perdih,
- za občino Čadrg, opolnomočenca Jakob Rutar in Andrej Rutar,
- za občino Tolmin, občinski svetovalec Andrej Gaberščik,
- za posestnike planine Kal (v dokumentu napačno: »Kan«, op. pis.), opolnomočenec Matija Jarc,
- za 13 gozdnih posestnikov iz Tolmina, opolnomočeni Anton Tusulin in naslednji lastniki planin iz občine Zatočmin (pravzaprav prebivalci Pologa in Javorce, op. pis.) Andrej Zalašček, Jožef Manfreda, Andrej Brešan h. št. 47, in Anton Brešan h. št. 48.«

Komisija se je sestala na zaključni seji, potem ko so člani od 5. februarja pa do omenjenega dne obšli in pregledali vse meje parcel in gozdov, ki jih je sproti in vidno zaznamoval geometer Strainz bodisi na skale ali na debela starih dreves.

Na sestanku na Pretovču je komisija, skupaj s prizadetimi strankami še enkrat pregledala in preverila opravljeno delo ter sporazumnost določenih mej. Ugotovila je, da so meje načrtane s polnim soglasjem vseh prizadetih. Čeprav so sicer drugačne od prvotnih, izjavljajo vsi navzoči, da so te nove meje sporazumno določene in se zato štejejo za trajne. S tem zemljišča pridejo v izključno lastnino posameznih oz. kolektivnih pridobiteljev.

Glede planin na levem bregu Tolminke, t. j. planine Dobrenjšica (domačini ji pravijo Dobrenjšca, op. pis.), Kal in Prodi je bilo po razumnem prepričevanju prizadetih rešeno tako, da se zaznamovane meje sicer sprejmejo in zemljišča preidejo v izključno pravico pridobiteljev, vendar smejo tudi uporabniki sosednih, v zapisniku naštetih planin, goniti svojo živino na napajanje k Tolminki in nasploh smejo goniti živino čez svet lastnikov, ki so pridobili te pravice po tem sporazumu.

Za najbrž huje sporno zemljišče Hudi klanec in Kožljak pa so se sporazumeli, da ostanejo v nedeljivi skupni lasti posestnikov planin Dobrenjšca in Kal, s tem da se prizna izključna pravica do paše na tem svetu posestnikom planine Kal, izkoriščanje lesa in gozdov pa se prizna posestnikom planine Dobrenjšca.

Paše je dovolj, saj se vedno manj pase

Foto J. Perat

Stanovi na planini Pretovč, obsojeni na propad

Foto J. Perat

S to precej salomonsko rešitvijo je bil sporazum dosežen in zapisnik podpisan. Toda komaj čez dolgih šest let ga je »blagovolil« potrditi tudi sam cesarsko-kraljevi namestnik v Trstu.

Ta potrditev se v prevodu glasi:

»Iz priloženega prepisa protokola je razvidno, da je bilo zakoličenje gozdnih in planinskih parcel, ki jih je cesarsko-kraljevi gozdni erar odstopil služnostnim upravičencem, izvršeno in da so se stranke s tem poravnale. Poravnava je bila potrjena pod št. 13 619 in sicer že julija 1870, vendar je geometer Streinz komaj zdaj dostavil kartografske posnetke. Na tej podlagi je Deželno namestništvo mnenja, da se ta spis z mapnimi kopijami, narejenimi za prizadete stranke, sedaj lahko potrdi.«

Trst, 1. maja 1876.

DVE ZIMSKI

FRANCE STELE

I

Večerni avtobus nas je odložil pri Jezeru. Cerkev svetega Janeza je metala svojo mračno podobo po jezerski gladini; spodnje bohinske gore so že rahlo dremale, ko so se na zasneženi glavi kranjskega poglavarja mudili zadnji sončni žarki.

Po starinskih domačijah Stare Fužine so prižigali luči, na dvoriščih so ležale zaprašene sani, ki so jih otroci že privlekli s podstrešij v veselem pričakovanju prvega snega. A to leto ga tudi v te bohinske kraje ni in ni hotelo prinesiti.

Mahnili smo jo navkreber v temni gozd proti Uskovnici. Jezero so pokrile cunjaste megle, vsa kotlina se je zazibala v spokojno noč. Stezica nas je kmalu pripeljala na plano; stanovi na planini Blatce so se zlivali z zasneženo pokrajino, ki jo je srebrila mesečina.

Po pršiču smo prisopihali do Koče na Uskovnici, že v trdi temi. Gore krog in krog so že v miru spale, grmada Tosca je bila prej podobna velikemu belemu oblaku kot pa hribu.

Naslednje jutro je bilo nepričakovano lepo, tako da smo kar obžalovali, da se nismo prej spravili z ležišč. Želeli smo kar najhitreje priti na Viševnik; steze nobene primerne, pa smo jo mahnili kar na »svoje« po gozdu. Tu so nas ujeli prvi sončni žarki. Med debela dreves se je prikradla zlata jutranja svetloba in prebudila še zadnje zaspance.

Vstajajo iz sanj gozdovi,
in zažigajo se v zarji
svetli, biserni oltarji —
— zapoje iz lin zvonovi. (C. Golar)

Nad gozdovi so kakor ognji žarele gore, Tosc je bil ves v zlatem ornatu. Pozabili smo na utrujenost. Prislunhili smo šumenju bogatih smrekovih gozdov, ki so kakor žamet prekrivali Pokljuko. Onstran gorenjske ravni so se v belih kožuhih bleščali Stol, Košuta in Grintovci.

Počivali smo med osamelimi vihniki malo pod vrhom Viševnika. Medtem ko se je v zavetrni kotanji kuhal čaj, je Stane igral na piščal, pridružil se mu je še Jože s svojimi nepogrešljivimi orglicami. Nande je na nekem štoru obiral kost, precej stran od nas — najbrž se je bal, da mu je ne bi kdo odnesel, Tončka je skrbela za sneg v loncu, jaz za ogenj, Marija pa si je nadvse želela, da bi bil že kar tu vrh. Spodaj od Zlatih voda se je prav tako vzpenjala vesela družba, tudi njim se ni preveč mudilo.

Vroče sonce in zasnežene stene okoliških gora so nas spremljale do vrha, tam pa je bil naš trud stokrat poplačan. Odprl se nam je veličasten pogled proti Triglavu.

Viševnik je prvovrstno razgledišče, Triglav je od tu res pravi poglavar. Videti je kot preizkušen starec, ki se otepa težkih belih kožuhov in hrope v divjih viharjih, ki plešejo okrog njega, nepremaganca — simbola slovenskega naroda. Mi bomo odšli, on pa bo še tisočletja zrl na čudovita polja in doline, na srebrne reke in pojoče gozdove.

V slovesnem krogu mu stojijo ob strani Veliki in Mali Draški vrh, pa beli hrbet Tošca; z juga ga pozdravljajo Črna prst, Vogel in daljni Krn...

Treba se je bilo posloviti od vrha in prijateljev, ki smo jih srečali, kajti nas je čakala še dolga pot po neuhojenih plateh na Velo polje, oni pa so se vračali spet na Rudno polje. Z Viševnika smo sestopali po grebenu, obdanem s stolpiči na sedelce pod Malim Draškim vrhom. Do tu je šlo kar lepo in hitro. Tukaj smo imeli dve izbiri: lahko bi se spustili v globoko zasneženo kotanjo ali pa bi prečili Draška vrhova v zaledeneli smeri po letni poti. Ker smo se bali, da bi preveč izgubili na višini, smo se odločili za prečenje. Globoko v steno so nas zapeljale jeklene vrvi v skalah, ki pa so vse bolj ostajale pod debelo snežno odejo. K sreči smo imeli vsaj en cepin, da je Nande kot prvi sekal stopinje in utiral pot v strmi steni. V žlebu smo naleteli na že precej raz-

Viševnik (2050 m)

Foto Fr. Stele

majan jekleni mostič, ki ga je orjaški plaz ukrivil. Dekleti sta se zelo pogumno izkazali; samo, da ni bilo treba dol, pa bi šli tudi po gladki steni. Plezali nismo dosti slabše kot gamsi na drugi strani pod Viševnikom. Nazadnje že nismo vedeli, kdo koga posnema. Na zahodne plati Viševnika so že padale dolge sence, nebo pa je postalo prav smagljivo. Bili smo kot izbranci, ki jim je bil podarjen ta rajsko lep dan. Počivali smo gori v steni med nebom in zemljo in pili nebeško lepoto gorā.

... na planincih sonce sije,
ko doline že megla krije ...

Sledile so lahke, čeprav zasnežene police malo pod vrhom gore; že smo mislili, zdaj se bo izravnilo, ko so nam kar naenkrat prehod zaprli navpični odstavki.

»Zdaj smo pa tam!« nas je zaskrbelo: »Nazaj ne gremo, tam čez še manj; torej dol, samo kje?«

Skupina planincev, ki se je bila malo prej spustila z Viševnika v tisto zasneženo globel, ki smo ji mi pokazali hrbet, se je zdaj udobno zleknila na soncu, mi, visoko nad njimi, pa smo jim preganjali dolgočasje. Najbrž so s parterja gledali naše »obvezne vaje« v steni.

Iskali in iskali smo primerno mesto za spust, toda nič pametnega se nam ni ponudilo. V najslabšem primeru bi se spustili po travnati strmini, kjer bi nam z enim samim cepinom ne bilo preveč rožnato. Strmina je bila tanko prevlečena z mokrim snegom in se je končavala z »lepim« skalnim skokom. Meni se je zdelo, da bi se dalo priti dol s plezanjem po skalah, saj mi je v oči padlo nekaj lepih oprimkov. Spustil sem se par metrov nižje, toda tudi moj sprehod se je končal nad previsom. Tako smo se morali spuščati kar po tisti travnati strmali. Oprijemali smo se za mrzle šope trav ali pa kar za sneg, da je le bilo malo trenja, spodaj nad prepadom pa so nam že pomagale skale, tako da ni bilo toliko težav, kot je sprva kazalo. A pogled navzgor nam je vseeno govoril, da je bilo prav grozljivo strmo.

Ko se je vse lepo in srečno izteklo, se je Marija nasmehnila: »Če bi me mami zdajle videla, bi me nikoli več ne pustila ...« Jože pa je brž nazdravil z orglicami.

Tako smo bili nekaj deset metrov nižje in zavili v desno na prostrano in ne preveč strma snežišča, ki so nas hitro pripeljala na sedlo med obema Draškima vrhovoma. Tu smo se oddahnili, saj nas je čakal le še prav lahek svet.

Onstran Krme so se belila triglavska snežišča, sence so se daljšale in skrivnostno risale po belih valovih. Med gorami vladata mir in tišina, ki ju je zdaj zmotilo le bitje človeških src. Tam prav blizu pa nas je pozdravljala elegantna piramida Viševnika in njegov veličastni stolpičasti greben. Nebo je bilo modro-zeleno in globoko kot ocean. Na Studorskem prevalu smo srečali skupino planincev z juga, ki so bili namenjeni na Rudno polje, kjer so stanovali v vojašnici. Opazovali so nas prej v steni, saj jih je zelo zanimalo, kako nam gre, ker so tudi oni en dan poprej nameravali opraviti to prečenje, pa so jih zavrnilo plazovi, ki so se vsipali z vrha. Še pozdrav in mahnili smo jo vsak v svojo stran.

Hoja ob vznožju Tošca je bila prav prijetna ob zadnjih sončnih žarkih, ki so prinašali večer. Odpiralo se je prostrano Velo polje, posejano s padlimi vihariki in golimi macesni, nad njimi pa so se nasmihale južne plati Triglava v mehki oranžni prevleki. Le vrhovi so bili še v soncu, sedla in doline so se že pogreznili v molk in temo, mogočna postava Vernarja se je bleščala kot oltar ...

V zavetju sten in snežišč pa nas je že pozdravljaj Vodnikov dom. Zimska soba je bila polna veselih obrazov. Toplo je dahnilo v nas, ko smo vstopili; v velikem kamnitem štedilniku je prasketal ogenj, na njem pa je vrel velik lonec čaja. Brž smo si priborili en pograd, na kaj več pa si nismo upali niti pomisliti, saj je bilo potem ponoči še po tleh vse polno. Bila je pač ena takih veselih hribovskih noči, ki niso namenjene počitku pred naporno turo naslednji dan, saj je tudi nas kot večino drugih čakala le še lahka pot po dolinah in planinah. Mislim, da nas je bilo tiste noči v zimski sobi pod Triglavom blizu petdeset. V gorah je zmeraj prostora za vse, v dolini pa ni vedno tako ...

»Jutri naj nas zbudi zmagoslavno sonce, ves sijaj in vse veličastje bleščečega zimskega dne pa naj nam povesta, da so gorske višave dom radosti in prostosti, luči in življenja!«

(Kugy)

Jutro pa se je prebudilo v oblakih. Najprej je iz spanja vstal Mišelj vrh — vsa snežišča in stene na vzhodnih plateh so pravljичno oživela, prebudil se je še stari Triglav, samotna Planika je bila kot hišica iz sanj, vsa v zlatu. Za opisovanje takih podob so besede prerobate in preskromne, treba je videti ... Ko je sonce prišlo dovolj visoko, se je skril za gosto oblačno kopreno in hipoma so iz tistih pravljичnih gora vstali resni velikani.

Naša pot se je vila na Bohinjska vratca, kjer smo z vriskom pozdravili globoko spodaj mračno Krmo. Vernar, Tošč in Draška vrhova so nam stali ob strani. Za našim spustom z Vratc je nastalo tako opustošenje na snežni strmini, ki prej ni pretrpela še niti ene stopinje, da je Nandetu prišlo na misel, da bo tisti, ki mu bo dano priti za nami, na Bohinjskih vratcih ob pogledu navzdol zagotovo vzklilnil: »Tu je nekdo gnal čredo slonov!«

Na Zasipski planini nas je spet pozdravilo sonce, v Mojstrani pa dve stari ženici, ki sta se sešli na obvezni klepet in si nista mogli kaj, da nas ne bi vprašali, kako je kaj tam zgoraj, če je kaj snega tam »not«.

»O, je. Samo ne ,not', zunaj ga je pa kar precej. Saj bo še dol prišel.«

»Oh, saj ga ni treba...!«

Pa je res kar kmalu prišel; še pred novim letom. Če ga nista bili veseli ženici iz Mojstrane, pa upam, da so se ga razveselili vsaj otroci, še posebej tisti iz Bohinja, ki so že davno prej privlekli zaprašene sani na dvorišča...

II

Bila je zadnja nedelja v prosincu. Razmere so bile zaradi obilice novega snega zelo neugodne za kako »veliko« turo. Plazovi so grozili in tako je nanese, da smo se s Stanetom in Nandetom odločili, da gremo spet na Krvavec pogledat; seveda peš prek širnih dobavskih gozdov in Ambroža.

Zgodaj zjutraj sta se s kolesi pripeljala k nam na Goro, potem pa smo peš hiteli proti Podborštu in Dobravi. Na komendskih poljih in travnikih je še ležal mrak, pa je bilo že neverjetno toplo za januarsko jutro in kar kmalu smo morali odložiti nekaj oblačil.

Na dobavskem klancu smo skozi gozdno goščavje dolgo opazovali slabotno lučko, dokler se nam ni približala. Starejša ženica in fantek, ki sta odhajala k jutranji maši v Komendo in si z leščerbo svetila pot. Gotovo sta bila presenečena, ko sta nas srečala, saj smo bili z nerodnimi nahrbtniki vse prej kot normalni državljani na pogled. Po kmetijah na komendski in cerkljanski Dobravi so gospodarji že vstali, saj jih je že navsezgodaj čakalo delo z živino. Kot ponavadi smo tudi tu zbudili vse pse v vasi, pa še motili smo spokojno jutranjo tišino.

Tu se je že malo zdanilo, da smo vsaj približno vedeli, kje naj hodimo, pa vseeno smo imeli nekaj težav, saj mrgoli vse polno kolovozov in stezic, da sploh ne veš, kam bi zavil. Šli smo kar ob potoku navzgor, saj bi moral po karti izvirati nekje pod Šenturško goro.

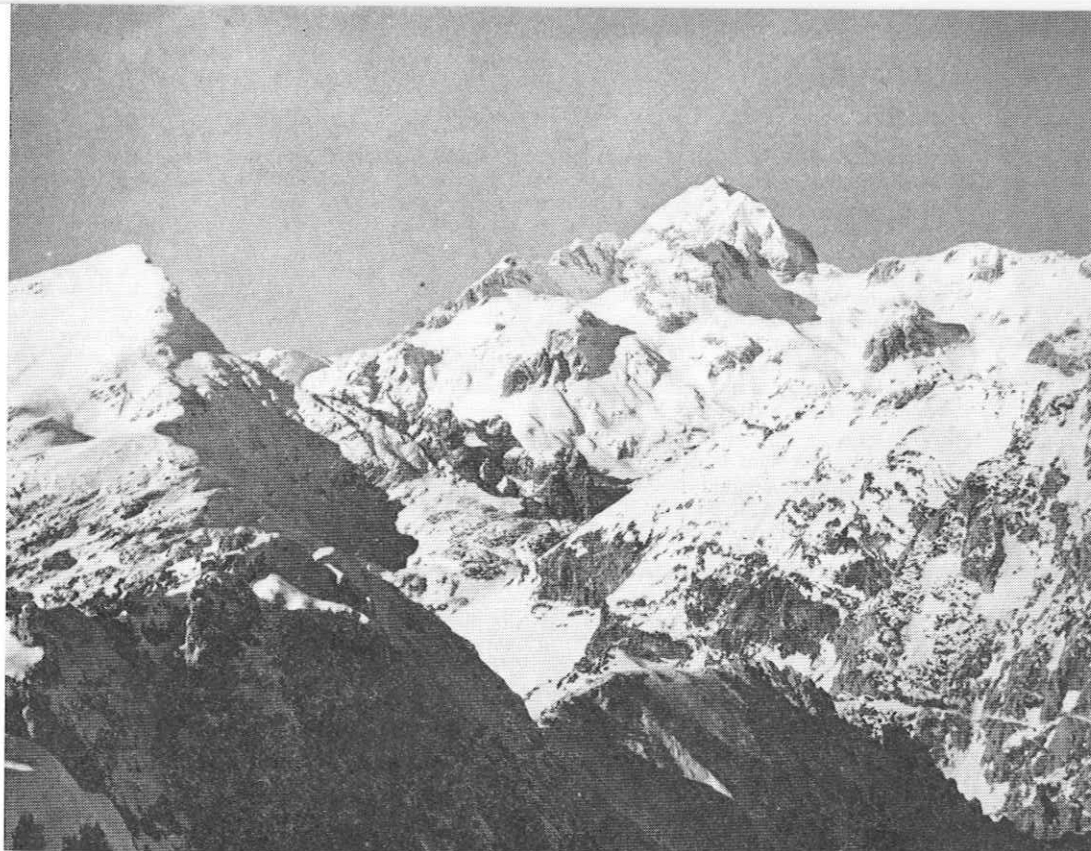
Tla so bila močvirna in skoraj nič pomrznjena, trava in mahovi pa neverjetno svetlo zeleni za ta čas, kot da je prišla prezgodnja pomlad. Še višje gori smo potem srečali še nekaj že razcvetelih trobentic. Vendar pa ena lastovka še ne prinese pomladi, zemlja je bila še v globokem spanju. Sem ter tja so jo hoteli zdramiti žarki toplega sonca, a kaj dosti uspeha ni bilo — čas pomladi, čas prebujenja še ni bil prišel.

Bili smo že visoko v gozdu, ko je na vzhodu vstajalo sonce. Malo oblačno nebo je dobilo čudovite rožnate barve. Rdečkasta svetloba je prebadala mračne zavesе gozda in se ustavljala na mogočnih zidovih Šenturške cerkve, ki se nam je pokazala na bližnjem hribu nad nami. Ubrali smo jo levo od cerkve skozi gosto poraščen gozd in hitro smo stali na cesti.

Vreme je bilo dolgo časa precej čudno; čimbolj se je na jugu skupaj vleklo, tembolj se je na severu odpiralo. Iskali smo pot k Svetemu Ambrožu. Neka ženica, ki je prišla nasproti, nam je svetovala: »Kar po gozdu navzgor do poti, potem pa levo!«

Njive in rebrī so že izgubile snežno odejo, le ob gozdnih obronkih je bilo še malo poprhano od snega, ravno toliko, da se je še videlo, da je v deželi zima. Našli smo udoben kolovoz, ki nas je ob robu hriba zložno popeljal k samotnim kmetijam Ambroža. Ta hribovski zaselek zaljša cerkvica, ki se lepo prilega gorskemu okolju. Že od daleč se zdi kot pravi biser med zoranimi brazdami njiv in v poletju bujno cvetočimi pašniki. Krog in krog po hribovju pa se trdno drži nekaj starih domačij. Cesta, ki tu mimo pelje iz doline na Krvavec, bo prav gotovo pripomogla, da bodo ljudje ostali v teh sicer težko dostopnih krajih — prinesla pa bo tudi turista s polno denarnico, ki ne zna prislunhiti utripu zemlje, travnikov in gozdov; ki si bo že jutri nekje na jasi postavil moderen vikend z visoko ograjo, se vanj zabarikadirāl in si navil tranzistor — daleč zunaj pa bodo cveteli travniki in šumeli gozdovi pri Svetem Ambrožu, dobrim starim časom v pozdrav. Taka je žal podoba že prenekaterе slovenske hribovske vasi.

Po daljšem postanku pri cerkvici smo zavili na zasneženo pot v gozdu. Nebo se je obetajoče zvedrilo in sončni trakovi so kot za šalo predirali zametene smreke in čudežno barvali gozdne preproge. V takih trenutkih je človeku žal, da mora naprej, toda tja ga vleče želja po neznanem.

Veliki Draški vrh, Triglav in Mali Draški vrh z Viševnika

Foto Fr. Stele

Prediralo se je včasih tudi do kolen, posebej potem, ko smo stopili iz gozda na planino Jezerca. Toplo vreme je napravilo sneg moker in težak, ki smučarjem ni preveč v veselje, pa vseeno so bila smučišča na planini precej živahna. Krvavec in Veliki Zvoh sta bila kot velik bel val sredi nebesne modrine. Na Kriški planini smo spet srečali skupino smučarjev, ki se je šla šolo v naravi. Nismo jih želeli motiti in jim gaziti sneg, ki so ga steptali za smučanje, čeprav bi nam bilo tam veliko lažje hoditi. Rajši smo zavili kar v celega, naravnost navzgor proti TV stolpu. Breg med Kriško planino in stolpom je zelo strm, na našo srečo pa je poraščen z macesni in smrekami, saj bi drugače ne tvegali vzpona po goli strmini, s katere bi se v vsakem trenutku lahko utrgal plaz snega. Tiste dni je bila snežna odeja v gorah zelo nestabilna; med drevjem pa smo se počutili popolnoma varne.

Hoja po takem snegu zelo utruja, zato smo se vseskozi menjavali v vodstvu. Zadnji del pod vrhom je bil na vrsti Stane, ki nama je kar hitro pobegnil naprej in izstopil pri stolpu, meni in Nandetu pa je narava naložila kak kilogram več kot njemu in sva se do pasu kopala v mokrem snegu, tam kjer je Stane hitel kakor ptič. Končno smo stali vsi skupaj na cilju tistega dne. Nič osrečujočega in prav malo zmagovitega je bilo čutiti na vrhu, pa čeprav smo tudi tega prigarali. Pogled na mrežo žičnic na drugi strani in na dolge kolone smučarjev v vrstah ti v trenutku iztrga iz rok nagrado, ki naj bi bila plačilo za trud... Sicer pa smo natanko to pričakovali. Naslednjič pridemo s smučmi ali pa obrnemo že na Jezercih, zdaj pa kar brž dol, saj se še vreme obrača na slabše.

Za pozdrav nas je obljaval kosmatinec, ki se je na verigi preganjal ob TV stolpu, mi pa smo pred njegovimi očmi in usti jedli »bobi rimeljne« (opomba: to so čisto navadne bobi palčke). Ker smo stali nekaj narazen v strmini, smo si vrečko podajali tako, da smo jo spuščali po zmrznjenem snegu. Ko je enkrat vrečka tako drvela od mene proti Stanetu, je temu zatajila roka in vrečka se je pri veliki hitrosti obrnila, vsebina pa je obležala na razdalji stolp—kapela...

Ob »skakalnici« smo srečali še skupino komendskih smučarjev, ki jih na Krvavcu nikoli ne manjka, potem pa smo mimo »ozke« zavili v dolino, ki se je že odevala v mrak, le višave so še žarele v slepeči svetlobi.

V dolino smo odhajali po istih poteh in brezpotjih kot prej navzgor. Do Šenturške gore ni bilo težav, potem pa smo se bali, da nas ne bi spet, kot že nekoč, preveč »zaneslo« na desno, kam v Glinje namesto na Dobravo. Tamkajšnji gozdovi so vsi prepereženi s stezicami in potmi in če ne paziš na smer že od začetka, si kaj kmalu v labirintu, posebno, kadar se spusti mrak, kakor ta večer. Nebo je bilo vedro, polno zvezd, nad vrhovi borov pa je svetila luna, okrog nje pa so majhne skoraj prozorne krpe oblakov spletle bel venec. Prav luna je bila naša luč vodnica skozi mračni tempelj, med resnobnimi v nebo kipečimi stebri, po blatnih in močvirnih poteh, med golim grmičjem, ki ga je napajala večerna rosa... Ker je bilo stezic res veliko in prav toliko križišč, smo se stvari lotili kar sistematično. Na prvem križišču smo zavili na pot, ki je držala na desno, na naslednjem križišču pa tisto v levo, potem spet na desno in tako naprej.

V Zalogu je zazvonilo marijo, na naše veliko presenečenje le nekaj sto metrov stran od nas... Pa smo le zgrešili! Spogledali smo se in se nasmehnili: »Najbrž smo upoštevali preveč desnih poti.« Tako je bilo pred nami kljub pozni uri, še dolgotrajno pešačenje po cesti, ki pa še malo ni pokvarilo srečanja z Naravo, z njenimi gozdovi, travniki in njivami, s snegovi, nebom...

PODOBE IZ NARAVE

FRANCI VRANKAR

Prijatelji so me zapustili samega v zimski sobi. Vsi ogoreli so se vračali v dolino in mi zavidali, da lahko še ostanem. Sonce se je spuščalo proti obzorju, v dolini so se vlekale črne, skrivnostne meglice. Zastrmim se v rdečo kroglo sonca, kako se počasi spušča za Kompotelo. Žarki bleščeče odsevajo od zasneženih sten nad mano. S stebra odtrgam del ledene zastave. Zdobi se, veter raznese lesketajoče se iveri čez rob. Vse je tako grobo, kruto, vendar praviljično lepo. Globoka tišina objema vse, stene dobivajo čedalje mračnejši videz. Ko sonce zalde in se na nebu prižgejo prve zvezde, potegne sever. Nerad se spustim s stebra, kjer sem vse to občudoval.

Zapustila sva svetlo, hrupno kočjo in zavila po zaledeneli poti v gozd. To je bila mrzla, z mesečino osvetljena gorska noč. Do naju je prihajalo komaj slišno bučanje. Kaj bo to? Bučanje postaja vse močnejše. Veter, veter je, daje si oprava z gozdom. Bučanje prehaja v grozljivo hrumenje, giblje se ves gozd. Visoke, goste smreke, vitke bukve, vse se klanja in muzicira globoko glasbo, kakor bi igrale ogromne orgle. Mesečina meče med drevesi sence, ki ti dajo vedeti, da nisi sam. Bučanje naju prestavi v nestvaren svet, priča sva veličastni igri narave. Kako mogočna je! Kako majhni smo! V prepričanju, da nama je dano doživljati nekaj nezemskega, se oba, kakor da ne bi hodila, zapodiva v breg in vpieva, da se še najin glas zlije v te mogočne orgle.

Ko se plazim skozi okno v kočjo, na vzhodu opazim znamenja novega dne. Črno noč počasi odriva jasnina zgodnjega poletnega jutra. Hodim med zelenimi bukvami, od njih. Ptice, ki jih ne vidim, pojo svojo pesem življenja — življenju. Ob studencu opazim trop srn, željno pijejo vodo. Posijalo bo sonce, rosa se bo posušila, ptice bodo utihnile, srne so bodo poskrile v skrite goščave gozda. Do njih ne bo prišel hrup človeka, ki vdira v prvobitno naravo.

Naj se še jaz sam pridružim srnam, tam daleč v gozdu!

Razposajeno brodim po rjavem listju ob poti.

Prišel sem iz mrzle megle in ledene slane — iz grabna v prisojno strmino, kjer se je slabotno jesensko sonce trudilo, da ogreje zemljo vsaj za nekaj ur na dan. Pogled mi zaplava na ono stran grape, kjer je skalni greben poraščen z rušjem in redkimi macesni. Tistega konca sonce še ni doseglo, tam je še vse belo od ivja in slane. Pod slapom je bukov gozd ves v rjavi, rdeči in rumeni barvi. Zima bo, kmalu bo zima.

DRUŠTVENE NOVICE

KRATKO POROČILO O TRŽIŠKI ODPRAVI V KARAKORUM

Tov. Škarja je poročal o sestanku KOTG v zvezi z odpravo v Karakorum, ki jo je organiziralo PD Tržič. V soboto, 20. 8. se je vrnila tržiška odprava v Karakorum. PZS o tem ni bila obveščena, tako da je bila tiskovna konferenca sklicana šele za torek 23. 8. popoldne.

Odprava 9 članov je odpotovala iz domovine 8. maja in po 10 dneh prispela v Ravalpindi. Zaradi velikih izdatkov in formalnosti so ob bistveni pomoči Hidromontaže odšli v Skardu šele 6. 6. in nato 22. 6. postavili bazno taborišče 5400 m visoko pod Gašerbrumom I (Hidden peak 8068 m). Naslednji dan so postavili tabor I. na 5400 m, 28. 6. tabor II. na 6200 m, 2. 7. tabor III. na 6750 m ter 7. 7. tabor IV. na 7500 m. Naveza Štremfelj—Zaplotnik, ki je postavila tabor IV., je 8. 7. 1977 ob 12.15 dosegla vrh 8068 m in s tem dokončala prvenstveno jugoslovansko smer po jugozahodnem grebenu. Nato sta se v slabem vremenu vrnila v tabor IV. To je bilo prvo slabo vreme na odpravi.

Ta dan sta se iz tabora III. v tabor IV. vzpenjala Čanžek in Bregar z namenom, da gresta naslednji dan na vrh. Ker se je vreme poslabšalo, je Čanžek obrnil v tabor III., Bregar pa je kljub pregovarjanju nadaljeval vzpon do tabora IV. Hkrati sta se iz tabora II. v tabor III. povzpela tudi Bergant in Bence, ostali 3 člani pa so bili zaradi bolezni v bazi.

9. 7. je bilo vreme slabo (megla, sneg). Prva naveza se je spustila iz tabora IV. v tabor I., Bregar pa tudi tokrat ni hotel z njima, ampak je vztrajal zgoraj in čakal vreme za vzpon na vrh. Zasedba tabora III. je bila ves dan enaka kot prejšnji dan, prav tako baza. Zadnja zveza z Bregarjem je bila iz tabora III. ob 18. uri, tudi tokrat ni hotel spremeniti odločitve, čeprav je vedel, da bodo naslednji dan vsi sestopili. 10. 7. so vsi sestopili v bazo, z Bregarjem pa ni bilo nobene zveze več. Do 9. ure je še snežilo, potem pa se je vreme popravilo. Plezalci, ki so iz tabora III. sestopili v bazo, so bili zaradi snežne slepote in driske potrebni zdravljenja. Zaradi novega snega je bila pot ogrožena od plazov.

11. in 12. 7. se stanje moštva ni spremenilo, v lepem in toplem vremenu so se trgali pogosti plazovi.

13. 7. se je 5 plezalcev povzpelo na tabor I., vendar so se morali 3 vrniti zaradi bolezni, podpora naveza pa po višinsko opremo, da bi naslednji dan ona odšla na goro. Vsi so bili prepričani, da Bregarja ni več in da bi ta akcija le ugotovila točno stanje

14. 7. se je vreme povsem poslabšalo in zaradi velike količine novega snega ni bilo več mogoče izpolniti načrta.

Slabo vreme je trajalo vse do 20. 7., ko je odprava odšla v dolino.

Ocena KOTG je, da je vzpon po prvenstveni smeri na drugi jugoslovanski osemtočak sam po sebi zelo velik uspeh, ki ga pa še poveča dejstvo, da ga je dosegla številčno in finančno šibka odprava v aklimatizacijsko izredno kratkem obdobju 16 dni.

Žal je prišlo do izgube Draga Bregarja, ki se je v nasprotju z navodili in kljub trikratnemu prepričevanju odločil, da bo poskusil priti na vrh še sam. Najverjetneje je padel pri poskusu vzpona ali pa ga je vzel plaz v zelo izpostavljenem taboru IV. Pri obravnavi podrobnosti smo ugotovili, da je tudi tokrat bil pojem zaščite vršne naveze netočno definiran in je bila zato varnost zmanjšana.

O odpravi bo izšlo obširno poročilo v eni prihodnjih števil.

Po zapisniku seje IO in GO PZS 25. 8. 1977.

SLOVENSKO PRVENSTVO V ORIENTACIJI JE KONČANO

Po sklepu mladinske komisije Planinske zveze Slovenije je potekalo letošnje slovensko prvenstvo v orientaciji na območju Mrzlice (1119 m). Organizacijo in izvedbo tega tekmovanja sta imela na skrbi mladinska komisija PZS in Planinsko društvo Trbovlje.

Prvenstvo se je pričelo v petek, 2. septembra t. l. ob 20. uri v klubskih prostorih Svobode II v Trbovljah. Tu sta zbrane tekmovalce, ki so tekmovali v članskem razredu, pozdravila predsednik PD Trbovlje Tone Sterniša in sekretar občinskega sveta zveze sindikatov Trbovlje Jani Holešek, ki je zastopal pokrovitelja tega tekmovanja, to je Občinski sindikalni svet Trbovlje. V programu je sodeloval tudi Trboveljski oktet II. Vodja tekmovanja, Jože Pezdich (PZS), je razložil tekmovanje, tekmovalci devetih članskih ekip so se podali na prvo — nočno tekmovanje. Naslednji dan, 3. septembra, se je člansko tekmovanje nadaljevalo s startom iz planinskega doma na Mrzlici. Tekmovanje je potekalo v dveh etapah, domala ves dan do poznih popoldanskih oziroma večernih ur in sicer na območju Šmohorja, Kala, Čeč in Mrzlice. Tretji dan tekmovanja pa je pripadal tekmovalcem-pionirjem in mladincem. Vodstvu tekmovanja se je priglasilo 13 ekip pionirjev in 15 ekip mladincev iz raznih planinskih društev Slovenije. Tudi te ekipe so štele po tri člane, ki so morale biti

opremljene po določilih pravilnika o slovenski orientacijski ligi. Tekmovanje pionirjev in mladincev je prav tako potekalo na širšem območju Mrzlice.

Razglasitev rezultatov je bila v nedeljo, 4. septembra, ob 15. uri v planinskem domu na Mrzlici. Za uvod je pozdravil vse navzoče udeležence in posebej še zmagovalce predsednik PD Trbovlje Tone Sterniša, nato pa je predstavnik Občinskega sindikalnega sveta Trbovlje Jani Holešek v krajšem govoru orisal pomembnost tovrstnih tekmovanj za našo družbo nasploh. Navzoče je pozdravila tudi predstavnica Izvršnega odbora Planinske zveze Slovenije prof. Praprotnikova, nato pa je vodja tekmovanja razglasil rezultate in podelil diplome ekipam, ki so se udeležile tekmovanja. Poleg teh diplom, ki jih je podelila mladinska komisija PZS, je podelila tudi PD Trbovlje umetniško oblikovana priznanja prvim trem ekipam, ki so tekmovali v članski, mladinski in pionirski vrsti, medtem ko je predstavnik pokrovitelja podelil zmagovalnim ekipam lepe športne pokale z vgraviranim besedilom. Predstavnica PZS je zmagovalnim ekipam prav tako podelila za nagrado vsaki ekipi po en kompas.

Rezultati tekmovanja, oziroma vrstni red posameznih ekip je naslednji:

I. Članske ekipe

1. PD Idrija, 2. PD Laško, 3. PD Trbovlje, 4. PD Celje, 5. PD Brežice, 6. PD Poljčane, 7. PD Maribor-Matica, 8. PD Ig pri Ljubljani, 9. PD Ptuj.

Prve tri ekipe se bodo udeležile 18. septembra državnega oziroma zveznega tekmovanja v orientaciji, ki bo v bližini Sarajeva.

II. Mladinske ekipe

1. PD Celje, 2. PD Ig pri Ljubljani, 3. PD Trbovlje II, 4. PD Viharnik II, 5. PD Maribor-Matica, 6. PD Velenje, 7. PD Radovljica II, 8. PD Idrija, 9. PD Ptuj, 10. PD Poljčane, 11. PD Delo, 12. PD Rašica, 13. PD Radovljica I, 14. PD Trbovlje I, 15. PD Viharnik I.

III. Pionirske ekipe

1. PD Idrija, 2. PD Brežice, 3. PD Ig pri Ljubljani, 4. PD Loče, 5. PD Trbovlje, 6. PD Poljčane, 7. PD Celje, 8. PD Maribor-Matica, 9. Zasavje (selekcija) 10. PD Ptuj, 11. PD Radovljica II, 12. PD Radovljica I, 13. PD Delo.

Mladinci in pionirji so imeli tudi še testiranje iz orientacije. Letošnjega tekmovanja v slovenski orientacijski ligi se je udeležilo skupno 37 ekip s 111 udeleženci. Poleg teh pa je sodelovalo v kontrolnih vrstah, v spremstvu mlajših ekip in pri organizacijskem delu okoli 80 ljudi, tako

da se je tekmovanja udeležilo aktivno in pasivno okrog 200 udeležencev.

Na kontrolnih točkah so sodelovali tudi člani zveze rezervnih vojaških starešin iz Trbovelj. Tekmovanje je potekalo po sprejetem programu, brez nesreč in hujših žuljev, pa tudi pritožb na potek tekmovanja in ocenjevanje ni bilo.

Udeleženci in drugi sodelavci pri tekmovanju so se kmalu po objavi rezultatov in razdelitvi diplom in nagrad razšli z dobro voljo in najboljšimi občutki.

Letošnje tekmovanje v revirskih hribih je potekalo v znamenju 40-letnice ustanovitve KPS na Čebinah, 85-letnice Titovega rojstva in 40-letnice Titovega vodstva naše partije.

T. Lenarčič

ORIENTACIJSKA TEKMOVANJA V OBČINI ŽALEC

Občinski meddruštveni odbor planinskih društev v občini Žalec je imel v svojem programu ob ustanovitvi tudi organizacijo orientacijskih tekmovanj. Predstavniki društev so se zbrali in si pripravili ustrezen pravilnik o organizaciji, delu in ocenjevanju tekmovanja (delo je teklo od 8. 7. 1975 do 27. 3. 1976). Vsako leto se organizira najmanj troje in največ pet tekmovanj, navadno štiri. Dva sta v spomladanskem in dva v jesenskem kolu. Vsakokrat je organizator drugo PD.

Začeli smo leta 1975 in sicer na Homu, PD Zabukovica (3 P, 1 M, 9 Č), 1. junija na Mariji Reki, PD Prebold (4 P, 4 M, 12 Č), 12. oktobra na Čreti, PD Vransko (12 P, 3 M, 4 Č) in zadnje je bilo 7. decembra na Vimperku, PD Polzela (13 P, 4 M, 11 Č). Letos je začela PD Polzela (3. 4. 1977), lani smo končali na Homu, skoraj že v snegu, začeli pa 23. maja na Bukovici, vmes pa še na Mariji Reki in Čreti. Zanimiva je ugotovitev, da kvaliteta in kvantiteta rasteta. Sedaj se sodelovalo 38 ekip (23 P, 7 M, 8 Č). Težave so pri trasiranju prog, ker gre vse na amaterski osnovi. Za taka tekmovanja naj bi tekmovalci imeli topografske karte 1 : 25 000 (ali 1 : 20 000, kot so za kataster!), pa še vsi starih 1 : 50 000 nimajo. Marsikdaj si pomagamo z opisno metodo; teoretične primere pa rešujemo s kart.

Finančno nam za ta tekmovanja pomaga Občinska telesnokulturna skupnost v Žalcu, ki je pokrovitelj tekmovanj. Njen IO je sprejel letos stroškovnik za tako tekmovanje. Sedanji predlog predvideva za organizacijo tekmovanja (razpis, organizacija, poročila, kontrolne zastavice, žigi, objava in ugotovitev rezultatov ...) 200 din, trasiranje proge (ogled, risanje, opis proge, postavitve in določitev KT ...) 400 din; kontrolorji na KT po 50 din in sestavitev zapisnika (ekipe, točke, pritožbe) 50 din. Tako nam ta skupna sredstva zadošča

za eno tekmovalno, ker se zberejo skupaj in običajno porabijo za planinski čaj z malim sendvičem za udeležence. Organizatorji pa opravijo delo zastoj ali pa za enako malico in včasih še za kako »dobro« besedo »užajnenega« tekmovalca.

B. J.

TRADICIONALNO ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE ZA »VOJKOV MEMORIAL« NA NANOSU

V nedeljo se je vršilo na Nanosu tradicionalno tekmovalno za »Vojkov memorial«, ki ga vsako leto organizirajo postojnski planinci. Letošnje tekmovalno so posvetili 85. letnici rojstva tov. Tita ter partijskim jubilejem, ki jih letos praznujemo. Tekmovalno je bilo organizirano v skladu s pravilnikom za slovenska planinska tekmovalna, ki določa, da se poleg planinskih ekip lahko udeležijo tekmovalna tudi taborniški odredi ter enote JLA in TO. Tekmovalna se je udeležilo devet ekip iz občin: Idrija, Ilir. Bistrica in Postojna.

Tekmovalno se je pričelo ob sončnem vremenu ob 8. uri pred Vojkovo kočo. Tu je bil cilj tekmovalne proge, tu je tekmovalna komisija izračunavala rezultate ekip. Ekipa so štele po tri člane in so se gibale po terenu z azimutom, po karti in kompasu. Ekipa so morale najti v določenem času vse postavljene kontrolne točke. Najzah-

tevnější proga je bila za člane, ki je imela kar osem kontrolnih točk, mladinska in pionirska pa manj. Vremenske razmere so bile zelo primerne za tekmovalno. Tudi rezultati, ki so jih dosegle ekipa, so bili izredno dobri. Žal, da se ni moglo udeležiti tekmovalna še več ekip, to pa zato, ker se je vršilo na isti dan tudi državno orientacijsko tekmovalno, ki so se ga udeležile najboljše ekipa iz sosednjih občin. Ekipa so dosegle naslednjo uvrstitev: Pri člani: 1. PD Idrija, 2. PO Pivka, 3. TO Ilirska Bistrica.

Pri mladincih: 1. PD Postojna, 2. III. Taborniki — Kraški viharniki iz Postojne, 3. I. Taborniki — Kraški viharniki iz Postojne, 4. PO Pivka, 5. II. Taborniki — Kraški viharniki iz Postojne.

Pri pionirjih je ekipa pionirjev iz Postojne dosegla zelo dober rezultat. Za osvojena prva mesta so ekipa prejele »Vojkov pokal«, druge ekipa pa so prejele diplome. Vse nastopajoče ekipa so pokazale zelo solidno znanje tudi na zadnji preizkušnji tekmovalna, to je pri teoretičnem reševanju problemov iz orientacije in iz osnov prve pomoči. Lahko zaključimo, da je tudi letošnje tekmovalno zelo lepo uspelo. Vse ekipa so pokazale solidno znanje, zato so bile razlike med posameznimi ekipami zelo majhne. Z veseljem lahko ugotovimo, da se znanje iz orientacije izboljšuje. Nedvomno je to tudi rezultat pozornosti, ki jo tem vprašanjem posvečajo naša planinska društva. Še posebej razveseljiva je

Tekmovalci pionirji na Nanosu s svojim vodjo

bila velika udeležba mladinskih ekip. Tekmovanje je spremljalo veliko število planincev in bodrilo tekmovalce, ki so prihajali na cilj preznjeni, saj so bile tekmovalne proge precej dolge in po zelo zahtevnem terenu.

Viktor Jenček

PD MARIBOR-MATICA V LETU 1976

12. aprila 1977 je bila v predavalnici VTŠ redna letna konferenca PD Maribor-matica. Za uvod je Tone Korošec z izbranimi diapozitivi in toplim komentarjem obudil spomin na pota, ki so jih bili planinci prehodili na društvenih izletih.

Uvodno poročilo o društveni dejavnosti je prebral predsednik Vladimir Stojan. Iz njega povzemamo, da je društvo konec leta 1976 štelo 2795 članov (konec 1975 2727). Ker se je povezava s članstvom okrepila (nova moč v društveni pisarni), je pričakovati, da se bo število vnovič povzpelo na 3000.

Upravni odbor je, kakor je že tradicija, deloval v dveh pododborih, ki sta skrbela za finančno-gospodarsko in planinsko dejavnost in se po potrebi sestajala na plenarnih sejah.

Mladinski odsek je štel 626 mladincev in 889 pionirjev (konec 1975 569 mladincev in 887 pionirjev). Vodila ga je načelnica Nataša Koblar, pomagal ji je svet mentorjev. O razgibanju in vsestranski dejavnosti 11 skupin na osnovnih šolah in 4 na srednjih šolah poroča MO posebej.

Program izletov za odrasle (27) je bil uresničen. Planinska skupina pri Dravskih elektrarnah je priredila še 7 izletov. Društvo goji tudi stalne stike z rojaki na Koroškem; v 1976 so se srečali z njimi dvakrat. Izletniška dejavnost se bo še povečala, ko bo pri Talisu ustanovljena planinska skupina, pri Certusu pa izletniška sekcija. Markacijski odsek, ki šteje 9 markacistov, je obnovil 9 planinskih poti na Kozjaku in 2 odseka transverzale na Pohorju.

Pestra predavanja v predavalnici VTŠ so v zimskih mesecih 1976/77 spet pritegnila mnogo planincev in ljubiteljev narave. Predavali so: F. Vogelink (Kavkaški sprehodi), mag. Tone Strojín (V gorenjsko oziramo se skalnato stran), Štefan Marenče — Jože Hočevar (Trisul, 7120 m), inž. Milan Ciglar (V domovini popotništva Schwarzwald in Vogezi), prof. Ivan Šumljak (Pojdimo v Savinjske Alpe), Peter Janežič (V svetu tišine), Tone Korošec (Pot prijateljstva in skok v Dolomite), Slavko Šikonja (Nošak, 7492 m), Stane Tavčar (Slovenija v slikah in melodijah), Mirko Šostarič (Iz Raške do Jadrana).

Gospodarska dejavnost se je razvijala v okvirih zastavljenega finančnega načrta in zmogljivosti. Dotrajani planinski postojanki (Mariborska koča in koča na Žavcarjevem vrhu) terjata vedno večja popravila, zato

je finančni rezultat iz leta v leto slabši, čeprav zaradi dobrega obiska ne poslujeta z izgubo. Ko ne bi bilo namenske dotacije SO Maribor, UO ne bi bil mogel misliti poleg popravil na delno izločitev neuporabnega inventarja (postelje, stoli, mize). TKS bi glede na množičnost palninstva (postojanki sta cilj šolskih izletov) brez pomislekov morala nameniti večja sredstva kot doslej. V letu 1976 se je zgodilo celo, da jih je ustavila, MDO zato sploh ni mogel delovati, društvena dejavnost pa je bila okrnjena. Iz razprave po poročilih izhaja, da bi tudi druga društva morala solidarno kriti vzdrževalne stroške, saj se utegne zgoditi, da bodo presegli finančne zmogljivosti matičnega društva. S prodajo alkoholnih pijač navsezadnje res ni mogoče zagotoviti sanacije planinske dejavnosti pri tistih društvih, ki jih tarejo skrbi za koče.

Skrajni čas je že, da se zgradi nova, prostorna, moderna Mariborska koča, saj je od postavitve sedanje zasilne montažne postojanke minilo natančno 30 let (1946). Glede na svoj pomen to vsekakor zasluži. S številnimi svetlimi turističnimi domovi na mariborskem Pohorju se že dolgo ne more več kosati, sključena, v črno oblečena starka je, ki leze v zemljo. Zato je treba pozdraviti sklep, da bo UO — ki sicer že dolgo misli na novo kočo — pripravil ustrezno dokumentacijo, po kateri bo mogoče začeti z gradnjo nove MK. Ob 40-letnici ustanovitve AO pri PD Maribor se je razvila tudi živahna razprava o obnovitvi AO pri PD Maribor-matica, čeprav v Mariboru že obstajata dva zelo dejavna AO pri PD Kozjak in PD TAM.

F. V.

PLANINSKA KOČA POD SKUTO

Dvajset tisoč ur udarniškega dela, 1700 m visoko.

»Tjale gor gremo,« je dejal Franc Ekar, ko smo se pripeljali po lepi gozdni cesti na konec doline Anclovo. Pa predsedniku kranjskega planinskega društva ne bi bilo treba pokazati z roko, saj sva vedela, da je na Ledine, kamor smo bili namenjeni, speljana tovorna žičnica. Že tretje leto vozijo z njo 1700 m visoko vse, kar je potrebno za gradnjo kranjskega planinskega doma.

Pod Skuto se križa kar 72 plezalnih smeri in navdušenim planincem bo novo zatočišče verjetno zelo dobrodošlo. »Že pred 14 leti sem razmišljal o nekakšni postojanki pod Skuto, ne ravno tako velikem domu, kakor je ta, ampak o bivaku ali podobnem. Mesto, kjer smo zgradili dom, je v tem predelu najvarnejše. Tu je pred sto leti stala Offnerjeva ovčarija, ki ji niso prišli do živga niti hudourniki, niti plazovi. Pa še sneg tu najprej izgine.«

Kranjski planinski dom lahko uvrstimo med najbolj zanimive koče v evropskem sredogorju. Ledenik pod navpičnimi stenami Štruce in Skute je menda najnižji v Evropi. Praviijo, da je tod led debel tudi ducat metrov. Veseli ga bodo predvsem smučarji. Eden od njih Francoz Pierre Honthaas si je že postavil 550 metrov dolgo vlečnico. Ves poraščen in zagorel, strokovnjak za postavljanje vlečnic v sneg in led, je bil vedno v prvi vrsti, ko je bilo treba poprijeti za delo. Zgornja postaja vlečnice je 2000 metrov visoko in bo v eni uri prepeljala nekaj stotin smučarjev. Smučarska sezona se pod Skuto začne maja in traja do pozne jeseni.

Na Ledinah je poskrbljeno tudi za varnost. Gorska reševalna služba je uredila sistem, ki bo kos tudi najtežjim primerom poškodb. Na strehi planinskega doma lahko pristane helikopter celo v visokem snegu, za vsak primer je tu še tovarna žičnica, gorski reševalci pa imajo za prevoz čez stene seveda tudi mariner. Velik delež so pri gradnji doma prispevali še vojaki enote Momčila Marjanca, obmejne enote Danila Žuranovića in člani uprave javne varnosti iz Kranja. Treba je bilo premagati neštete ovire.

Še nekaj števil. Največ vredno je prav gotovo 20 000 udarniških ur, ki jih marsikdo od graditeljev dolgo ne bo pozabil. Planinsko društvo Kranj je dom zgradilo s sredstvi, ki so jih dobili s prodajo doma na Krvavcu in Šmarjetni gori, ter s sredstvi, ki jih je prispevala kranjska občina. »Dom nas je stal nekaj manj kot dva milijona, ampak je dejansko vreden več kot deset milijonov,« ne brez ponosa pove Franc Ekar, o katerem njegovi planinski tovariši pravijo: »Je pa od vraga. Toliko energije, kot jo ima on... Ko bi vsaj zdržal še nekaj časa!« Pa bo moral, in vsi, ki so delali tudi, da bodo lahko kdaj prespali na eni izmed 40 postelj, ki so v domu. Tedaj tudi žičničar Lovro Rutar, ki je tovarno žičnico postavil, ne bo obžaloval, »da sem menda poročen s tole žičnico in me že kar skrbi, da me žena ne bo več spoznala, ko bom spet prišel domov.«

M. Kaučič

OBLETNICA PD V ŠENTJURJU

Zadnjo nedeljo v mesecu avgustu se je kljub težkim oblakom, ki so vedno bolj grozili z dežjem, zbrala množica planincev in drugih na planinski postojanki Resevna. Zbrali so se, da bi proslavili petindvajsetletnico delovanja planinskega društva, obenem pa je to zaključna proslava ob občinskem prazniku občine Šentjur.

Po uvodnem recitalu »Triglav moj dom«, je o delu društva spregovoril njegov predsednik tov. Zabukovšek.

V letu 1951 so se v Šentjurju začeli zbirati ljubitelji planin, da bi ustanovili lastno planinsko društvo. Leta 1952 so nato uradno registrirali to društvo. Spočetka je društvo štel 62 članov, sedaj je število naraslo na prek 300.

Prvi planinci so si izbrali Resevno za svojo točko. Izbira ni bila naključna. Iz Resevne so prelepi razgledi proti Savinjski dolini in Savinjskim Alpam, proti Donački gori, Pohorju in Kumu. Je pa Resevna znana tudi po dogodbah iz NOB. Resevna je nudila zavetišče prvim partizanom in I. Celjski četi, ki je izkpravela na pobočjih Resevne leta 1941. Dajala je zatočišče Kozjanskemu bataljonu, ki je marca 1945 izgubil na pobočjih Resevne 120 mož. Ob vznožju sta padla in tam sta pokopana Cvetka Jerin, članica oblastnega komiteja SKOJ, in Dušan Lah, pomočnik načelnika veterine pri Glavnem štabu Slovenije.

Zato je Resevna tudi ena izmed točk na pohodih ob spomenikih NOB. Ti se običajno začnejo na Svetini, nadaljujejo po »Dolini spomenikov« in se končajo na Resevni.

Planinci so si pridobili zemljišče z nakupom, vsak je prispeval 1000 din, kar je bilo veliko za tisto obdobje. Že leta 1953 so postavili razgledni stolp in brunarico. Obenem so markirali poti, prirejali izlete in skrbeli za vzgojo mladih.

Leta 1960 so se začele priprave za proslavo 20-letnice I. Celjske čete. Te priprave so se združile s pripravami za izgradnjo novega doma na Resevni. Že leta 1961 je bil novi dom odprt in posvečen I. Celjski četi. Da je bil dom tako kmalu zgrajen, je pripomoglo prostovoljno delo članstva in prispevki delovnih organizacij. Dom se še dograjuje in opremlja.

Društvo je prek 20 let uspešno vodil tov. Jože Gaberšek, nosilec zlatega častnega znaka PZS. Poleg tega, da je skrbel za dom, je posvečal vse svoje sile mladim, skrbel za njihovo vzgojo, jih vodil na izlete. 37-krat se je povzpел na Triglav, največkrat v družbi mladih.

V društvu so vsako leto pripravili pet do deset izletov.

Letos so mladinske delovne brigade v akciji RESEVNA 77 približale dom tudi motoriziranemu turistu, brigade so gradile cesto do osamljenih kmetij pod Resevno. Planinci so se uprli temu, da bi se zgradila cesta do vrha Resevne. Marsikdo jim danes ne da prav, kasneje pa bo spoznal, da so planinci ravnali prav in tako ohranili vrh nedotaknjen.

Ko je predsednik spregovoril o bodočih nalogah, je poudaril naloge na področju vzgoje mladih, na področju družbene samozaščite, izletništva in varstva narave.

Predstavniki Skupščine občine Šentjur tov. ing. Lesnika, je v svojem nagovoru

poudaril, da je društvo med najbolj aktivnimi v občini, podprl je njegove načrte in poudaril, da mora biti glavna skrb vzgoja mladine v ljubezni do domovine in v gojitvi tradicij NOB.

Predstavniki Savinjskega meddruštvenega odbora je spregovoril o delu odbora in pokazal na naloge, ki čakajo planinske organizacije pri obravnavi materiala RK ZSMS. Spregovoril je tudi o Savinjski planinski poti, ki tudi pelje čez Resevno.

Nato so planinci pobratenega društva PD Zabukovica izročili tov. Gaberšku skromno darilo za njegovo dosedanje delo.

Sledil je bogat kulturni program, sodelovala je folklorna skupina, moški pevski zbor pa je zapel pesmi s planinsko tematiko.

Franc Ježovnik

TABOR MLADIH PLANINCEV OBČINE SLOVENSKE KONJICE

V občini Slovenske Konjice delujejo štiri planinska društva, ki imajo skupaj nad 1000 članov. Ob redni dejavnosti, ki obsega izlete, pohode in ture, orientacijska tekmovanja, predavanja in druge vzgojne akcije, nadelavo poti in sodelovanje s sorodnimi organizacijami, so se letos prizadevali člani planinskih društev Vitanje, Loče in Slovenske Konjice lotiti še dveh novih dejavnosti. Že junija so začeli z občinsko ligo v orientaciji, v kateri se tekmovanj v pionirski in mladinski konkurenci udeležuje okoli 20 ekip, od 23. do 30. julija pa so si omislili prvi tabor mladih planincev na Klemenškovi planini pod Ojstrico.

Na taboru, ki ga je ob pomoči mnogih mladinskih vodnikov vzorno vodil Slavko Gošnik, načelnik MO PD Vitanje, je sodelovalo 37 mladincev in pionirjev. Opravili so več tur na bližnje vrhove Kamniških in Savinjskih Alp, prosti čas pa izkoristili za vzgojne in družbene dejavnosti. Poslušali so predavanja, imeli orientacijsko tekmovanje, vsak večer pa taborni ogenj s planinsko in partizansko pesmijo. Tabora ne bi bilo mogoče organizirati, če planincem ne bi priskočili na pomoč taborniški odred Heroja Bračiča Slov. Konjice, občinski štab teritorialnih enot Slov. Konjice in podjetja Konus in Kongrad iz Slov. Konjic ter TKI Vitanje. Zelo sta organizatorjem pomagala oskrbnika koč na Klemenčji jami, prava planinska tovariša Roza in Feliks. Hvala gre tudi kuharici Heleni Arlič in ekonomu Ivu Jakopu, ki sta brezplačno opravila nevhvaležno nalogo.

Delo in iskanje novih poti kažeta, da se v občini Slovenske Konjice planinska misel širi, da je pognala trdne korenine.

Franček Mali

70 LET CIRILA ADAMA-CIKA

Jubilant Ciko je še vedno veder. Rodil se je 7. 7. 1907 v metropoli Dolenjske — Novem mestu. Ko sem jaz pribežal 1915, ob vojni napovedi Italije Avstriji, iz rojstnega Kobarida v Novo mesto, sva stanovala v isti hiši in obiskovala osn. šolo na Grmu. Tam so poučevali frančiškani. Med I. svetovno vojno je pač prenašal tegobe vojne. Po I. svet. vojni je Adam odšel 1. 10. 1925 v prometno železniško šolo v Beograd, ki jo je absolvirал 1927. Povedal mi je, da bodo letos slavili na tej šoli 50-letnico mature. Od 86 tedanjih absolventov prometne šole je živih še 31. Prvo službeno mesto pri železnici je nastopil v Šidu (Srem). Nato pa je v letih 1928 do 1929 odslužil vojaški rok na šoli za rezervne oficirje v Mariboru, kar je bilo za tiste razmere prav ugodno. Po končanem vojaškem roku ga je sprejela v službo železniška direkcija v Ljubljani. Služboval je na postajah Štajerske in Dolenjske, a po osvoboditvi tudi na Primorskem, kjer je bil potreben slovenski železniški kader. Najdlje pa je služboval v Zid. mostu, to je do l. 1965, ko je bil upokojen po dolgih 40 letih službovanja. Tu živi kot upokojenec.

Adam je že v svojih mladih letih sodeloval pri planincih. L. 1935 se je vpisal v predvojno planinsko društvo Zidani most. Po osvoboditvi pa se je ustanovilo plan.

Ciril
Adam

društvo 1951 v Radečah, ki so postale nov gospodarski in družbeni center. V PD Radeče se je vpisal 1952 ter postal njegov podpredsednik od 1954, vse do današnjih dni...

Kljub odgovorni službi postajenačelnika na važnem žel. križišču v Zid. mostu je Ciko z veseljem in veliko vnemo deloval za razvoj PD Radeče in za razvoj PD v Za-

savju. Ko smo Radečani dobili prvo plan. postojanko in sicer zavetišče pri Lovrencu nad Loko ali pod Vel. Kozjem, pozneje pa še visokogorsko postojanko Prehodavci pod Kanjavcem, so se tudi zidanmoški planinci zavzeli za svojo plan. postojanko. Tako so prenovili Gašperjevo kočo, 515 m pod Velikim Kozjem, ki je oddaljena le 40 minut od železniške postaje Zid. most. Pri adaptiranju te koče so sodelovali vsi zidanmoški planinci, kot poseben odsek PD Radeče in si znali pridobiti tudi pomoč pri zidanmoški cementarni. Uredili so kočo, polagoma so prišli do vodovoda in elektrike in končno zgradili še žičnico za ugoden smuk.

Adam posveča veliko skrb porastu članstva v PD Radeče. Je neutrujen planinec. Obiskal je že večkrat Triglav, pri tem vedno plan. postojanko Prehodavci, ki ji je preskrbel plinsko razsvetljavo. Koča se je povečala, ima tudi 60 ležišč, kar je velika razbremenitev plan. domu na Kredarici.

Naj še dodamo, da jubilat skrbí tudi za svojo rekreacijo. Pogumno se pripelje s svojim »konjičkom« na dveh kolesih na planinsko sejo v Radeče.

Adam se je 1952, ko je prišel zopet v Zidani most, vključil v železniško godbo na pihala, ki ima svoj sloves na raznih železniških pa tudi na drugih družbenih proslavah v Zasavju. Poznajo jo dobro tudi Ljubljanačani. Letos praznuje 75-letnico obstoja.

Našemu jublantu Ciku, ki je še vedno marljiv planinski delavec pa tudi prijeten družabnik, želimo, da bi še dolgo let ostal tako markantna oseba kot dosedaj.

Stanko Skočir

MAKSU ŠKERLU V SPOMIN

Udeležence visokogorskih izletov PD Ljubljana-matica, ljubitelje planinske fotografije, prijatelje in znance je prizadela zla novica — Maksa Škerla ni več. Nedojemljivo je delovalo dejstvo, da so tega mladega in zastavnega, v gore in vse lepo zaverovanega, tihega, vendar živahnega fanta tako nenadoma zapustile življenjske moči.

Poznal je naš gorski svet, tiste kotičke, kamor zahajajo le njemu podobni, s posluhom za mir in lepoto, za barvo in obliko. To je bil svet njegovega zanimanja, ki ga je s svojo kamero snemal kot redkokateri. Ni mu bila neznana najlepša gora Evrope Matterhorn, bil je na Monte Rosi, razgledoval se je z Grossglocknerja in Venedigerja, koval je načrte za Mont Blanc in kdo ve še kaj. Kako navdušen je bil nad Zavižanom, snemal Tulove grede, poveljeval Paklenico...

Najraje pa je zahajal v kraljestvo Zlatogovo. Hodili smo za njim po stenah malo

znanih lepot od Pihavca pod stenami Oltarjev in Ponc, visoko nad Vrti, med zaslanjanimi macesni na Velem polju, čez Fužinske planine. Maks je bil eden tistih vodnikov, ki jim znanja niso dali tečajji. Izpršale so ga gore. Šel je prek »idealov«, ki si jih zastavi nečimrni dolinski svet. Preveč je bil v nekaterih pogledih občutljiv, ni bil viharik, da bi lahko prenesel, kar mu križa življenjsko pot. Gore in družina so mu bili v oporo.

Maks Škerl

Vedel je, kdaj je treba izbrati trenutek za gore. Takrat ga ni udržala nobena sila. Po cele dneve — največkrat v jeseni — je bil po planinah, pod nelzmernim jesenskim svodom, sredi jesenskih barv med samotnimi macesni, že zjutraj med prvo slano, ves sproščen in zagledan v lepoto. Življenje pozna tudi notranje viharje, ki človeka razjedajo. Kako težko jih je premagati! Ne vemo ne ure ne dneva, kdaj pridejo. Morda je tako bolje za nas in za vse. Maks si je pomagal po pesniški besedi: »Jutri pojdem na goro, naj se oči mi napijo višin, daljin, — da z bleskom tem nasproti pojdem (svojim) hudim dnevem.« (Oton Župančič)

Vsi hodimo po svojih življenjskih poteh, nobena ni lahka, ne markirana in ne popolnoma zavarovana. Le naš način odzivanja in ravnanja v življenju je drugačen. Vsi hitimo skozi prostor in čas. Maks ga je hitreje prehodil, mnogo prekmalu.

Nič razviharjenega nismo razbrali v njem, kadar nas je vodil po gorskih poteh.

Naj ostane spomin na Maksa Škerla ohranjen zlit z jutranjo podobo Triglava, tam nekje pod macesni na Velem polju, njegovemu idealu planinske lepote, ki jo je posnel za jubilejni plakat ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav.

Tone Strojín

ALPINISTIČNE NOVICE

PETER ASCHENBRENNER — 75-LETNIK

Ime je povezano z našim Travnikom pa tudi z našo alpinistično zgodovino, saj je bila našim alpinistom Aschenbrennerjeva plezalska generacija v marsičem dober zgled in pobuda.

Peter se je rodil leta 1902 v Ebbsu pri Kufsteinu, se izučil za ključavničarja in kmalu postal »allround« športnik: telovadec, nogometaš, kanuist, atlet, težki atlet, rokoborec in dvigalec uteži.

Udeležil se je treh ekspedicij na Nanga Parbat, dvakrat z Willyjem Merklom, leta 1953 pa je vodil ekspedicijo, v kateri je Hermann Buhl dosegel vrh. Vmes je opravil brez števila plezalnih tur in bil oskrbnik koč na Stripsenjochu, ki ga je prevzel leta 1935 in jo oskrboval skoraj 20 let. Ves čas je bil reševalec, rešil je 60 planincem življenje, pri več kot 100 mrtvih pa je sodeloval pri prenosu v dolino.

Njegove velike ture so v Wilder Kaiserju, v Grossglocknerju, v Veliki Cini, leta 1928 Peutereyski greben. Na vrhu Mt. Blanca je štirikrat prišel s smučmi. Imel je 70 let, ko je na Mt. Blanc petič in verjetno zadnjič »prismučal«. Vzhodno steno Monte Rosa je preplezal sam. Stopil je na 2500 vrhov, od njih je bilo 400 vrhov nad 3000 m, na 67 štititisočakov, na 4 sedemtisočake (dvakrat na Rakhiot-Peak). Franz Niederl ga prišteva po zmogljivosti in izkušnjah med velike, klasične pionirje, kot sta Bürgener in Rey.

T. O.

25-LETNI JUBILEJ EVERESTA

Zanimivo naključje — prihodnje leto bo poteklo tudi 25 let, kar je na vrh Everesta stopila človeška noga. ÖAV se je odločil, da temu jubileju posveti 1. avstrijsko ekspedicijo na Everest in Lhotse 1978. Pokroviteljstvo je prevzel zvezni predsednik dr. R. Kirschlager. Ekspedicijo bo vodil Wolfgang Nairz, alpinistični referent pri ÖAV, med člani pa sta na prvem mestu omenjena Reinhold Messner in Peter Habeler, nadaljnja šestorica so manj znana imena, dva zdravnik: dr. R. Margreiter in dr. O. Öbz. Program je napet: Avstrijci hočejo priti na vrh brez uporabe kisikovih aparatov, preplezati jugozahodno steno Everesta in še priti na 8511 m visoki Lhotse. Zdravnika načrtujeta fiziološke raziskave v velikih višinah (obremenitve organizma brez kisikovih aparatov). Dva člana ekspedicije imata namen z višine 8000 m z zmajem poleteti v bazni tabor — torej poskus svetovnega rekorda. Ekspedicija bo na poti tri mesece, vse bodo posneli na 16 mm barvni trak.

T. O.

SLOBODAN ŽALICA V PALLAVICINIJEVEM ŽLEBU

Iz biltena »Mitteilungen des ÖAV 1977/3, 4 izvem, da je julija 1976 sarajevski alpinist Slobodan Žalica, našim bralcem znan po svojem zanimivem opisu Prenja v PV, preplezal Pallavicinijev žleb v družbi z dvema tirolskima alpinistoma po imenu Lorenz in Markus. Skupaj so v žlebu prebili osem težkih in nevarnih ur v tem popularnem strmlem ledu in »postali so resnični prijatelji«, pravi Žalica v svojem javnem pismu, v katerem ju naproša, da mu pošljeta svoje polne naslove. Zmenili so se za sestanek na Hoffmannshütte, pa so se zgrešili, ker je moral Žalica v Chamonix.

T. O.

AVSTRIJA NA STREHI SVETA

ÖAV (Österr. Alpenverein) je leta 1975 poslal raziskovalno ekspedicijo v koridor Wakhan (med SZ, Kitajsko in Pakistanom) in v doline, ki drže iz Wakhana na sever v Velikem Pamiru (»Strehi sveta«). Odpravo je vodil ing. R. de Grancy iz Gradca. Etnolog dr. W. Raunig je iz gradiva, ki ga je na odpravi zbral, priredil v Zürichu razstavo pod naslovom »Zbirke s svilenih cest«. V »Alpinismus« 1977/2 pravi poročevalec, da je to področje še vedno »bela lisa« na zemljevidu sveta, del sveta okoli antične »ceste svile«, o kateri je v antiki prvi poročal astronom Ptolomej. V 13. st. n. e. je šel tod mimo Marco Polo. V dolini Wakhan živi 8000 Wakhijev, večji del v višini 3500 m. Vse kaže, da se je za te ljudi čas ustavil, prav tako pa za 3000 Kirgizov — nomadov, ki večji del žive na višinah okoli 4000 m. Raziskovalci ekspedicije ÖAV so bili, tako pišejo, po stoletjih prvi obiskovalci. O rezultatih pripravljajo knjigo, ki bo, tako kaže, imela novo raziskovalsko tehtnost.

T. O.

ČANGABANG MATTERHORN VZHODNEGA GARHVALA

Leta 1976 so na ta ponosni vrh (6864 m) priplezali Japonci, vodil jih je Naoki. Toda po južnem grebenu. Na vrh so prišli vsi, bilo jih je šest. Bazo so imeli v višini 5400 m, tabor 1 in 2 pa na 5730 m in 6150 m. Zatem jim je vzela mnogo časa težka stena. Na vrh so prišli vsi 13. junija. Prva je bila na Čangabangu angleško-indijska ekspedicija pod vodstvom Chrisa Boningtona leta 1974.

Manj srečni so bili Japonci na Gašerbrumu II (8035 m). Vodja Hišasi Aoki je moral prenehati z vzponom, ker sta se dva

člana ekspedicije smrtno ponesrečila v bližini tabora 2 (6500 m). Pri reševanju obeh je od izčrpanosti podlegel še en član ekspedicije.

T. O.

W. BRÖG, MÜNCHENSKI EKSTREMIST

Kot vajenec je začel Wolfgang plezati in pred 12 leti doživel dve hudi nesreči zapored: l. 1964 je padel v globoko razpoko na Dreiherrnspitze in doživel težji možganski pretres. Leta 1965 ga je kamen zbil v steni Schulzfluh. Moral je v bolnico in s tem je tudi izgubil službo pri mojstru, ki takega »hobbyja« ni razumel. Ko se je zlizal, je l. 1967 že posegel po Peutereyu, po severni steni Argentière in Trioletu. Leta 1968/69 je bil pri vojaki. L. 1969 je prišel v München in se vpisal na politehniko. Kakor pri vojaki se tudi tu ni izkazal. In že je bil v severni steni Eigerja. srečno prišel čez njo, uspel v severni steni les Droites, kot šesti ponovil smer Erdenkäufer — Sigl v Laliderer. Potem je šolo obesil na klin in postal gorski vodnik. Nato je plezal z izvoljenko: severni raz Monte Agnèr, zahodno steno Petites Jorasses, Walkerjev steber, severno steno Druja. Potem sta šla za pol leta v Himalajo, v Nepal, v Pakistan. Ko se je vrnil, se je vrgel na film in delal kot asistent z veliko vnemo. Vmes je brez treninga delal same velike ture. Leta 1974 je hotel filmati ves vzpon po grebenu Peuterey, pa

mu je delo vzelo grdo vreme. Naslednje leto je film končal in ga uvrstil v serijo »Pod našim nebom«. Posnel je tudi film »Strmi vzponi v Allgäu«. V začetku leta 1976 je odpotoval v Etiopijo, pri tem 1000 km prebrodiral in filmal: krokodile, plovila še ne civiliziranih ljudstev, divjo reko. Same hvaležne motive!

T. O.

INNERKOFLER

Več kot sto let je bilo ime Innerkofler simbol alpinizma v Sextenskih Dolomitih. To pot gre za Mihaela Innerkoflerja, ki je lani izpolnil 81 let, je še aktiven gorski vodnik, neutrujen, neuničljiv. V svoji turni knjižici so njegovi najčesejši cilji: Cine, Paternkofler, Rotwand, Cristello, Antelao, Pelmo, Cingue Torri, Boe, Marmolata, Rosengarten, Cimone della Palla, Croda del Lago, Cingue Tori in še kaj. V mlajših letih je tudi smučal in vodil smučarje po Sextenskih Dolomitih. Vodniško knjižico je dobil leta 1923 in je ostal poklicu zvest, čeprav bi mu drugo delo več neslo (v hlevu ni nikoli imel več kot eno kravo in dve kozji). Kot vodnik se je uveljavil in dajal od sebe vse. Tudi v težkem svetu je bil absolutno miren, spreten in zanesljiv, nikoli se ni zaganjal. Skoraj vsak klient je hvalil njegov smisel za humor, večkrat so mu vpisali v knjižico, da ni samo izvrsten vodnik, ampak tudi čudovit človek. Še vedno je svež in poln načrtov.

T. O.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO ŽIVALI NA NAŠI ZEMLJI

Poročali smo že, da deluje VWF (World Wildlife Fund), organizacija, ki podpira varstvo narave in predvsem varstvo živali po vsem svetu. V letu 1975 je izdala za ta namen 44 milijonov avstrijskih šilingov in to v Italiji, Skandinaviji, Španiji in na Poljskem — predvsem za ohranitev volka, v Indiji za ohranitev tigra, ki je resno ogrožen, v Afriki za antilopo oryx in addax v Sahari in pasu Sahal, za iskanje in varovanje želv-velikank, ki so poleg krokodilov danes najbolj ogrožena živalska vrsta.

VWF je bila ustanovljena leta 1961 in je v kratkem razvila veliko delavnost, saj je s 1500 različnimi projekti podpirala 100 držav. Najbolj se to pozna v Afriki, kjer se ohranja živalstvo v velikem ali manjšem številu, medtem ko se zunaj

rezervatov fond iskanih živali redči bolj in bolj, v trgovinah pa za turiste narašča že tako velika ponudba lovskih trofej.

T. O.

TIROLSKA — HELIEDORADO

Helikopter, imeniten, uporaben aparat za vse mogoče namene, je seveda prišel prav turizmu, čeprav s svojim ropotom pomeni strašen napad na marsikakšne živce. Na Tirolskem so leta 1977 omejili »heliturizem« na zahodno stran dežele, vendar »slabi zgledi vlečejo« in tako se na Tirolskem bojijo, da utegne tudi Tirolska postati jet-set za helikopterje. Leta 1976 je bil heliturizem dovoljen v 16 tirolskih občinah in to skozi vse leto, v letu 1977 pa je bilo v 6 občinah 35 pristajališč, dovoljenih do 31. maja.

T. O.

NAJVIŠJA NEMŠKA GORA — IZMERJENA ALI NE?

Zugspitze ima več višin 2965, 2963, 2966 m. Katera je prava? Odgovor je kljub najnovejšim meritvenim metodam težava. Kajti Zugspitze že davno nima več prvotne podo-be. Imela je nekoč tri vrhove, zdaj sta dva zazidana, le tretji je še naraven, prvobiten. Zgradbe na drugih dveh so: postaje gorske železnice in vzpenjač, pa druge stavbe ovešene z antenami in drsečimi stopnicami. Nezasidani vrh je visok le 2962, 1 m, torej najnižji od vseh treh. Tako se glasi razsodba bavarskega deželne-ga meritvenega urada iz l. 1966. Od l. 1851 stoji na tem vzhodnem vrhu križ. Ali vsaj to drži? Menda ne, kajti Münchenska teh-nična visoka šola je temu vrhu l. 1951 prisodila 2961,2 m. Od leta 1928—1930 so pri gradnji železnice vzhodnemu vrhu na-merili le 2960,2 m. Srednji vrh so leta 1930 razstrelili in na podrtijo postavili železni-ko postajo za gorsko železnico, ki vozi iz višine 2650 m (Hotel Schneefernerhaus). Ta postaja je dejansko najvišja točka v Nemčiji — 2965,2 m. Tretji vrh, zahodni, ne eksistira več. Na njem so l. 1883 posta-vili zavetišče Zugspitze. Iz te koče se je razvila še danes močno obiskana »Mün-chenska koča«, lastnina DAV. L. 1938 je nacistična Nemčija razstrelila zahodni vrh in namenila pridobljeni prostor za letalsko službo. Zgradba je bila tolikšna, da je Zugspitze z njo dosegla 3000 m. Na tem mestu stoji danes »Tirolska koča na vrhu« (Tiroler Gipfelhaus) — in to na avstrijski strani.

T. O.

VARSTVO NARAVE V ČSSR

Na Češkem je 15, na Slovaškem 5 pokra-jinskih področij zavarovanih z državnim ukrepom. Zakonito varstvo narave ima v ČSSR dolgoletno tradicijo. Pragozd Žofi in Hojná voda v Novohradskih gorah je imel varstveni režim že leta 1838. 20 let kasneje je knez Schwarzenberg ustanovil najbolj znani češki rezervat, pragozd Boubru v Češkem gozdu (Sumava). Od leta 1918 do 1938 so evidentirali v češkoslovaški državi nad 100 varstvenih področij. Po letu 1945 se je država še bolj zavzela za varstvo okolja. Leta 1956 je izšel zakon o varstvu narave. Varstvo narave spada v kompetenco ministrstva za kulturo, strokovni organ pa je državni varstveni inšti-tut, ki ima svoje centre v vsakem okraju.

T. O.

NAJVIŠJA GOROVJA NA ZEMLJI

Najvišja gorovja na svetu so ali masivi (Karakorum, Pamir) ali izrazite verige vrhov, ki se raztezajo na velikih področjih (Himalaja, Hindukuš). Vsa so v Aziji (nad

7000 m visoka). Karakorum ima največjo srednjo grebensko višino. Po tem kriteriju je Himalaja na drugem mestu. Tretji kri-terij, ki ga najraje uporabljamo, je naj-višja vzpetina v gorovju. Po tem zadnjem kriteriju je še vedno najvišje gorovje Himalaja z Everestom, ki se ga po l. 1975 prijemlje nov kitajski zapis Qomolangma Feng (prej Čomo Longma ali Johnno Lung-ma. Drugo je Karakorum s K₂ ali Čogori (8611 m). O nadaljnjih osmih najvišjih vrhovih so zbrane zelo natančne informa-cije v »Alpinismus« 1977/1, zbral jih je zelo upoštevan avtor Anders Bolinder v posthumni spomin G. O. Dyhreinfurtha.

T. O.

BORMIO — ITALIJANSKI ST. MORITZ

Veltlin je gorska dolina, ki jo naši »svetov-ni popotniki« redko omenjajo. Po dolini reke Adde veže Stilsferjoch (Stelvio) s se-vernim bregom jezera Como. Dolina je polna zgodovinskih spomenikov, gradov, graščin, stražarskih stolpov, razvalin, bož-jih poti in vasi, ki pričajo o burni zgodo-vini doline. Etruščani, Saraceni, Rimljani so tu pustili svoje sledove, Karl Veliki in Napoleon sta poznala njen pomen. L. 1859 je bila vključena v Italijo. Vinorodna deže-lica je znana tudi po svojih osmih smučar-skih krajih, po 90 napravah za vertikalni promet, po 500 km smučarskih prog. Bor-mio (1225 m) je postal kar mondeno zimo-višče. Ponujajo žičnico na 3000 m visoko Cima Bianca, med drugim 10 km dolgi smuk Larice—Bianco in vrsto krajših prog od »facile« do »difficile«, kakor kdo zmore in si upa.

Že rimski zgodovinar je slavljal toplice tega kraja. Za »apres ski« tu ni skrbi: radioak-tivne vodne moči se tu ponujajo v vseh mogočih oblikah zdraviliške terapije. Ko-pališki red ima Bormio že od l. 1335. Mirnejši zdraviliški kraj v dolini je Santa Catarina Valfurva, ima pa tudi več spe-cialnih naprav za smučarje. 40 km zahodno od Bormio pa leži Livigno, »mali Tibet«. Ime je dobil po izredno snežnih zimah. Livigno postavlja na smučarski trg 31 prog z 11 lifti in sedežnico, proti 2100 m visoki ležeči vasi Trepalle, najvišji vasi v Evropi (Po »Alpinismus« 1977/1).

T. O.

POTUJOČI GOZD

V Pamiru je ledenik, na katerem se je nabralo toliko prsti, da je na njej zrasel gozd. Odkrili so ga glaciologi pred 30 leti in ga kot redkost raziskovali in opazovali. Gozd sredi ledenika zavzema pol hektarja in se je v 30 letih z ledenikom vred pre-maknil za 3 km, pri tem pa tudi »sestopil« z višine 3100 m na 2800 m.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Dr. Milan Ževart, Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, Ljubljana, 1977, Partizanska knjiga, str. 683

Z monografijo ravnatelj muzeja narodne osvoboditve Maribor dr. Milana Ževarta »Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini«, ki je izšla v okviru Knjižnice OF pri založbi Partizanska knjiga v Ljubljani konec aprila letos, se je slovensko zgodovinsko pisje obogatilo z izjemnim dosežkom pri raziskovanju zgodovine NOB.

Dr. Ževart je svoje 683 strani obsegajoče delo (s katerim je leta 1974 promoviral na filozofski fakulteti v Ljubljani) razdelil v deset poglavij, v katerih je prikazal gospodarske, socialne in politične razmere v Šaleški dolini v dobi stare Jugoslavije, vdor okupatorja in njegove ponemčevalne ukrepe, priprave na oboroženo vstajo, razvoj narodnoosvobodilnega gibanja do osvoboditve in sklepno poglavje, v katerem je opisal tudi partizanske ustanove (saniteto, tehnike, kurirske postaje, obveščevalne točke, gospodarske ustanove), torej vsestransko podobo celotnega narodnoosvobodilnega boja v Šaleški dolini in po okoliškem hribovju. Periodizacija je smotrna, saj so za mejnike obdobji izbrani prelomni dogodki v razvoju NOB na obravnavanem območju. Kritični aparat obsega kar 1250 opomb, kar kaže na izredno avtorjevo temeljitost pri iskanju virov, saj je vsako trditev skušal dokumentirati s kar največ zanesljivimi podatki. V dodatku je avtor na kratko prikazal še problematiko virov in literature. Delo sloni pretežno na virih (zlasti na spominskih in na pričevanjih), saj je literature le malo na voljo in jo je avtor uporabljal v glavnem le za splošne podatke in za primerjave. Monografija se zaključuje s pregledom padlih borcev in žrtev nacističnega nasilja v Šaleški dolini ter z imenskim kazalom.

Pomen Ževartovega dela, za katero je skoraj dvajset let skrbno zbiral gradivo po raznih arhivih in na terenu, je zlasti v tem, da je znal enako pozorno zasledovati vojaški in politični razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na obravnavanem območju in da je pravilno ocenil, v kolikšni meri so vojaške akcije vplivale na politični razvoj NOB in na razporeditev prebivalstva. Ker je bil avtor tudi sam med udeleženci narodnoosvobodilnega boja v Šaleški dolini, mu je dobro poznavanje takojšnjih razmer omogočilo tudi opis udeležbe domačega prebivalstva v NOB in opis resničnega življenja teh ljudi.

Širina prikazane problematike in izčrpnost odgovorov na zastavljena vprašanja postavljajo Ževartovo monografijo v vrh slo-

venskega zgodovinskega o NOB, hkrati pa ponovno potrjujejo nujnost obsežnejših študij o NOB na manjših območjih. Le tako bomo lahko prišli do celovite in kvalitetne sinteze zgodovine NOB slovenskega naroda z vsemi specifičnostmi, ki so za posamezne predele Slovenije tako značilni. Čeprav imamo opravka z znanstveno izredno dognanim delom, ga prijeten način pisanja, čist jezik in posluš za opisovanje tudi najbolj zapletenih zgodovinskih dogajanj približujejo tudi manj zahtevnim bralcem.

Za monografijo Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini, je dr. Ževart pred kratkim prejel tudi visoko družbeno priznanje: nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1977.

mag. Marjan Žnidarič

TAMOV ALPINIST 1976, glasilo alpinističnega odseka PD TAM Maribor. Odsek ima svojo propagandno sekcijo, ta pa izdaja glasilo, vsekakor hvalevredno delo, ki odsek povezuje, obenem pa vzdržuje njegova izročila. V zvezku, ki je pred nami, najdemo naslednje članke:

Planinec — alpinist, Upravni odbor alpinističnega odseka TAM Maribor 1976, Mimi Brečko: Kronika alpinističnega odseka TAM Maribor 1976, Podrepšek Davorin: Tehnični opis prvenstvene smeri, v zadnjem ozebniku — Mariborska smer, Verdnik Stojan: Tehnični opis prvenstvene smeri, V Mrzli gori — zgubljena smer, Podrepšek Davorin: Zadnjiški ozebnik, Verdnik Stojan: Ponovno v steni, Čepič Mojca: Prvi vzpon, Mimi Brečko: Leščerba je počasi dogorevala, Odšel je naš Cvrčko, Spisek članov alpinističnega odseka TAM Maribor za leto 1976, Spisek pripravnikov alpinističnega odseka TAM Maribor za leto 1976, Spisek začetnikov v alpinističnem odseku TAM Maribor za leto 1976. Namen glasila je takole odmerjen:

1. da se zbere v to drobno knjižico čim več podatkov o delu alpinističnega odseka v enem letu;
2. da informira planince in prijatelje planinskega društva, upravnega odbora in vse druge, ki imajo interes za obstoj in razvoj alpinističnega odseka;
3. da na ta način propagirajo razvoj odseka in popularizirajo alpinizem v Mariboru in bližnji okolici.

V glasilu je prisrčna poslovilna beseda od Ivana Cverlina-Cvrčka, dva tehnična opisa in pet plezalskih zapisov, na koncu pa spisek članov AO TAM (13) in pripravnikov (9).

T. O.

RAZGLED PO SVETU

V TIEN-ŠAN Z AVTOBUSOM

»Der Tourist« 1976/10 poroča o avtobusni vožnji od Kara Sula v glavno mesto kirgiške sovjetske republike, ki nosi ime po Frunzeju. Tien-šan, kar pomeni »Nebeško gorovje« je veličastno doživetje. Cesta je speljana čez sedlo Alabel po divji soteski, po »Dolini pašnikov« (Susamyr) na prelaz Tjuja-Ašu na višino 3200 m. Tu so cesto skrajšali s 3 km dolgim predorom. Levo in desno od ceste se vrste visoki vrhovi Tien-šana z vsemi gorskimi lepotami.

T. O.

AVORIAZ, FRANCOSKI SMUČARSKI CENTER

O izgradnji francoskih smučarskih centrov smo pisali takrat, ko so se Francozi zanje odločili sredi šestdesetih let tega stoletja (1964—1968). Najbolj znan je Avoriaz v Savoiji. Poznavalci ga imenujejo »Saint Tropez« v snegu. Gotovo je to zanj reklama, ki vabi veliki svet, da zimo prebije tako, kot bi stanoval doma, kajti v Avoriazu je na razpolago vse. Seveda Avoriaz ni vse. Južno od Ženevskega jezera do Grenobla, Briançona in Val Cenisa je vrsta podobnih centrov, kot je Avoriaz. Samo ta razpolaga s 37 vertikalnimi prometnimi napravami, ki postavljajo množice smučarjev na start 130 km spusta. »Odkar sem spoznal Avoriaz,« je zapisal Toni Hiebeler, »poznam novo dimenzijo.« Avoriaz ima lastno radijsko postajo, ki v vseh jezikih sporoča novice iz vsega sveta. »Tu se počuti človek v resnici svoboden,« zatrjuje Hiebeler. Avoriaz dnevno izdaja tudi lastni časopis, v zabaviščih pa ni nobene načičkanosti in baharije. Tudi Avoriaz dela s smučskimi »potnimi listi«. 175 frankov stane vožnja za ves teden na 37 liftih, vse pa je urejeno tako, da se odpelješ s praga in se nanj pripelješ. Smučarski potni list je veljaven tudi na švicarski strani, švicarski pa na francoski — v obojestransko zadovoljstvo.

T. O.

ŠE ENKRAT: IZ GRENLANDIJE NA ALASKO

O Uemuri smo že večkrat poročali. Tiste, ki jih take velike avanture mikajo in burijo, bo verjetno zanimal itinerer, potovalni načrt, po katerem je ta neugnani Japonec zmogel to arktično potovanje. 36 let stari Uemura je stopil na najvišje vrhove vseh petih kontinentov, tudi na Everest leta 1970, bil pa je tudi v mednarodni ekspediciji na Everest 1971 in prišel v jugozahodni steni do 8300 m.

Na poti od Jakobshavn na Grönlandiji do Kotzebua na Alaski je bil 313 dni v času od 28. dec. 1974 do 9. maja 1976. To dolgo pot je naredil na saneh s pasjo vprego (12 eskimskih psov). Ko je imel za seboj 6000 km je moral pol leta čakati v kanadskem Cambridge zalivu na trši led v Arktičnem oceanu.

15. dec. 1975 je šele lahko štartal v drugo etapo. Na tej je izgubil tri pse. Dva sta onemogla, tretji je izginil. Na poti je Uemura doživel arktični mráz — 51° C, vendar je zdrav prišel v Kotzebue z 9 psi.

Poglejmo njegovo traso na zemljevidu: Jakobshavn—Siora paluk (ta pot teče po Grönlandiji), nato na otok v kraj Grise Fjord in čez otoke v Resolute, nakar čez kanadski polotok Victoria Is, v Cambridge Bay, od tu pa ves čas ob obali Arktičnega ocenana. Pred Alasko je prišel v kanadski kraj Taktoyaktuk, na kar je prestopil mejo in v Kotzebue spet vozil ves čas ob obali čez Barter Island, Point Barrow in Point Hope. Nedvomno je to eno najdaljših potovanj na saneh.

T. O.

DISNEYLAND V ALPAH

V višini 2040 m so prebivalci vzhodnotirolske vasi Kals zgradili gotovo najvišje otroško igrišče nad gorsko postajo »Pri pogledu na Glockner«. Igrišče ima deset izvirnih velikih igrac iz lesa: volovsko vprego, ovce, srne in druge živali, ki mikajo otroške oči. Do igrišča pripelje dobro speljana pot, primerna tudi za otroške vozičke, tako da je naprava pristopna tudi družinam z majhnimi otroki. Odpri so jo 4. julija 1976, na dan 200 letnice ZDA. Temu v čast so dali še ameriško ime.

T. O.

NAJLEPŠI VRHOVI NA SVETU

Ta »naj« je zelo problematičen. V »Der Bergsteriger« 1976/9 je res imeniten posnetek, panorama s kote 5305 m, severno od vasi Pangboče (3985 m). S te kote se odpira pogled proti severovzhodu v dolino Khumbu z vzponom na bazni tabor Everest. 6189 m visoki Island Peak (Otoška gora) kipi kot nekaj otok pred osemstisočakoma Lhotse in Lhotse-šar, prizor pa obvladuje Ama Dablam (»le« 6856 m visok), imenovan tudi »Matterhorn v skupini Everest«. Island Peak je v programu trekking ture DAV.

Panorama je bila posneta ob 9. dopoldne maja 1976. Sestavljena je iz petih posnetkov in kaže vrhove skupine Everest v osvetljavi, ki ni vsakdanja. Kota 5035 m je bila doslej le enkrat ali dvakrat obiska-

na. Tudi kota, mesto, kjer je stal avtor te panorame, je postavljena v trekking program DAV kot razgledna točka št. 1 in kot aklimatizacijska tura. DAV zna delati reklamo. Fotisti, ogledajte si to panoramo — vsekakor za fotografa pravi eldorado gorskega veličastja!

T. O.

ŽENSKE V HIMALAJI

Vredno je vedeti, kako so se zadnja leta ženske uveljavile tudi v himalaizmu. Leta 1976 je šla konec junija mimo nas ženska ekspedicija na Abi Gamin, 7355 m. Bile so Japonke in Indijke, 10 po številu. Na Abi Gamin je prvi prišel leta 1950 Švicar René Dittert. V šestdesetih letih je bila na tem vrhu indijska ekspedicija. Vrsta osem in sedemtiščakov, ki so jih dosegle ženske, ni ravno majhna. Te lavorike so požele Japonke, Poljakinje, Švicarke, Nemke, Tibetanke, Kitajke, Američanke, Rusinje, Francozinje in Avstrijke. Vzponi na Pik Lenin (7134 m) in Pik Korženevskaja (7105 m), ki so jih zmogle Rusinje, niso navedeni oz. so brez imen omenjeni pod tabelo. Zato tudi ni omenjena naša Barbka Ščetinin-Lipovškova, katere uspeh v Pamiru celo pri nas doma ni bil dovolj na oči. Planinska javnost je bila ponosna nanjo, tudi publiciranje je bilo za naše razmere zadovoljivo, za zunanjo dokumentacijo in registracijo pa ni noben poskrbel. To se lahko še naredi in popravi. Na katere visoke vrhove je stopila ženska noga? Japonka leta 1975 na Čomolungmo — Everest, 8848 m, Japonka tudi na Ma-

naslu 8156 m in to leta 1974, Poljakinje so leta 1975 uspele na Gašerbrum II, 8035 m, in na Gašerbrum III, 7955 m. Na Tirič Mir, 7706 m, sta l. 1975 prišli Švicarka in Nemka, na 7595 m visoki Kungur Tebe Dag v Vzhodnem Pamiru leta 1961 Tibetanka, leta 1959 Kitajke na 7546 m visoki Mustagh Ata, leta 1969 je Amerikanka prišla na 7492 m visoki Nošak, leta 1968 in 1972 so bile Rusinje na 7439 m visokem Pik Komunizma in 7439 m visokem Pik Pobeda. Francozinja je prišla na 7406 m visoki Ganeš Himal (l. 1955) in na 7193 m visoki Gurja Himal (leta 1976).

Prvenstvo na sedemtiščakah ima Švicarka: leta 1934 na 7315 m visokem Sia Kangri W., Avstrijka je leta 1975 stala na 7300 m visokem Urdok Peak I v Karakorumu, Nemka pa leta 1966 na 7291 m visokem Šingeik Zom v Hindukušu.

T. O.

AVSTRIJA, DEŽELA SMUČARSKIH TEKOV

Čudno se sliši, saj je Avstrija bolj znana po asih za smuk in slalom. Toda poleg tega je Avstrija turistična dežela, ki hoče imeti čim bolj pestro ponudbo in čim več množičnih prireditev. In tako se je zgodilo, da se v 367 avstrijskih zimskošportnih krajih organizirajo smučarski teki. Zdaj imajo že 4900 km zaznamovanih smučarskih poti. Na začetku in na koncu teh poti, ki so vse markirane, so organizirali prostore za preoblačenje in prho. Vsaka

VREME NA KREDARICI V LETOŠNJI POMLADI

Marčec, april in maj so — v meteorološkem smislu — pomladanski meseci.

Marčni temperaturni popreček je znašal na Kredarici — 2,8°. Bil je kar za 4,8° nad normalno vrednostjo, t. j. nad poprečkom obdobja 1955—1972. Temperatura poprečka drugih dveh mesecev pa sta bila skoro enaka ustreznima normalnima vrednostima. Aprilski temp. popreček je znašal — 4,4°, majski pa — 0,2°. Prvi je bil za 0,2°, drugi za 0,1° prehladen.

Absolutni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih abs. mesečnih temp. ekstremov. Maksimi posameznih mesecev so znašali: 7,3° (17. marca), 7,6° (27. aprila) in 10,0° (19. maja), minimi pa — 15,4° (1. marca), — 16,4° (11. aprila) in — 8,4° (28. maja).

Popreček mesečne oblačnosti (5,8) je bil pod dolgoletnim poprečkom (6,2). Heliograf na Kredarici je registriral v marcu 160 ur s sončnim sijem, kar je 43 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija. Kljub temu je bil ta mesec prekomerno namočen, saj je njegova skupna višina padavin znašala 141 mm, kar je 134 % normalne vrednosti.

V aprilu se je popreček mesečne oblačnosti nekoliko zvišal (6,5) in se približal dolgoletnemu poprečku (6,8). Zato je — kljub daljšemu dnevu — registriral heliograf samo 140 ur sončnega sija, kar je komaj 34 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. Padavin je padlo sicer 3 mm manj kot v prejšnjem mesecu (138 mm), vendar je glede na dolgoletni aprilski padavinski popreček, ki znaša 154 mm, samo 90 % normalne moče.

V maju je popreček mesečne oblačnosti porasel na 7,1 in tako presegel normalno vrednost, ki znaša 6,9. Kljub občutno daljšim dnevom, je heliograf na Kredarici registriral samo 150 ur s sončnim sijem, kar je komaj 32 % njegovega maksimalnega možnega trajanja v maju.

Skupno je v maju padlo 114 mm padavin, kar je 81 % normalne vrednosti. Padavine so bile v glavnem sneg. V marcu je bilo 12 dni s padavinami, v aprilu 15, v maju 17. V prvih dveh mesecih sta bila zabeležena po en dan z dežjem, v maju pa je že dvakrat deževalo.

Snežna odeja je ležala vso pomlad. Njena največja debelina je znašala v marcu 588 cm (dne 31. marca), v aprilu 690 cm (11. aprila) in maju 557 cm (1. maja). Do konca meseca se je znižala na 310 cm.

Ker je letošnja zima bila dobro založena s snegom, je še ob koncu pomladi ležalo po gorah obilo snega. Sneg v snežiščih ni homogen, temveč so v njem nastale zaradi padavin in temperaturnih sprememb ledne plasti (lamele), ki so nevarne za slabo opremljene in neprevldne gornike.

F. Bernot

P. S.: V PV 1977/7 je izšlo poročilo o »Vremenu na Kredarici« brez avtorjevega imena dr. F. Bernota. Avtorju se opravičujemo.

Uredništvo

smučarska šola ima v svojem predmetniku tudi smučarski tek, v mnogih krajih šole organizirajo smučarska popotovanja. Večina teh krajev ima tudi izposojevalnico za opremo, ki je pri smučarskih tehikah potrebna. Smučarski popotniki imajo izkaznice za nabiranje žigov, turistična društva pa podeljujejo tudi razna priznanja: bronaste in srebrne igle.

T. O.

NOVA SMER V CIMA TOSA IN VALDUSA

Cima Tosa je sestavni del dolomitske skupine — lepote Brente bleščečih oblik z vseh strani. Spričo do kraja »odkritih« in plezalsko obdelanih dolomitskih vrhov je kar čudno, da je v vzhodni smeri Cima Tose od 3. avg. 1975 nova smer. Splezal jo je sloviti italijanski vodnik Cesare Maestri v dveh urah — sam. Smer je ocenil s IV, s pripombo, da je zelo lepa. Maestri je domačin iz Madonne di Campiglio, popularen, svetovno znan in priznan. O njegovih podvigih pišemo že četrto stoletja.

Drugi, mlajši dolomitski as Heini Holzer, zadnja leta znan po divjih spustih v strmih stenah in ozebnikih je isti dan kot Maestri v Cima Tosi plezal severni raz Valduse. To je prvi samotni vzpon po tem severnem razu, 700 m visokem. Prvi ga je preplezal Buratti in ga ocenil s V. Valdusa je vzhodno od bolj popularne severne stene Furchette. Raz je zelo krušljiv.

T. O.

JAPONSKO-INDIJSKO PREČENJE NANDA DEVI

14 japonskih in 6 indijskih alpinistov je v predmonsumskem času leta 1976 v celoti prečilo oba vrha Nanda Devi v Garhwal Himalaji. Prečenje, ki nas spominja na velike sovjetske »traverze«, so začeli na vzhodnem vrhu (7434 m), nadaljevali po 3 km dolgem in 7000 m visokem, zelo ostrem veznem grebenu na glavni vrh (7816 m). 15. junija 1976 so cilj dosegli. Za to veliko prečenje se je začel svet zanimati leta 1951, ko je to poskusila doseči sekcija CAF iz Lyona. L. 1975 so bili na delu spet Francozi, vendar to pot z Indijci. Lavorika pa je lani pripadla Azijcem.

Japonsko-indijsko moštvo je imelo težave s transportom, tako da se niso mogli držati vnaprej pripravljenega načrta. Startali so na oba vrhova Japonci: Hasegava (29) in Takami (30) sta bila na vzhodnem vrhu 3. junija (to je bil četrti vzpon na ta vrh). 12. junija pa je druga naveza postavila tabor ne daleč od drugega vrha. 13. junija sta Hasegava in Takami odrinila

iz vzhodnega vrha in dva dni nato dosegla glavni vrh (6. in 7. vzpon).

To je prvo veliko prečenje v zgodovini himalaizma, obenem triumf japonskega in indijskega alpinizma.

Takami je bil l. 1973 član japonske ekspedicije na Čomolungmo — Everest in je v jugozahodni steni prišel do višine 8350 m. L. 1975 je prvi stopil na 7143 m visoki Kampir Dior v Karakorumu. Hasegava je l. 1975 preplezal težki zahodni greben Čuren Himala (7371 m) in prvi stopil na ta vrh.

Japonci in Indijci so na Nanda Devi imeli slabo vreme, trla jih je tudi gorska bolezen, vendar je poteklo sodelovanje med obema nacijama brez trenja. Vodja ekspedicije Kanu je l. 1971 poskusil prečiti ves Čuren Himal in so mu izkušnje na Nanda Devi prišle zelo prav.

Nanda Devi (7816 m) je bil dolgo — celih 14 let — višinski rekord človeštva. L. 1936 sta se nanj povzpela Tillman in Odell in sta »višinski rekord držala« vse do leta 1950.

T. O.

POLETI Z ZMAJEM

Pozimi 1975/76 je bila ustanovljena prva šola za »zmajske« polete in sicer v Spodnjem Engadinu (Bad Scuol — Tarasp — Vulpera). Mike Harker je tu doslej izšolal čez 100 kandidatov. Vse brez neizgode! Na Tirolskem se je razvilo središče za ta šport v Kössenu. Tu je 26 letna Heidi Eglseer-Ringer poletela z Unterberghorna 6 km daleč in premagala 1100 m višine. Kmalu za njenim srečnim poletom, s katerim je dosegla svetovni rekord, se je prav tam smrtno ponesrečil J. Mühlberger, 26 let. Imel je za seboj vsega skupaj deset poletov. Tvegala je Unterberghorn, prehitro izgubljal višino, zadel v vrhove dreves in zgrmel na tla. Tečaje za polete menda misli vpeljati tudi Sport — Scheck. Tudi Toni Hiebeler ima za seboj 15 km letanja. Tudi pri nas se ta šport razvija. Ing. Peter Ščetinin, eden naših najuspešnejših alpinistov, ima za seboj že mnogo izkušenj s tovrstnimi poleti. Ne more prehvaliti užitkov, ki jih te vrste šport ponuja in omogoča.

T. O.

POPRAVEK

V 8. številki PV smo v rubriki »Honorar so odstopili« zapisali imena Franc Krajger 1000 din, S. Malej 980 din. Pravilno bi se moralo glasiti: Planinsko društvo Javornik — Koroška Bela 1980 din.

cepini, kladiva, klini, karabini, dereze —
vse, kar potrebujete za uspešne vzpone

nahrbtniki v pastelnih barvah različnih velikosti
izredno lahki

alpinistične vrvi vrhunske kvalitete vseh debelin
in v primernih dolžinah

v specializiranih prodajalnah

SS Slovenijašport

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tek. rač. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi
heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne
kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku. Po želji
izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

Za vaš dom
in gospodinjstvo,
za šport
in rekreacijo

veleblagovnice

Ljubljana
Škofja Loka
Kočevje
Žalec
Velenje
Slovenj Gradec
Ravne
Cerkno